

Ministerul Finanțelor

Nota

privind riscurile bugetar-fiscale

Chișinău, 2025

Introducere	3
 1. Riscuri bugetar-fiscale explicite	6
1.1 Riscuri, asociate prognozelor macroeconomice	6
1.2 Riscuri, asociate estimărilor veniturilor bugetare.....	9
1.3 Riscuri, asociate estimărilor cheltuielilor bugetare	112
1.4 Riscuri, asociate managementului datoriei de stat.....	14
 2. Riscuri bugetar-fiscale implicite.....	17
2.1 Riscuri, asociate bugetelor locale.....	17
2.2 Riscuri, asociate întreprinderilor de stat și societăților comerciale cu capital integral sau majoritar de stat	22
2.3 Riscuri, asociate sectorului financiar	54
2.4 Garanțiile de stat emise și plățile ce ar putea fi efectuate de către Ministerul Finanțelor, în calitate de garant al Programului de stat „Prima Casă”.....	60
2.5 Riscuri, asociate parteneriatului public-privat (PPP)	61
2.6 Alte riscuri	72

Introducere

Riscurile bugetar-fiscale reprezintă factorii care pot determina devierea rezultatelor bugetar-fiscale de la așteptări sau previziuni inițiale și care necesită o gestionare proactivă. Riscurile pentru buget pot apărea în rezultatul șocurilor macroeconomice, unor decizii ad-hoc referitoare la politica bugetar-fiscală și/sau din materializarea obligațiilor contingente. Datoriile contingente pot fi explicite, având o bază legală clară, cum ar fi garanțiile de stat pentru împrumuturi; sau implicite, care nu sunt bazate pe reglementări clare, dar pot surveni drept consecință a unor evenimente neprevăzute, care să necesite intervenția statului.

Scopul acestei Note este de a identifica riscurile potențiale pentru buget și de a estima probabilitatea riscului și a impactului acestuia în caz că se produce riscul. În afară de aceasta, sânt descrise și măsurile de atenuare a riscurilor, dacă acestea au avut loc, sau mecanismele care sunt prevăzute de cadrul normativ sau urmează a fi elaborate pentru a reduce riscurile bugetar-fiscale.

Boxa 1. Evaluarea impactului și probabilității riscului

Evaluarea impactului și probabilității riscului se bazează pe analiza estimărilor din Cadrul Bugetar pe Termen Mediu (CBTM) din ultimii 6 ani. Dimensiunea devierilor între estimarea indicatorilor și realizarea acestora, precum și frecvența acestor devieri reprezintă niște indicatori utilizați pentru estimarea impactului potențial și probabilitatea diferitor riscuri. Evaluările, deși nu sunt statistic reprezentative, reprezintă niște aproximări, reieșind din informația disponibilă (câte 4 estimări a unui indicator pentru fiecare an din cei 6 analizați vs realizarea acestui indicator).

Impactul riscului este:

Jos – dacă abaterea între estimări și date executate este mai mică de 1% din PIB

Mediu - dacă abaterea între estimări și date executate este între 1% - 3% din PIB

Ridicat - dacă abaterea între estimări și date executate este mai mare de 3% din PIB

Probabilitatea riscului este:

Joasă – dacă riscul se produce în mai puțin de 10% de cazuri

Medie - dacă riscul se produce între 10% și 30% de cazuri

Ridică – dacă riscul se produce în mai mult de 30% de cazuri

Tabelele de mai jos prezintă tabloul riscurilor bugetar-fiscale aferente, cu o scurtă explicație a tipurilor acestora și o evaluare preliminară a importanței lor potențiale pentru Moldova (după caz).

Tabelul nr. 1. Riscuri bugetar-fiscale explicite

Risc	Natura riscului	Impactul potențial	Probabilitatea
Șocuri macroeconomice	Evoluții macroeconomice neprevăzute, care modifică perspectivele de creștere economică și alterează poziția financiară	Ridicat	Ridică
Estimarea veniturilor	Nerealizarea veniturilor planificate deteriorează soldul bugetar	Mediu	Ridică
Cheltuieli neprevăzute	Obligațiile legale sau presiunile politice duc la ajustarea cheltuielilor și deteriorarea soldului bugetar	Mediu	Ridică
Expunerea la datorie a sectorului public	Evoluțiile neprevăzute ale pieței, creșterea ratelor dobânzii sau ale cursului de schimb, duc la creșterea datoriei și a costurilor asociate deservirii acesteia	Mediu	Ridică

În afară de riscurile explicite, bugetul poate fi expus și unor riscuri implicite care se prezintă mai jos.

Tabelul nr. 2. Riscuri bugetar-fiscale implicite (inclusiv obligații contingente)*

Risc	Natura riscului	Impactul potențial
Insolvența întreprinderilor de stat și societăților comerciale cu capital integral sau majoritar de stat	Guvernul este obligat să salveze întreprinderile de stat și societățile pe acțiuni cu cota statului aflate în insolvență	Ridicat
Insolvența sectorul financiar	Guvernul este obligat să salveze băncile ce prezintă importanță sistemică, aflate în insolvență	Ridicat
Transferuri majorate către autoritățile locale	Transferurile către autoritățile locale trebuie majorate pentru a se asigura prestarea serviciilor	Redus
Plăți în cadrul parteneriatului public-privat (PPP)	Plățile aferente PPP-urilor sunt mai mari decât se anticipase și decât sumele prevăzute	Redus
Executarea garanțiilor acordate de stat (cu excepția sectorului financiar)	Guvernul este obligat să efectueze plăți în cadrul garanțiilor de stat acordate	Redus
Sume insuficiente prevăzute pentru situații neprevăzute	Hotărâri judecătorești, înțelegeri de soluționare a unor dispute, dezastre naturale, etc. generează costuri bugetare ce depășesc nivelul planificat	Mediu

**Notă. În cazul riscurilor implicite este dificil de a estima probabilitatea producerii riscului, deoarece datele disponibile în unele cazuri sunt foarte limitate și/sau nu permit acest lucru. Spre deosebire de riscurile explicite, evoluțiile din trecut nu oferă îndrumări relevante privind evoluțiile viitoare. De asemenea este greu de cuantificat numeric impactul potențial, acesta fiind doar estimat ca fiind unul ridicat, mediu sau redus. Estimarea impactului pentru riscurile implicite este bazată pe aceleași criterii ca și cele explicite: jos- mai mic de 1% în PIB, mediu – 1-3% din PIB și ridicat - mai înalt de 3% din PIB.*

Provocări majore ale Republicii Moldova și crizele cu care se confruntă

Economia Republicii Moldova se confruntă în continuare cu un mediu complex, caracterizat atât de oportunități, cât și de riscuri semnificative. În pofida eforturilor semnificative întreprinse pentru a atenua efectele acestor crize prin măsuri fiscale și politici monetare, diminuarea veniturilor gospodăriilor și persistența unor riscuri înalte afectează în continuare volumul consumului privat și potențialul investițional, fapt ce a determinat o creștere economică slabă în 2023 după recesiunea din 2022.

Provocările continue precum războiul din Ucraina continuă să impună constrângeri care afectează semnificativ încrederea consumatorilor și a investitorilor. Asigurarea disponibilității și accesului la resurse energetice rămâne o prioritate pe termen scurt, având în vedere impactul lor potențial asupra gospodăriilor, în special a celor vulnerabile, precum și asupra competitivității și poziției fiscale a țării.

Deși pentru 2024 se anticipează o revigorare economică moderată și o creștere a veniturilor gospodăriilor, persistă totuși riscuri macroeconomice semnificative, cum ar fi cele ce țin de intensificarea potențială a războiului din Ucraina, confruntarea cu întreruperi adiționale de aprovizionare cu energie. Creșterea economică a țării nu poate fi atinsă dacă aprovizionarea cu resurse energetice principale este supusă unor întreruperi/limitări permanente și dacă prețurile energiei sunt instabile și inaccesibile. Perspectivile pe termen mediu ale Republicii Moldova depind de reformele structurale și de progresul înregistrat în procesul de aderare la UE.

La stadiul economic de moment, este extrem de important ca măsurile de redresare pe termen scurt să fie susținute de reforme pe termen lung care vor contribui la menținerea economiei departe de modelul economic curent. După faza de stabilizare, măsurile urmează a fi concentrate preponderent pe relansarea creșterii economice. Politica fiscală se confruntă cu dubla provocare de a susține veniturile disponibile reale ale gospodăriilor, punând totodată bazele pentru o creștere viitoare.

Principalele riscuri externe includ volatilitatea prețurilor la energie, incertitudinea geopolitică în regiune, în special războiul din Ucraina, și riscul unei încetiniri economice globale. Acestea pot afecta exporturile Moldovei și accesul la piețele internaționale. Finanțarea externă este vitală pentru Moldova, iar condițiile restrictive de pe piețele internaționale pot limita accesul la împrumuturi și investiții. Orice instabilitate politică internă poate afecta implementarea politicilor economice și a reformelor structurale, ceea ce ar putea reduce încrederea investitorilor și a partenerilor externi.

1. Riscuri bugetar-fiscale explicite

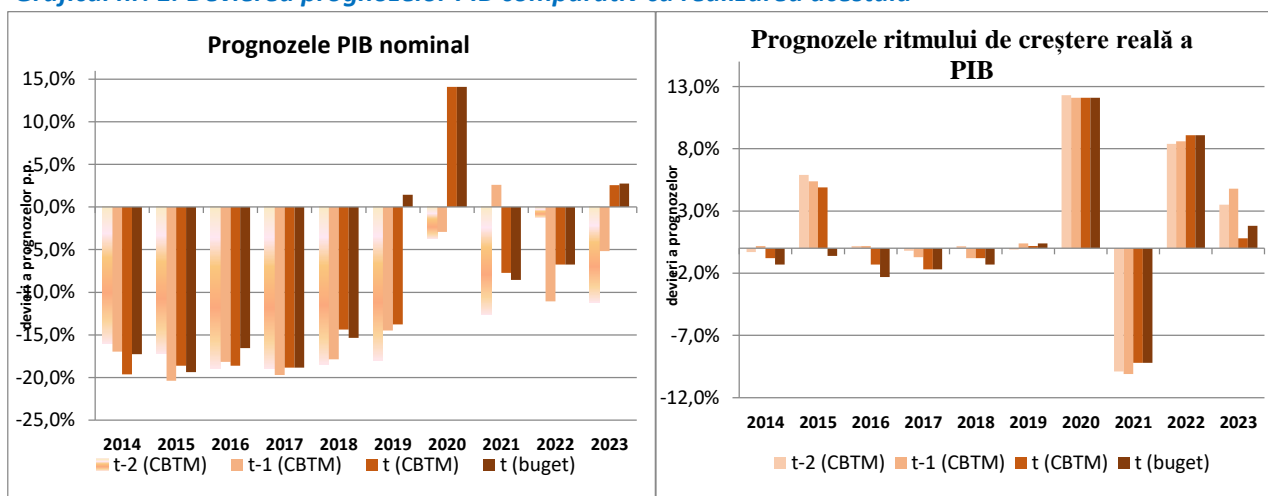
1.1 Riscuri, asociate prognozelor macroeconomice

Tendințe și evoluții recente

Principalul risc macroeconomic pentru estimările bugetare este asociat unei creșteri mai mici a PIB comparativ cu cea prognozată. Astfel, prognoza *fluctuantă* influențează mult poziția bugetar-fiscală estimată.

Din 40 de observații prezentate mai jos, abateri mai mari de 3% din PIB au avut loc în 28 cazuri, fapt ce indică *un grad înalt al riscului asociat estimărilor PIB* (ca impact și ca probabilitate).

Graficul nr. 1. Devierea prognozelor PIB comparativ cu realizarea acestuia*

*Pentru fiecare an se prezintă devierea dintre prognozele efectuate în anii CBTM (3 ani: t-2, t-1, t), prognoza utilizată la aprobarea bugetului (t-buget) și valorile realizate de facto. Valorile pozitive înseamnă o supraestimare, iar cele negative – o subestimare.

Prognozele PIB, pentru ultimii 10 ani, demonstrează o tendință constantă de subestimare a PIB nominal. De asemenea, este de menționat faptul, că estimările pentru anii 2017-2023¹, prezintă o discrepanță majoră în prognozarea PIB nominal, abaterile situându-se la un interval de 20% față de PIB, dat fiind faptul că, pentru acești ani, datele privind PIB realizat au fost prezentate în baza metodologiei noi de calcul SCN-2008/SEC 2010.

În ce privește rata reală de creștere a PIB, prognoza a fost supraestimată numai în anii 2015, 2020, 2022 și respectiv 2023. Astfel, prognoza pentru anii 2020-2023, prezintă o discrepanță semnificativă, abaterile situându-se la un interval de 12% și respectiv 10% față de rata reală de creștere a PIB. Este de menționat faptul că doar pentru anul 2019 valorile prognozate sunt mai aproape de cele executate, ceea ce denotă că gradul de precizie este mai sporit.

Privit din perspectiva bugetului, subestimarea PIB are efecte directe asupra estimării veniturilor (în sensul subestimării acestora), a limitei soldului bugetar, permis de lege, fiind stabilit ca pondere în PIB, precum și asupra nivelului de îndatorare a țării (ca pondere în PIB). Ca urmare, pentru a spori nivelul de exactitate, este necesar de a ajusta valorile prognozate cu devierile sistematice, ceea ce s-a aplicat în prezentarea care urmează.

¹ Datele privind PIB pentru perioada 2011-2016 se prezintă în baza metodologiei vechi de calcul SCN-1993/SEC-1995, iar începând cu anul 2017 - în baza metodologiei noi de calcul SCN -2008/SEC-2010.

Proiecții macroeconomice pentru anul 2024 – criza energetică și economică presiuni proinflaționiste

Anul 2024 vine după o perioadă marcată de provocări, inclusiv criza energetică europeană, inflație ridicată, volatilitatea piețelor externe și efectele războiului din Ucraina asupra comerțului și a stabilității regionale.

Printre factorii favorabili care influențează evoluția economiei Republicii Moldova se numără accesul la fonduri europene, diversificarea piețelor de export și reforme structurale. Moldova se bucură de sprijinul Uniunii Europene și al altor parteneri internaționali, care oferă finanțare și asistență tehnică pentru implementarea reformelor. Acest sprijin va continua să fie un factor pozitiv pentru dezvoltarea economică și implementarea proiectelor de infrastructură.

Bugetul pentru 2024 este orientat către consolidarea fiscală, cu un accent pe menținerea stabilității macroeconomice. Investițiile în infrastructură, educație și sănătate vor continua să fie prioritare. În același timp, guvernul trebuie să gestioneze cu atenție nivelul datoriei publice și să asigure sustenabilitatea fiscală. Se estimează un deficit bugetar moderat, finanțat în principal prin împrumuturi externe. Creșterea cheltuielilor sociale, în special pentru a sprijini populația vulnerabilă afectată de inflație și de creșterea prețurilor la energie, va avea un rol important în menținerea coeziunii sociale.

Proгноzele PIB pe termen mediu

Proгноza PIB pe termen mediu, actualizată în luna octombrie curent, este efectuată în baza noii metodologii de calcul a PIB², menționată mai sus, și prevede o creștere anuală a PIB nominal (în medie) cu circa 8 la sută. Totodată, se prognozează o creștere medie reală a PIB pentru următorii 3 ani la circa 3 la sută, iar deflatorul PIB situându-se în jur de circa 6%. Ținând cont de concluziile deduse mai sus, privind tendința din trecut de subestimare a PIB, există probabilitatea înaltă că creșterea PIB nominal pe termen mediu va fi mai mică decât a fost prognozată. Această concluzie este valabilă în condițiile persistenței unor șocuri externe majore care ar putea perturba accelerarea economiei moldovenești.

Pentru orizontul de prognoză (2025-2027), în condițiile ameliorării situației din regiune, economia națională își va consolida traiectoria de recuperare, atingând o rată de creștere de 3,0% în 2025, de 3,3% în 2026 și de 3,7% în anul 2027. Această creștere a fost susținută în principal de redresarea sectorului industrial și a serviciilor.

Rata anuală a inflației va continua să crească ușor până la începutul anului viitor, ulterior, spre sfârșitul orizontului de prognoză, va înregistra o tendință de diminuare cu excepția trimestrului IV 2025, când va spori neînsemnat. Pe întreaga perioadă de prognoză, rata anuală a inflației se va poziționa în proximitatea țintei de 5,0 la sută și se va menține în intervalul de variație pe tot parcursul orizontului de prognoză. Pentru anii 2026-2027 rata inflației a fost prognozată la nivelul-țintă stabilit de către Banca Națională a Moldovei pentru inflația anuală constituind (5%).

Pe termen mediu este anticipată o creștere robustă, stimulată de implementarea reformelor și, nu în ultimul rând, a angajamentelor de reforme economice ale țării în contextul obținerii statutului de candidat pentru aderarea la UE.

De asemenea, menționăm că în continuare persistă riscuri și incertitudini majore cu privire la evoluția războiului din țara vecină și a situației din regiune, care pot impacta semnificativ economia națională și influența datele prognozate.

Totodată, în anul 2025, creșterea economică se va menține pe o traiectorie ascendentă până la finele orizontului de prognoză.

² Începând cu anul 2018 Biroul National de Statistica a început implementarea metodologiei de calcul a Sistemului Conturilor Naționale a Organizației Națiunilor Unite, versiunea 2008/Sistemul European de Conturi, versiunea 2010 (SCN, ONU-2008/SEC-2010), în special întru elaborarea celui mai important indicator macroeconomic Produsul Intern Brut.

Realizarea scenariului de prognoză a indicatorilor macroeconomici poate fi perturbată de următoarele riscuri interne și externe.

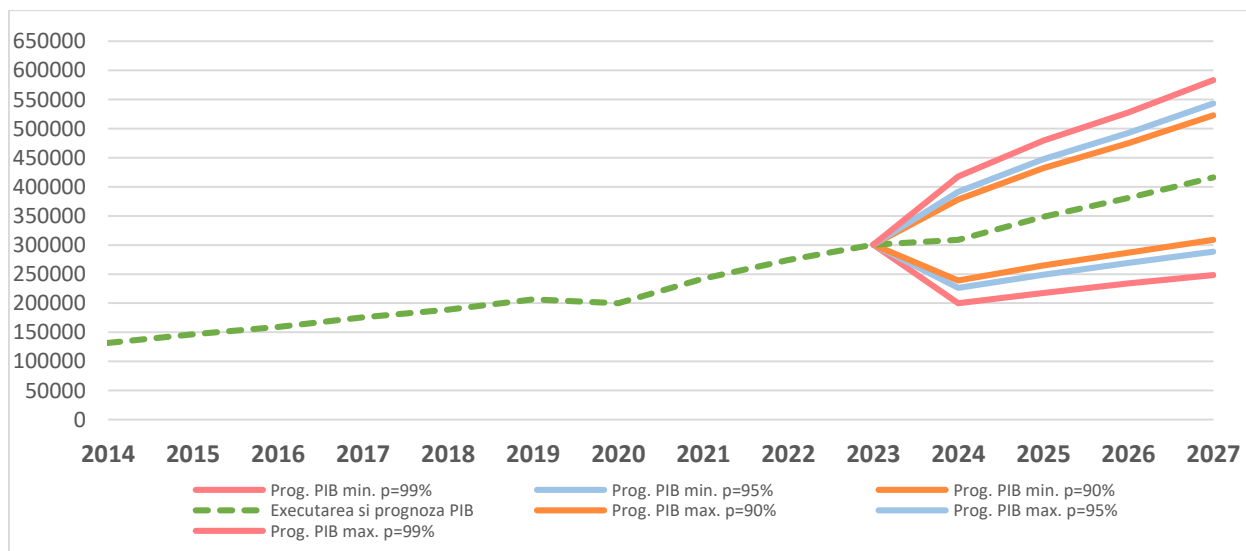
Riscurile interne ar putea apărea în cazurile:

- menținerea presiunilor pro-inflaționiste din partea costurilor, care va afecta activitatea economică și cererea internă;
- revenirea la constrângerile și blocajele în materie de aprovizionare, influențate de agresiunea continuă a Rusiei împotriva Ucrainei, ceea ce ar presupune un impact negativ asupra activității economice;
- intensificarea conflictului militar cu impact asupra prețurilor unor bunuri comercializate pe piața internă;
- incertitudini cu privire la momentul și magnitudinea ajustării tarifelor la serviciile reglementate;
- accentuarea dezechilibrelor la nivel macroeconomic (creșterea deficitului bugetar, deficitului contului curent, costului forței de muncă, datoriei publice) va contribui la creșterea vulnerabilității economiei naționale;
- instabilitatea politică, ce influențează negativ activitatea economică și investițională, intensifică tensiunea socială și provoacă instabilitate macroeconomică;
- condițiile climaterice nefavorabile, care sunt dificil de prognozat și care pot contribui la diminuarea volumului producției agricole, cu repercusiuni asupra sectorului industrial și exporturilor;
- fluctuațiile excesive ale cursului de schimb al monedei naționale, care pot influența negativ activitatea agenților economici.

Riscurile externe:

- continuarea crizei energetice din Europa - intensificarea șocurilor externe ale prețurilor la resursele energetice și materie primă;
- menținerea inflației costurilor la nivel global, cu impact negativ asupra activității economice și cererii externe;
- accentuarea tensiunilor geopolitice la nivel mondial poate influența creșterea prețurilor la resurse energetice și la alte produse;
- volatilitate sporită și presiuni proinflaționiste semnificative în regiune, cu un impact major asupra importului și exportului de produse și, în consecință, asupra prețurilor de producere și consum;
- recensiunea și șocurile negative în evoluția economiilor partenerilor comerciali principali ai Republicii Moldova pot influența negativ exporturile, remitențele, activitatea industrială, etc.

Graficul nr. 2. Valorile efective și prognozate ale PIB

În prezentarea grafică valorile prognozate ale PIB nominal, pentru anii 2024-2027 sunt ajustate cu ajutorul devierilor sistematice, despre care s-a relatat mai sus. Astfel, la un prag al semnificației de 10% ($p=0,90$ sau 90%), pentru anul 2025 intervalul de încredere ar fi cu limita inferioară de 264 779,3 mil.lei și cea superioară de 432 020,7 mil.lei. Astfel, pot fi interpretate oricare dintre valorile obținute pentru perioadele vizate ținând cont de pragul de semnificație asumat, valoarea ajustată a tendinței și devierea standard a perspectivei pentru care se efectuează calculele.

Atenuarea riscurilor

Practica existentă pentru diminuarea riscurilor asociate estimărilor PIB în scopurile bugetare se realizează prin reestimarea periodică a prognozelor indicatorilor macroeconomici. Conform calendarului bugetar, aceasta are loc de cel puțin 2 ori pe an, iar în condițiile anului 2024 prognoza a fost actualizată de 4 ori.

Pe termen mediu și lung diminuarea riscurilor se va realiza prin îmbunătățirea și diversificarea metodelor de prognozare a indicatorilor macroeconomici, precum și compararea prognozelor cu cele produse de instituțiile specializate în elaborarea prognozelor economice.

Scenariul de bază presupune o relansare a activității economice pe o traiectorie pozitivă în anii de prognoză, dar riscurile sunt înclinate în jos, deoarece impactul crizelor, precum și a condițiilor agro-meteorologice asupra prețurilor la produsele alimentare pe piața internă rămâne extrem de incert, iar recuperarea ar putea fi mai lentă decât se preconizează.

Incertitudinea condițiilor climaterice rămâne a fi un factor de risc pentru toată perioada de prognoză. Evoluțiile depind și de factorii externi, în contextul războiului din Ucraina, care a creat presiuni suplimentare.

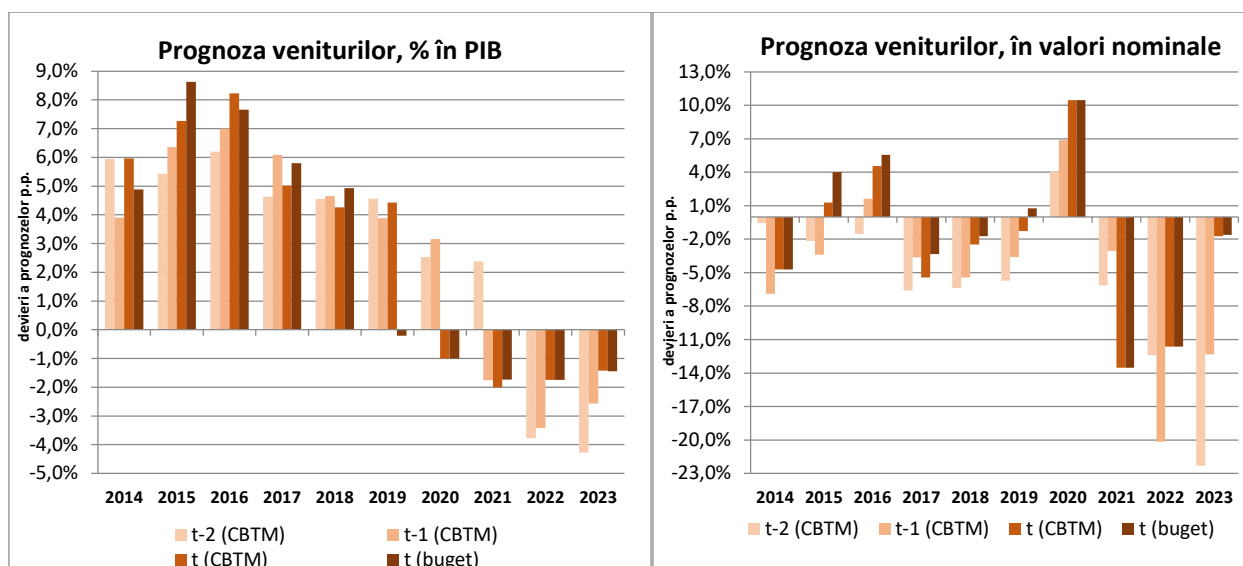
1.2 Riscuri, asociate estimărilor veniturilor bugetare

Tendențe și evoluții recente

Prognoza veniturilor reprezintă un alt factor important în determinarea poziției fiscale a unei țări. Aceasta este influențată de prognozele indicatorilor macroeconomici, precum și de deciziile de politică în domeniul impozitelor și taxelor. Schimbările frecvente și semnificative în acest sens, contribuie la o volatilitate în estimarea veniturilor bugetare.

Analiza prognozelor veniturilor agregate (ca % în PIB), efectuate pe parcursul ultimilor 10 ani, scoate în evidență o tendință spre supraestimare a primilor 7 ani, și o subestimare a următorilor 3 ani, cu toate că abaterea în mediu pe această perioadă constituie 2,8 p.p. Din cele 40 de observații prezentate mai jos, abateri mai mici decât 1% din PIB au avut loc în 3 cazuri, între 1 și 3% din PIB în 10 cazuri, iar mai mari decât 3% în 27 cazuri, fapt ce indică ***un grad ridicat al riscului asociat estimărilor veniturilor bugetare***. Abaterile prognozelor veniturilor (în sume nominale) de la executarea acestora, se încadrează, în ultimii 5 ani în limita de aproximativ +/-22%.

Graficul nr. 3. Devierea prognozelor veniturilor bugetare comparativ cu executarea acestora

Este de menționat faptul că, estimările veniturilor ca pondere în PIB din ultimii trei ani demonstrează o discrepanță majorată în PIB, dat fiind faptul că, pentru perioada 2017-2021 datele cu privire la PIB au fost prezentate în baza metodologiei noi de calcul SCN-2008/SEC 2010, care au înregistrat majorări.

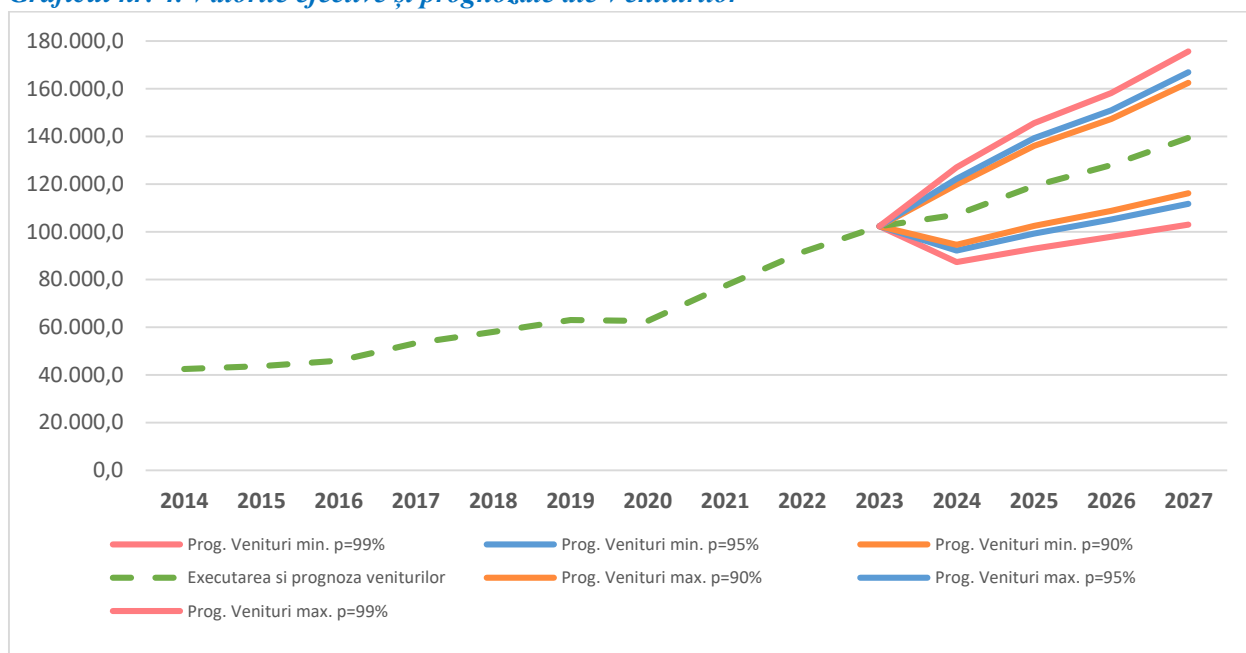
Proiecții ale veniturilor pentru anul 2024

Creșterea veniturilor bugetare a fost determinată în mare parte de creșterea încasărilor din impozite și taxe la mărfurile produse și serviciile prestate pe teritoriul Republicii Moldova, creșterea veniturilor salariale, rezultatele pozitive ale agenților economici și creșterea veniturilor băncilor comerciale precum și a prețurilor mari la resursele energetice.

Proгноза veniturilor bugetare pe termen mediu

În prezentarea grafică, valorile prognozate ale veniturilor pentru anii 2024-2027 sunt ajustate cu ajutorul devierilor sistematice. Astfel, la un prag al semnificației de 10% ($p=0,90$ sau 90%), pentru anul 2025, intervalul de încredere ar fi cu limita inferioară de 102 412,5 mil.lei și cea superioară de 136 093,5 mil.lei.

Graficul nr. 4. Valorile efective și prognozate ale Veniturilor

Proiecțiile bugetare pe anii 2025-2027 se bazează pe ipoteza menținerii veniturilor bugetare pe un trend ascendent. Pe termen mediu se estimează că veniturile bugetare vor crește în valori nominale de la 119 253 mil. lei în anul 2025 la 139 336 mil. lei în anul 2027 sau cu 16,8 la sută. Majorarea veniturilor va fi susținută, în primul rând, de restabilirea economică, impactul politicilor de stat de susținere a sectoarelor economice, precum și din contul unor măsuri ale politicii fiscale și vamale și de administrare mai bună a veniturilor. Totuși, veniturile bugetare pe termen mediu au la bază estimări ale granturilor la un nivel minim istoric, iar creșterea veniturilor se bazează pe creșterea încasărilor din impozite și taxe.

Atenuarea riscurilor

În caz că veniturile sunt supraestimate, practica obișnuită impune măsuri de administrare fiscală mai stricte pe cât este posibil și/sau recurgerea la reduceri de cheltuieli (blocare de cheltuieli) mecanism prevăzut de Legea nr. 181/2014 privind finanțele publice și responsabilități bugetar-fiscale.

În caz că veniturile sunt subestimate, se poate recurge la majorare de cheltuieli bugetare (cu păstrarea sau reducerea deficitului), sau o altă abordare ar fi promovarea unei politici contraciclice, ce ar însemna economisirea supra încasărilor pentru ca acestea să fie utilizate în bugetele ulterioare, fără a recurge la împrumuturi.

În contextul provocărilor curente, eficiența veniturilor publice va fi sporită, concentrându-se pe raționalizarea scutirilor fiscale, îmbunătățirea raportării privind impozitul pe venit și consolidarea administrării fiscale.

Riscurile asociate veniturilor bugetare sunt strâns legate de evoluții macroeconomice neprevăzute, care modifică perspectivele de creștere economică, în contextul geopolitic. În același timp, implementarea reformelor fiscale favorabile în scopul lărgirii bazei de impozitare și îmbunătățirea conformității fiscale, va contribui la o creștere a veniturilor bugetare. Totuși, deși se estimează o tendință de creștere a veniturilor bugetare din impozite și taxe pe termen mediu, spațiul fiscal rămâne încă extrem de constrâns. O intervenție în asumările menționate supra ar putea să se soldeze cu modificarea acestor estimări, în funcție de deciziile adoptate.

Atragerea surselor externe suplimentare este condiționată de realizarea măsurilor convenite în matricile de politici, identificarea noilor oportunități de atragere a împrumuturilor externe la condiții avantajoase, nivelul slab de dezvoltare a pieței interne financiare, necesitatea identificării investitorilor instituționali în VMS, dezvoltarea continuă a pieței interne a VMS.

1.3 Riscuri, asociate estimărilor cheltuielilor bugetare

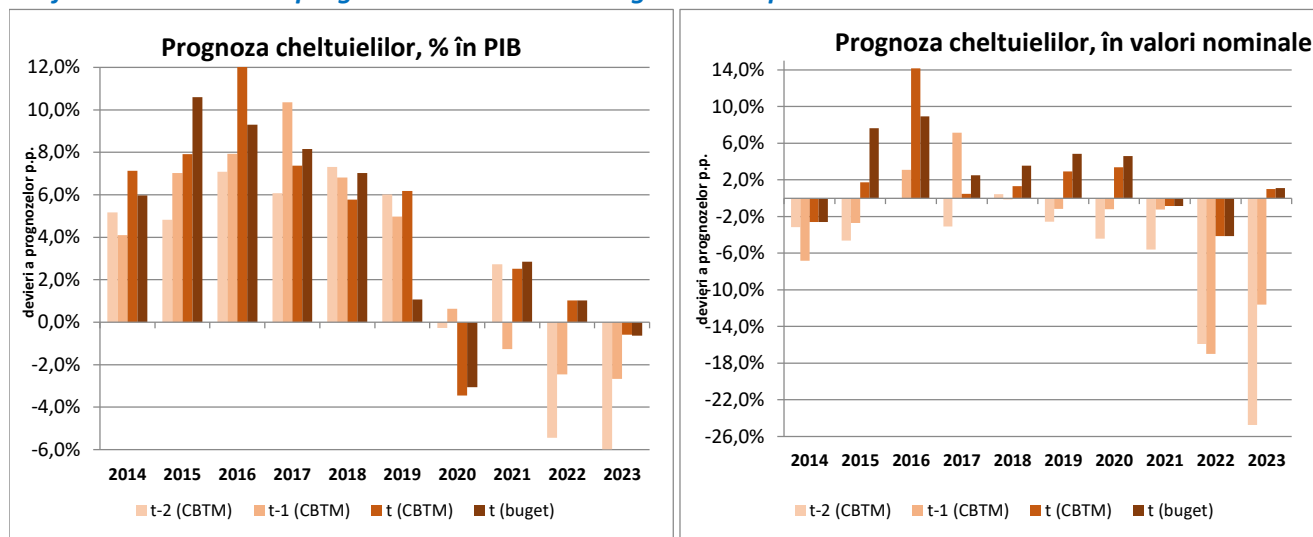
Tendențe și evoluții recente

Proгноza cheltuielilor bugetare se bazează pe estimarea cheltuielilor pentru menținerea obligațiilor deja asumate, politicilor sociale, salariale, investiționale în curs de realizare, precum și propuneri de politici noi, care sânt sau urmează a fi implementate.

Proгноza cheltuielilor este influențată de prognozele indicatorilor macroeconomici, progноza veniturilor, nivelul de deficit, precum și de deciziile de politică în domeniul cheltuielilor (politici salariale, sociale, etc.). Schimbările frecvente și semnificative în acest sens, contribuie la o volatilitate în estimarea cheltuielilor bugetare.

Analiza progноzelor cheltuielilor agregate (ca % în PIB), efectuate pe parcursul ultimilor 10 ani, scoate în evidență o supraestimare a acestora. Din 46 de observații prezentate mai jos, abateri mai mici decât 1% din PIB au avut loc în 9 cazuri, iar între 1 și 3% din PIB în 17 cazuri, fapt ce indică **un impact de grad mediu al riscului asociat estimărilor cheltuielilor bugetare**.

Graficul nr. 5. Devierea progноzelor cheltuielilor bugetare comparativ cu executarea acestora*

*Datele pentru perioada 2017-2020 sunt raportate la PIB, calculat în condițiile metodologiei noi de calcul SCN-2008/SEC 2010, care au înregistrat majorări.

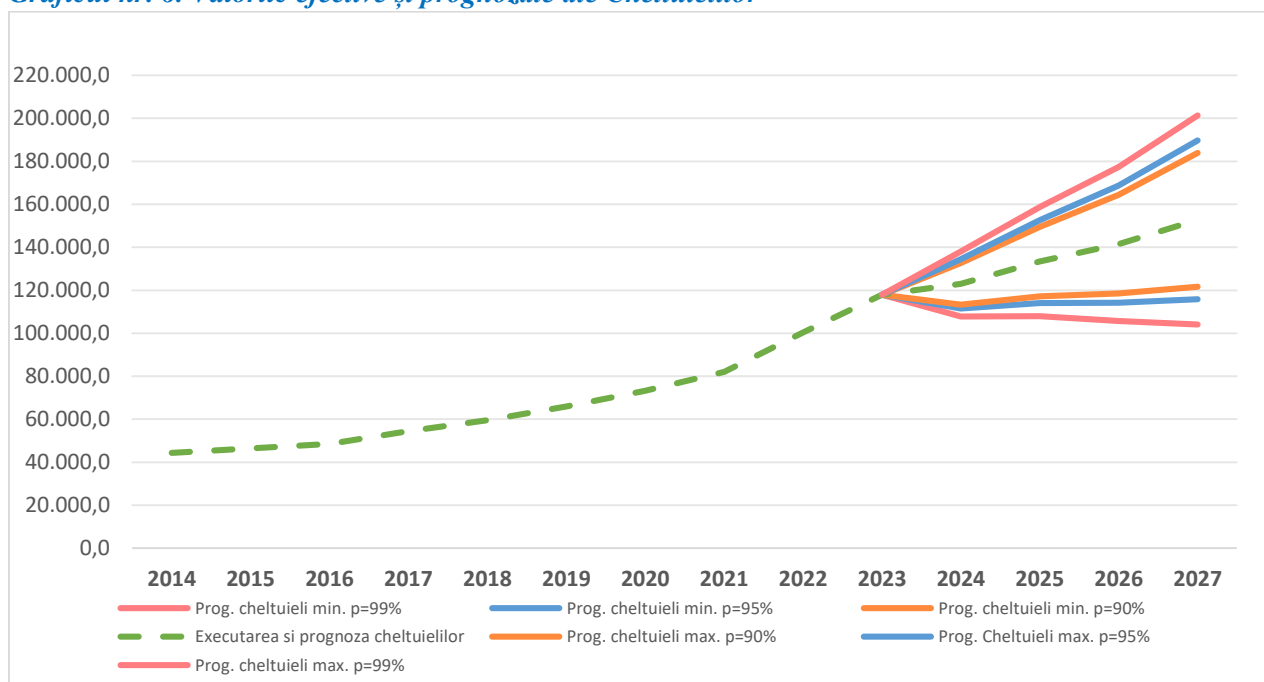
Un factor important ce a influențat supraestimările la parte de cheltuieli este valorificarea foarte lentă a resurselor proiectelor finanțate din surse externe, care preponderent reprezintă investiții capitale, iar planificarea și executarea acestora poate dura în timp.

Pentru anul 2023, arieratele bugetului de stat au constituit 8,2 mil. lei iar ale bugetelor locale – 65,0 mil. lei (0,2% din suma cheltuielilor), ceea ce reprezintă o pondere nesemnificativă în PIB. Impactul acestor arierate comportă un risc fiscal redus atât ca pondere în sumă totală cât și ca pondere în PIB.

Progноza cheltuielilor pe termen mediu

În prezentarea grafică valorile progноzate ale cheltuielilor pentru anii 2024-2027 sunt ajustate cu ajutorul devierilor sistematice. Astfel, la un prag al semnificației de 10% ($p=0,90$ sau 90%), pentru anul 2025, intervalul de încredere ar fi cu limita inferioară de 117 131 mil. lei și cea superioară de 149 563 mil. lei.

Graficul nr. 6. Valorile efective și prognozate ale Cheltuielilor

Conform estimărilor, în perioada 2025-2027 cheltuielile bugetului public național se vor majora în termeni nominali, iar ca pondere în PIB se prevede diminuarea acestora de la 38,3% în anul 2025 până la 36,7% în anul 2027.

În cazul materializării unor șocuri în continuare și dacă va fi necesară o asistență suplimentară pentru categoriile vulnerabile ale populației, cheltuieli bugetare ar urma a fi revizuite, pentru a putea acoperi necesitățile prioritare de finanțare. Totuși, există riscurile pentru scenariul de bază cu un efect negativ persistent, iar pachetul de cheltuieli cuplat cu poziția bugetară ar putea să limiteze capacitatea de reacție la necesitățile emergente de finanțare de la buget.

Subsecvent, se menționează, că continuă a fi o provocare pe termen mediu îmbunătățirea eficienței de cheltuire a resurselor bugetare. Pentru a furniza măsuri mai bine ținute și durabile de economisire, precum și cheltuieli de o calitate sporită, este necesară continuarea procesului de analiză/raționalizare a cheltuielilor și instituționalizarea acestuia, pentru a consolida livrarea serviciilor publice și a identifica domenii potențiale pentru economii sau câștiguri la nivel de eficiență.

Atenuarea riscurilor

Legea privind finanțele publice și responsabilitatea bugetar-fiscală 181/2014, prevede un mecanism de corectare a cheltuielilor bugetare în caz că acestea sunt supraestimate (prevenirea deficitului mai mare decât cel planificat, în rezultatul reducerii veniturilor). Acesta constă în blocarea prealabilă a cheltuielilor, pentru cel mult 2 luni, în perioada în care se recurge la reducerea cheltuielilor. În această perioadă sunt finanțate doar cheltuielile prioritare, care la fel sânt specificate în lege (deservirea datoriei de stat, salarii, pensii, indemnizații sociale, ș.a.). În cazul subestimării cheltuielilor acestea pot fi revizuite în sensul majorării, fără a admite depășirea deficitului.

Revizuirea politicilor existente ar rezulta într-o utilizare mai eficientă a cheltuielilor, și ar permite utilizarea resurselor limitate pentru implementarea politicilor de cheltuieli noi.

În perioada anilor 2024-2026, Guvernul își va consolida progresele în asigurarea stabilității și sustenabilității finanțelor publice, protejând, în același timp, alocările pentru cheltuielile sociale și investiționale.

Credibilitatea bugetară și gestionarea finanțelor publice vor fi consolidate prin instituționalizarea proceselor de revizuire/eficientizare a cheltuielilor, promovarea reformelor în

domeniul achizițiilor publice, îmbunătățirea managementului investițiilor publice, precum și prin sporirea transparenței bugetare. Prin revizuirea cheltuielilor, Guvernul va evalua majoritatea cheltuielilor publice prin prisma eficienței și va pune în aplicare măsurile privind finalizarea și/sau raționalizarea programelor existente pentru a asigura finanțarea programelor cu prioritate înaltă.

1.4 Riscuri, asociate managementului datoriei de stat

Tendențe și evoluții recente

Riscurile aferente managementului datoriei de stat sunt abordate detaliat în cadrul Programului „Managementul datoriei de stat pe termen mediu” aprobat anual de către Guvern și publicat pe pagina web oficială a Ministerului Finanțelor. Astfel, scenariile de șoc identificate în acest document strategic evidențiază, printre altele, **riscul valutar** drept cel mai semnificativ risc ce ar putea crea, în caz de materializare, presiuni semnificative asupra bugetului de stat, având în vedere că datoria de stat externă denominată în valută străină deține ponderea majoritară în portofoliul datoriei de stat. De asemenea, se evidențiază **riscul ratei de dobândă**, ca urmare a politicii monetare Băncii Centrale Europene și Băncii Naționale a Republicii Moldova. Reieșind din structura portofoliului valori mobiliare de stat (VMS) emise pe piața internă, caracterizată preponderent prin maturitate scurtă, presupune refixarea frecventă a ratei de dobândă aferente, astfel influențează asupra incertitudinii costurilor de deservire a datoriei de stat interne.

Analiza prognozelor soldului datoriei de stat (ca % în PIB), relevă faptul că în perioada 2018-2019 a persistat tendința de supraestimare a acestora, atât în cadrul CBTM cât și în legea bugetului. Din 40 de observații prezentate mai jos, abateri mai mari de 3% din PIB au avut loc în 33 cazuri, între 1 și 3% din PIB în 4 cazuri iar mai mici de 1% din PIB în 3 cazuri, fapt ce indică ***un grad ridicat al riscului asociat estimărilor datoriei de stat.***

Abaterile prognozelor soldului datoriei de stat demonstrează tendința de subestimare pentru perioada 2014-2016 și anul 2021, trendul inversându-se începând cu estimările efectuate în anul 2017 și începând cu anul 2023.

Pentru anul 2019, toate observațiile au fost supraestimate, motivul principal fiind intrările pe împrumuturile externe prognozate ce au fost executate în proporție de 40,7 la sută comparativ cu valoarea planificată și finanțarea internă netă, care a constituit 4,3% din valoarea planificată.

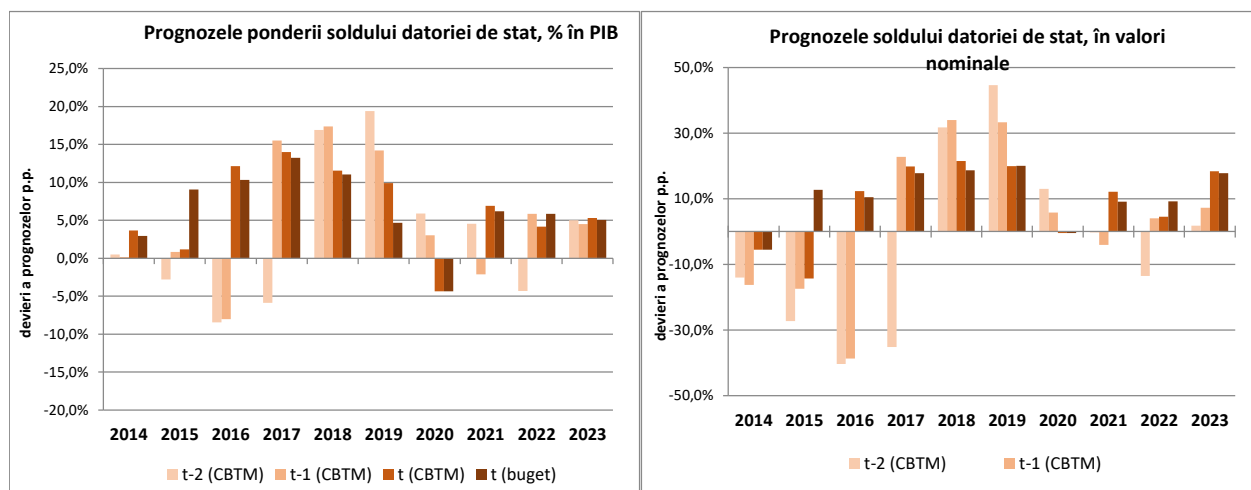
Pentru anul 2020, din patru observații - două au fost subestimate, motivul principal fiind creșterea substanțială a datoriei de stat interne din cauza creșterii finanțării deficitului bugetar din contul finanțării interne nete la preț de cumpărare cu 195 % în comparație cu volumul prognozat inițial.

Pentru anul 2022, din patru observații - trei au fost supraestimate, înregistrând abateri față de prognoza în cadrul CBTM cât și în legea bugetului, motivul principal fiind acoperirea deficitului bugetar doar din surse externe de finanțare, deoarece emisiunea netă din plasarea VMS pe piața internă a înregistrat valori negative, ca urmare a monitorizării permanente de către MF a situației pe piața primară și a comercializării VMS doar la rate acceptabile ale dobânzii.

Pentru anul 2023, toate observațiile au fost supraestimate, motivul principal fiind executarea intrărilor din împrumuturile externe în proporție de 79,0 la sută comparativ cu valoarea aprobată.

Pe parcursul ultimilor 10 ani se observă preponderent o ușoară supraestimare (în medie cu 0,1% din PIB) a cheltuielilor planificate aferente serviciului datoriei de stat. Totodată, este de menționat că în anii 2022 și 2023 sumele planificate în legea bugetului pentru anii respectivi au fost foarte aproape de sumele executate de facto, în proporție de peste 95,0 la sută.

Graficul nr. 7. Devierea prognozelor soldului datoriei de stat comparativ cu executarea acestuia*

*Datele pentru perioada 2017-2022 sunt raportate la PIB, calculat în condițiile metodologiei noi de calcul SCN-2008/SEC 2010, care au înregistrat majorări.

Proiecții ale soldului datoriei de stat pentru anul 2024 – impact al efectelor multiplelor crize suprapuse

La situația din 30 septembrie 2024 datoria de stat s-a majorat cu 5,7% comparativ cu sfârșitul anului 2023 și a atins un nivel de 109,9 mld. lei. Datoria de stat internă însumează 42,4 mld. lei și a înregistrat o majorare cu 6,8%. Totodată, datoria de stat externă este la nivel de 3,9 mld. dolari SUA (67,5 mld. lei) și s-a majorat față de situația de la sfârșitul anului 2023 cu 5,0% în lei. În nouă luni ale anului curent au fost înregistrate intrări de surse externe de finanțare în sumă de 0,4 mld. dolari SUA (7,6 mld. lei), precum și emisiuni nete din plasarea VMS pe piața internă în sumă de 3,1 mld. lei.

Plafonul datoriei de stat estimat până la sfârșitul anului 2024, față de ipotezele expuse în bugetul aprobat a fost micșorat, respectiv micșorându-se datoria de stat externă cu 9,8%, totodată, datoria de stat internă se va diminua cu 1,3% față de prognoza inițială, ca urmare a majorării finanțării interne nete.

Prognoza pe termen mediu

Pe perioada 2025-2027, conform prognozei actualizate se estimează că soldul datoriei de stat nu va depăși 40.2% din PIB, menținând aproximativ aceeași structură conform reședinței creditorilor (datorie internă vs datorie externă).

De asemenea, ținând cont de estimările soldului (deficitului) bugetului de stat, precum și de spațiul fiscal existent, necesitățile de finanțare pe termen mediu ale Guvernului vor fi acoperite, în cea mai mare parte, prin finanțarea netă internă, minimizând riscurile asociate fluctuațiilor cursului de schimb valutar

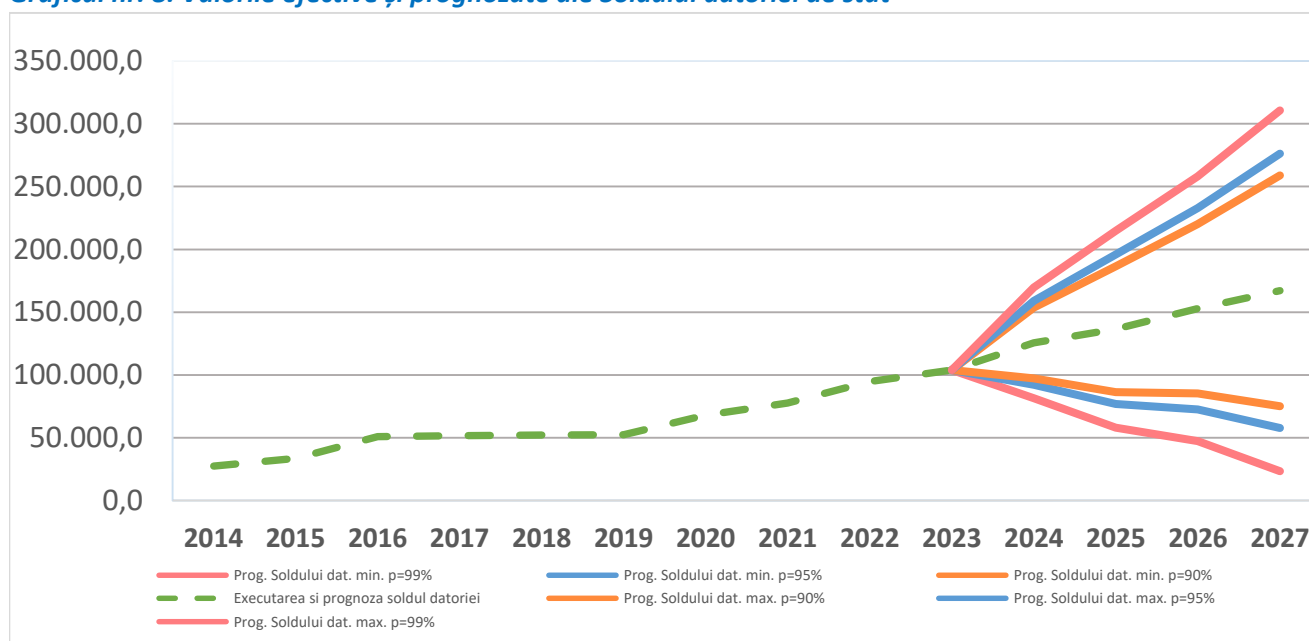
Tabelul nr. 3. Evoluția ponderii în PIB³ a soldului datoriei de stat și a garanțiilor de stat

(% în PIB)

	2014	2015	2016 ⁴	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024 Scon tat	2025 Esti mat	2026 Esti mat	2027 Esti mat
Total Datorie de stat, inclusiv:	20,8	22,8	31,9	29,4	27,5	25,5	34,0	32,1	34,5	34,6	38,7	39,2	40,1	40,2
<i>Externă</i>	15,5	17,9	18,4	16,5	15,3	14,2	19,3	18,4	21,9	21,4	24,9	23,9	23,5	22,6
<i>Internă</i>	5,3	4,9	13,5	12,8	12,2	11,3	14,7	13,7	12,6	13,2	13,8	15,3	16,6	17,6
Garanții de stat	4,9	9,3	0,0	0,0	0,1	0,5	0,6	0,8	0,7	0,6	0,8	0,9	0,8	0,8

În prezentarea grafică valorile prognozate ale soldului datoriei de stat pentru anii 2025-2027 sunt ajustate cu ajutorul devierilor sistematice. Astfel, la un prag al semnificației de 10% ($p=0,90$ sau 90%), pentru anul 2025, intervalul de încredere ar fi cu limita inferioară de 86 298,3 mil. lei și cea superioară de 186 584,3 mil. lei..

Graficul nr. 8. Valorile efective și prognozate ale Soldului datoriei de stat

Cheltuielile pentru serviciul datoriei de stat pe termen mediu pentru perioada 2025-2027 vor atinge în mediu 1,4% din PIB fiind în diminuare cu 0,1 p.p.comparativ cu anul 2024. Serviciul datoriei de stat interne crește în comparație cu anul 2024 ca urmare a majorării volumului de VMS emise. Cheltuielile pentru serviciul datoriei de stat externe crește pe parcursul anilor 2025 - 2027 urmare a majorării soldului datoriei de stat externe.

³ Datele privind PIB pentru perioada 2011-2016 se prezintă în baza metodologiei SCN, ONU-1993/SEC-1995, iar începând cu anul 2017 - în baza metodologiei SCN ONU-2008/SEC-2010 .

⁴ În vederea executării obligațiilor de plată derivate din garanțiile de stat acordate în anii 2014 și 2015, Ministerul Finanțelor în temeiul Legii nr. 235/ 2016, a emis și a transmis la 4 octombrie 2016 Băncii Naționale a Moldovei obligațiuni de stat în suma creditelor neachitate Băncii Naționale a Moldovei de către „Banca de Economii” S.A., BC ”Banca Socială” S.A. și BC ”Unibank” S.A. la data emiterii acestora.

Atenuarea riscurilor

Întru atenuarea riscului valutar și riscului ratei de dobândă aferente datoriei de stat, Ministerul Finanțelor monitorizează în permanență evoluția ratelor dobânzii de referință aferente datoriei de stat (Euribor 6 luni, Rata de bază a BNM aplicată la principalele operațiuni de politică monetară pe termen scurt, inflația). Astfel, în momentul estimării soldului datoriei de stat și a cheltuielilor de deservire a acesteia, se iau în calcul scenariile cele mai pesimiste, și anume - fluctuații semnificative ale indicatorilor sus-menționați. În dependență de situația pe piața internă a VMS, în vederea extinderii maturității portofoliului datoriei de stat interne și reieșind din interesul exprimat de către investitori, MF examinează în continuare posibilitatea emiterii Obligațiunilor de stat pe termen lung și a operațiunilor de redeschidere a VMS. De menționat că, plasarea pe piața primară a VMS preponderent pe termen mai lung de circulație contribuie la diminuarea riscului de refinanțare și riscului ratei de dobândă aferent portofoliului de datorii și consolidarea curbei randamentelor.

Cu scopul de a monitoriza expunerea majoră a portofoliului datoriei de stat față de riscul valutar, riscul ratei dobânzii și riscul de refinanțare, Ministerul Finanțelor elaborează Programul "Managementul Datoriei de stat pe termen mediu" pentru perioada 2025-2027.

2. Riscuri bugetar-fiscale implicite

2.1 Riscuri, asociate bugetelor locale

Riscurile asociate bugetelor APL sunt de diversă natură și pot fi atât implicite, cât și explicite, dar pentru a crea o imagine completă asupra situației în domeniul APL, acestea sunt prezentate într-un singur capitol. În prezenta Notă, riscurile asociate bugetelor locale sunt prezentate separat. Pe viitor se propune identificarea posibilelor corelări între aceste riscuri și o prezentare din perspectiva impactului potențial a diferitor riscuri.

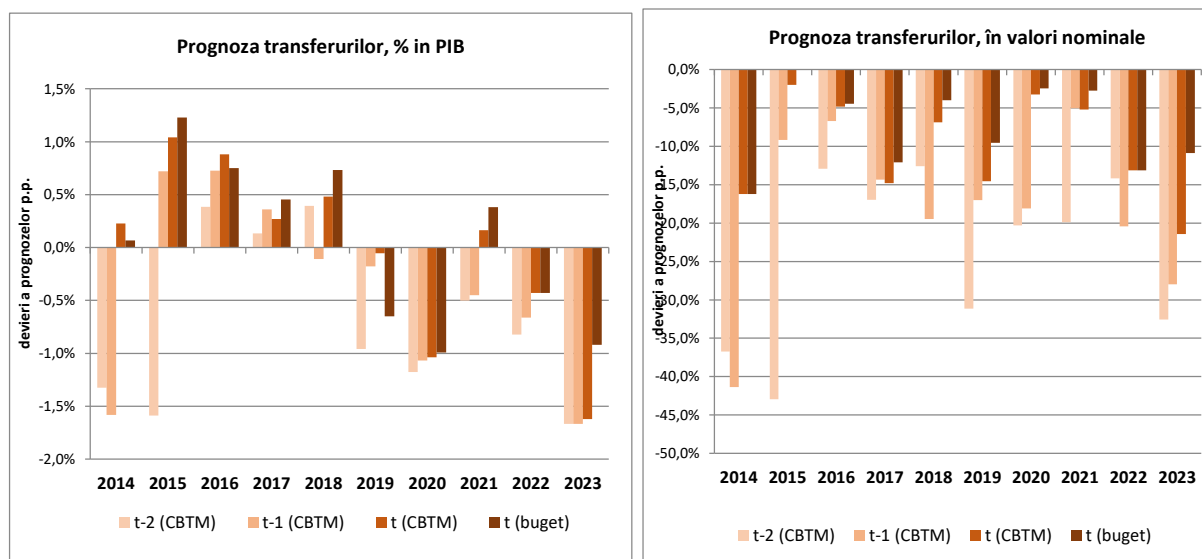
*Privite în parte, fiecare domeniu care ar putea reprezenta un risc pentru bugetele locale, și implicit pentru bugetul de stat, **acestea nu reprezintă un impact semnificativ**. Însă multitudinea acestor domenii, ar putea crește riscul per ansamblu pentru bugetele locale. Anume din aceste considerente, un management prudent al fiecărui sector, și implementarea măsurilor de atenuare a riscurilor ar reduce la minimum impactul acestor riscuri.*

2.1.1. Prognoza transferurilor către APL

În perioada 2014-2023 ritmul mediu anual de creștere a volumului veniturilor totale ale bugetelor locale constituie 11,8%, pe când ritmul mediu de creștere a volumului transferurilor de la bugetul de stat constituie 15,2%. Drept rezultat, are loc o redimensionare a structurii părții de venituri a bugetelor locale prin creșterea ponderii transferurilor cu 12,4 p.p. (de la 60,0% în 2014 la 72,4% în 2023) în detrimentul veniturilor autonome (venituri proprii și venituri partajate).

Disparitatea în cauză se accentuează începând cu anul 2014 urmare a implementării noului sistem de formare a bugetelor locale și accelerează în anul 2017, datorită majorării volumelor de transferuri alocate de la bugetul de stat destinate infrastructurii drumurilor publice locale. Transferurile de la bugetul de stat către bugetele autorităților publice locale reprezintă 72,4% din veniturile acestor bugete. În acest sens o supraestimare/subestimare a acestora reprezintă un risc semnificativ atât pentru bugetul de stat, cât și pentru bugetele locale.

Graficul nr. 9. Devierea prognozelor transferurilor către APL comparativ cu executarea acestora*

*Datele pentru perioada 2017-2019 sunt raportate la PIB, calculat în condițiile metodologiei noi de calcul SCN-2008/SEC 2010, care au înregistrat majorări.

Analiza prognozelor transferurilor către bugetele locale, ca % în PIB, efectuate pe perioada 2014-2023, scoate în evidență o supraestimare a transferurilor către APL în perioada 2017-2018 cu o abatere cuprinsă între 0,1 -1,2%, iar pentru anii 2019-2023 se atestă o subestimare cu o abatere cuprinsă între 0,5 – 1,7%, iar în valori nominale denotă o tendință clară de subestimare permanentă a acestora. Abateri mai mici de 1% în PIB se atestă în 29 din 40 de observații, ce denotă **un impact scăzut al riscului** (sub/supraestimarea volumului de transferuri), **și o probabilitate de subestimarea transferurilor**.

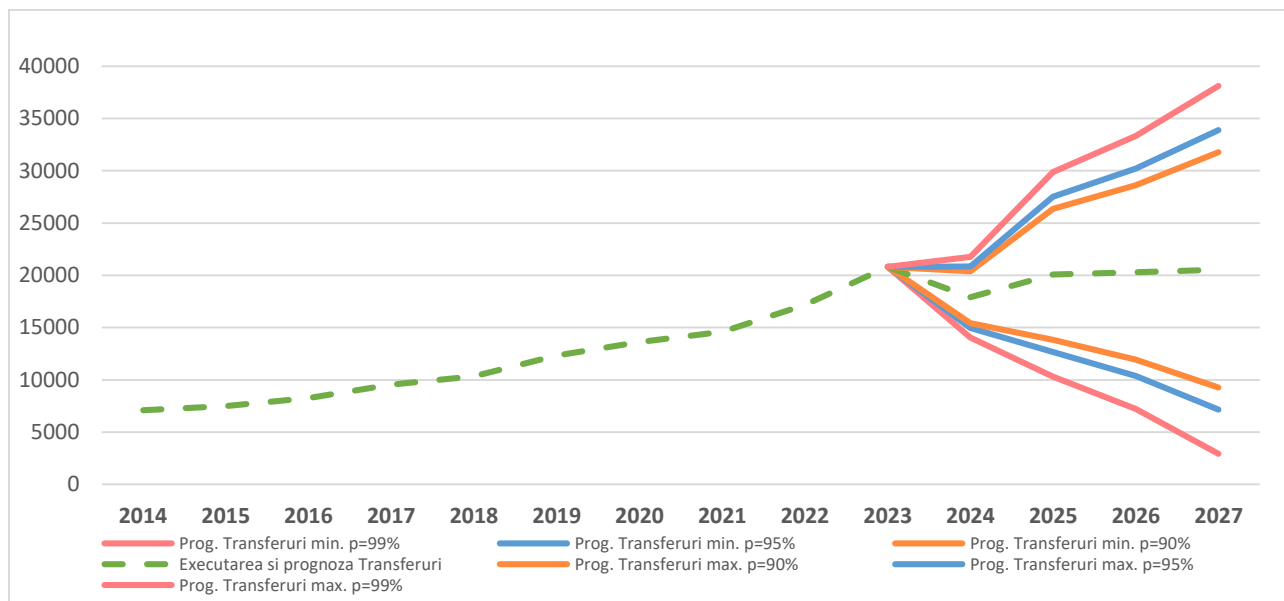
Totodată, ținând cont de necesitățile crescânde ale APL, din 01.01.2022, s-a stabilit cuantumul de 100% din volumul total al taxei pentru folosirea drumurilor de către autovehiculele înmatriculate în Republica Moldova, în baza căruia sunt calculate transferurile cu destinație specială, comparativ cu cele 50% utilizate anterior, actualmente fiind alocate sub formă de alte TDG pentru UAT de nivelul I și TDS doar pentru bugetele municipale Bălți și Chișinău.

Proiecții ale transferurilor pentru anul 2023 – impact al crizei energetice și de securitate la nivel regional

Pe parcursul anului 2024 în scopul acoperirii parțiale a cheltuielilor pentru implementarea prevederilor Legii nr. 270/2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar, în scopul acoperirii cheltuielilor pentru asigurarea prevederilor cadrului normativ privind salarizarea în sectorul bugetar au fost repartizate mijloace bugetelor locale, prin horărări ale Guvernului, în special pentru competențele delegate autorităților publice locale (învățământ general, și servicii sociale).

Prognoza transferurilor pe termen mediu

Graficul nr. 10. Valorile efective și prognozate ale Transferurilor de la bugetul de stat către bugetele locale

În prezentarea grafică valorile prognozate ale transferurilor către bugetele locale pentru anii 2024-2027 sunt ajustate cu ajutorul devierilor sistematice. Astfel, la un prag al semnificației de 10% ($p=0,90$ sau 90%), pentru anul 2024, intervalul de încredere ar fi cu limita inferioară de 13 839,1 mil. lei și cea superioară de 26 343,7 mil. lei.

Se observă o diminuare a transferurilor către bugetele locale în anul 2024, iar factorul principal care a condiționat această reducere constituie reforma sistemului de asistență socială „Restart” (aprobată prin Legea nr. 256/2023), care prevede preluarea competențelor din domeniul asistenței sociale de la autoritățile publice locale de nivelul al doilea (cu excepția municipiului Chișinău și a unității teritoriale autonome Găgăuzia).

Totodată, formula existentă de calcul a transferurilor (cu destinație generală și specială pentru învățământ, asistență socială și infrastructura drumurilor) către bugetele locale a contribuit la o prognoza mai bună a transferurilor per total. Din anul 2020, s-a pus accent pe o altă prioritate și anume reformarea sistemului de relații interbugetare, cu revizuirea veniturilor partajate între bugetul de stat și bugetele locale, ceea ce are impact asupra volumelor transferurilor de echilibrare către APL.

Atenuarea riscurilor

Suplimentarea bugetelor locale nu acoperă integral costurile APL generate de implementarea Legii privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar aferent domeniilor proprii de activitate, dar și costurile generate de criza energetică ce au dus la creșterea prețurilor la serviciile termoelectrice și comunale responsabilitatea revenindu-le, totuși, APL. În ce privește acoperirea integrală a acestor cheltuieli pentru competențele delegate ale APL se pune pe seama bugetului de stat. Pentru viitor, această paradigmă poate fi soluționată doar în condițiile promovării unei reforme exhaustive de organizare administrativ-teritorială, cu revizuirea integrală a relațiilor interbugetare în contextual revizuirii competențelor APL de ambele niveluri și ale Guvernului, asigurând respectarea principiului descentralizării administrative de corespundere a resurselor cu competențele.

Pentru a anticipa această reformă Guvernul a aprobat cadrul normativ care să stimuleze amalgamarea benevolă a mai multor APL I, oferind stimulente financiare în acest sens, iar miza e

pe o eficientizare a cheltuielilor de întreținere a aparatelor primăriilor și altor cheltuieli care ar putea urma după amalgamarea mai multor localități învecinate.

De asemenea, în scopul prestării unor servicii sociale mai bune, din anul 2024 s-a implementat reforma RESTART, prin care competențele în domeniul protecției sociale sunt preluate a fi finanțate de la bugetul de stat, concomitent cu modificarea formulei de repartizare a TDG din fondul de susținere financiară a teritoriilor. Astfel, structura transferurilor oferite APL I și II se va modifica în următoarea perioadă, iar riscurile asociate acestor tipuri de cheltuieli se vor diminua.

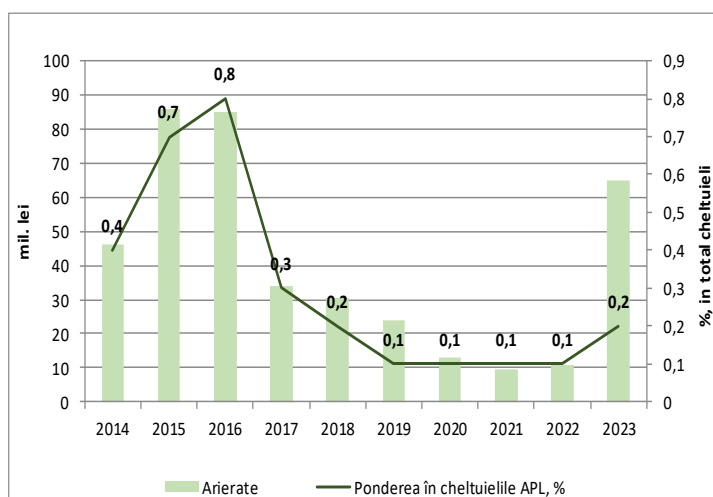
2.1.2. Arierate la cheltuieli

Situația curentă

Pe parcursul anilor 2014 – 31.07.2024, arieratele bugetelor locale au înregistrat o dinamică neuniformă. Deși acestea au fost nesemnificative (0,1-0,8% din volumul cheltuielilor), a fost manifestată o tendință de existență permanentă a acestora.

Ținând cont că, autoritățile publice locale sunt independente și bugetele lor se execută în condiții de autonomie financiară, Ministerul Finanțelor nu poate interveni asupra impunerii

Graficul nr. 11. Evoluția arieratelor la cheltuieli ale APL

achitării arieratelor formate. Ministerul Finanțelor regulat efectuează transferurile de la bugetul de stat către bugetele locale, dar decizia de efectuare a cheltuielilor, inclusiv de achitare a arieratelor, aparține exclusiv autorităților publice locale.

Existența arieratelor denotă o acumulare de cheltuieli efectuate dar nefinanțate, care ar putea pune o povară asupra executării unor bugete locale în următorii ani. Impactul acestor arierate asupra bugetelor locale comportă **un risc fiscal redus** ca pondere în suma totală a cheltuielilor și ca pondere în PIB,

înșă existența permanentă a arieratelor impune întreprinderea unor măsuri în sensul neadmiterii lor.

2.1.3. Recreditarea și garanțiile acordate de la bugetul de stat APL

Situația curentă

Începând cu anul 2004 și până în prezent au fost implementate diverse proiecte investiționale în teritoriu în domeniul energetic, construcția locuințelor sociale și dezvoltarea serviciilor de aprovizionare cu apă și canalizare, finanțate din surse externe prin operațiunea de recreditare de stat. Astfel, 27 de autorități publice locale (APL) au beneficiat de împrumuturi recreditate în cadrul proiectelor investiționale. Soldul datoriilor APL la situația din 30.09.2024 constituia 429,5 mil. lei (0,13% din PIB), inclusiv datoria cu termen de achitare expirat constituie 9,8 mil. lei sau 2,3% din volumul total al soldului datoriei.

Tabelul nr. 4. Soldul garanțiilor emise de APL, inclusiv datoria cu termen de achitare expirat a beneficiarilor și APL pe împrumuturile contractate în cadrul proiectelor investiționale (mil. lei)

	31.12.2022			31.12.2023			30.09.2024		
	Soldul datoriilor beneficiarilor	Datoria expirată a beneficiarilor	Datoria expirată APL față de MF	Soldul datoriilor beneficiarilor	Datoria expirată a beneficiarilor	Datoria expirată APL față de MF	Soldul datoriilor beneficiarilor	Datoria expirată a beneficiarilor	Datoria expirată APL față de MF
Garanțiile emise de APL pe împrumuturile recreditate	255,0	8,0	7,4	225,0	11,0	8,4	220,6	11,5	9,8
Garanțiile emise de APL pe împrumuturile interne	0,3	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0
Garanțiile emise de APL pe împrumuturile externe	510,3	0,0	0,0	221,0	0,0	0,0	557,3	0,0	0,0
TOTAL	765,6	8,0	7,4	446,2	11,0	8,4	4778,0	11,5	9,8

Soldul garanțiilor emise pe împrumuturile recreditate, împrumuturile interne și externe de către APL la situația din 30.09.2024 constituie suma de 778,0 mil. lei (0,24% din PIB), majorându-se față de sfârșitul anului 2023 cu 331,8 mil. lei ce constituie o creștere de cca 74,36%. De asemenea se atestă că datoriile expirate ale beneficiarilor au o evoluție ascendentă fiind condiționată de neexecutarea graficelor de rambursare a datoriilor, precum și fluctuațiile cursului valutar.

Riscurile bugetar-fiscale identificate aferente recreditării APL și acordării garanțiilor de către acestea sunt:

- riscul de schimb valutar;
- estimări nerealiste a veniturilor la adoptarea deciziei de angajare a împrumutului, ca rezultat supraîndatorarea bugetelor locale;
- insolvența Regiilor Apă-Canal, beneficiari de împrumuturi recreditate, garantate de APL.

Măsuri de atenuare a riscurilor

- analiza riguroasă ex-ante de către Ministerul Finanțelor și evaluarea ex-post angajării împrumuturilor de către APL.

2.1.4. Riscurile asociate întreprinderilor municipale

Situația curentă

Pe parcursul anilor 2004-2013 în cadrul implementării proiectelor investiționale în domeniul dezvoltării serviciilor de aprovizionare cu apă și de canalizare, 8 Regii Apă-Canal (întreprinderi municipale și/sau societăți comerciale cu capital integral sau majoritar municipal) au beneficiat de finanțare prin operațiunea de recreditare de stat din surse externe la condiții financiare avantajoase. Suma împrumuturilor recreditate în acest scop constituie cca 19,0 mil. dolari SUA.

În pofida acestui fapt, Regiile Apă-Canal întâmpină greutăți la rambursarea împrumuturilor contractate și solicită restructurarea acestora. Motivele principale invocate fiind, neajustarea la timp a tarifului pentru serviciile de aprovizionare cu apă și canalizare, pierderi de apă în rețea, deprecierea monedei naționale în anii 2014-2015 etc. Astfel, la situația din 30.09.2024 soldul datoriilor întreprinderilor municipale pe împrumuturile recreditate constituie circa 220,6 mil. lei (0,07% din PIB), inclusiv datoriile cu termen de achitare expirat – 11,5 mil. lei sau 5,2% din volumul total al soldului. În vederea gestionării riscului respectiv, datoriile au fost restructurate

prin semnarea acordurilor adiționale la Contractele de recreditare. Măsura respectiva va oferi posibilitatea beneficiarilor de a redistribui plăți anuale reieșind din posibilitățile întreprinderii și de a onora datoria față de buget. Totodată, este de menționat faptul că, în perioada anilor 2020-2022 a fost inițiat procesul de insolabilitate față de 2 întreprinderi municipale (S.A. „Regia Apă-Canal Soroca”, Î.M. „Apă Canal Bălți”) beneficiari recreditării de stat.

Situațiile descrise mai sus reprezintă **riscuri bugetar-fiscale directe pentru bugetul de stat**, deoarece aceste împrumuturi de stat externe au fost contractate de către Republica Moldova și sunt rambursate din bugetul de stat, indiferent de onorarea obligațiunilor financiare angajate de către beneficiarii recreditați prin operațiunea de recreditare.

Măsurile de atenuare a riscurilor descrise impun implicarea autorităților publice locale în redresarea situației economico-financiare a operatorilor apă-canal, revizuirea tarifelor pentru serviciile de aprovizionare cu apă și canalizare.

2.2 Riscuri, asociate întreprinderilor de stat și societăților comerciale cu capital integral sau majoritar de stat

Prezentare generală și evoluții recente

Pentru a evalua riscurile bugetar-fiscale asociate întreprinderilor de stat și societăților comerciale cu capital integral sau majoritar de stat au fost supuse analizei rezultatele financiare, obținute în anul 2023:

- 95 întreprinderi de stat (Î.S.);
- 17 societăți comerciale (S.C.) cu capital majoritar de stat (50%+1 acțiune);
- 13 societăți comerciale (S.C.) cu capital integral de stat (100% cota statului).

În rezultatul activității economice în anul 2023, întreprinderile de stat au înregistrat, în ansamblu un profit brut în mărime de 1414,7 mil. lei fiind cu 535,3 mil. lei mai mare comparativ cu anul 2022, iar societățile comerciale au înregistrat un profit brut 1241,0 mil. lei, fiind cu 543,5 mil. lei, mai mare comparativ cu valoarea aferentă anului 2022. Cuantumul impozitelor și taxelor achitate de către entitățile cu capital integral sau majoritar de stat (3471,2 mil. lei) în total venituri ale bugetului public național din impozite și taxe (63992,9 mil. lei) *constituie circa 5,4 la sută*.

Principalii indicatori agregați ai entităților analizate se prezintă în tabelul de mai jos.

Tabelul nr. 5. Informația consolidată a principalilor indicatori financiari ai întreprinderilor de stat societăților comerciale cu capital integral sau majoritar de stat, conform situațiilor financiare
(mil. lei)

Total	Întreprinderi de stat			Societăți comerciale			TOTAL
	01.01.2023	31.12.2023	abaterea	01.01.2023	31.12.2023	abaterea	la 31.12.2023
1	2	3	4=3-2	5	6	7=6-5	8=3+6
Active	31026,1	34826,5	+3800,4 ⁵	31335,8	29103,2	-2232,6 ⁶	63929,7
Capital propriu	19484,7	22381,2	+2896,5 ⁷	19152,6	18550,9	-601,7	40932,1

⁵ Majorarea activelor întreprinderilor de stat a fost influențată în mare parte de majorarea activelor, în anul 2023 comparativ cu anul 2022, la Î.S. „Administrația de Stat a Drumurilor” (Î.S. „ASD”) cu 1990,5 mil. lei, Î.S. „Aeroportul Internațional Chișinău” cu 848,8 mil. lei, Î.S. „Moldelectrica” cu 689,8 mil. lei, Î.S. „Calea Ferată din Moldova” cu 117,0 mil. lei și Î.S. „Poșta Moldovei” cu 77,2 mil. lei.

⁶ Majorarea activelor societăților comerciale monitorizate a fost influențată în mare parte de majorarea activelor, în anul 2023 comparativ cu anul 2022, la S.A. „Moldtelecom” cu 219,6 mil. lei, S.A. „Furnizarea Energiei Electrice Nord” cu 162,9 mil. lei, la S.A. „Loteria Națională a Moldovei” cu 103,5 mil. lei, S.A. „CET- Nord” cu 40,1 mil. lei, S.A. Combinatul de vinuri „Cricova” cu 18,0 mil. lei și S.A. „Franzeluța” cu 17,4 mil. lei.

⁷ Majorarea capitalului propriu per total la întreprinderi de stat a fost condiționată preponderent de majorarea altor elemente de capital propriu față de 01.01.2023 cu 22381,2 mil. lei (în special la Î.S. „Administrația de Stat a Drumurilor” cu 1709,2 mil. lei).

Total	Întreprinderi de stat			Societăți comerciale			TOTAL
	01.01.2023	31.12.2023	abaterea	01.01.2023	31.12.2023	abaterea	la 31.12.2023
1	2	3	4=3-2	5	6	7=6-5	8=3+6
Capital social și neînregistrat	5405,82	5465,2	+59,4	11715,6	10786,7	-928,9 ⁸	16251,9
Total creanțe și alte active (imobilizate/circulante)	2898,0	2139,3	-758,7	6134,0	5150,2	-983,8	7289,5
Datorii (pe termen lung și curente)	11215,6	12331,7 ⁹	+1116,1 ¹⁰	12009,4	10426,6 ¹¹	-1585,8	22755,3
Venituri din vânzări	4994,0	6046,3	+1052,3	28339,9	39954,6	+11154,7	46000,9
Costul vânzărilor	4114,6	4613,6	+517,0	27702,4	38713,6	+11011,2	43345,2
Cheltuieli, alte decât costul vânzărilor	1054,1	1418,4	+364,3	1301,2	1408,1	+106,9	2826,5
Rezultat total: profit net (pierderi nete) al perioadei de gestiune, din care:	-23,9	588,9	+612,8	54,6	497,6	+443,0	1086,5
<i>Cu profit</i>	219,6	774,0	+554,4	497,4	739,3	+241,9	1513,3
<i>Cu pierderi</i>	243,5	185,1	-58,5	442,8	241,7	-201,1	426,8
Achitățile impozitelor și taxelor în BPN ()	1211,7	1487,1	+275,4	1471,5	1984,1	+512,6	3472,2
Datorii față de BPN	85,4	69,8	-15,6	1,5	1,8	-0,3	71,6
Dividende/defalcări încasate la bugetul de stat din profitul net obținut în 2023 (la situația din 04.10.2023)	154,2 (128,5% executare față de plan)			246,6 (136,3% executare față de plan)			400,8 (133,2%)

În particular se atestă, că din totalul entităților analizate, 90 entități sau 74,4% au activat cu profit în anul 2023, suma căruia a constituit 1 503,3 mil. lei, 30 entități cu capital de stat sau 24,8% din entități au generat pierderi, suma cărora a constituit 426,8 mil. lei. **Pierderi nete mai mari de 1 milion lei** se înregistrează la **9 întreprinderi de stat** (sau 42,9% din numărul întreprinderilor (21) ce înregistrează pierderi) și **7 societăți comerciale** (sau 87,5% din numărul societăților (8) ce înregistrează pierderi), din care cele mai mari pierderi se înregistrează la:

- S.A. „Energocom” - 127,3 mil. lei (față de 142,5 mil. lei profitul net obținut în anul 2022);
- S.A. „Termoelectrica” - 43,0 mil. lei (față de 232,9 mil. lei pierdere netă generată în anul 2022);
- Î.S. „Calea Ferată din Moldova” - 143,9 mil. lei (față de 62,1 mil. lei profit net înregistrat în anul 2022);
- S.R.L. „Arena Națională” - 20,2 mil. lei (față de 17,8 mil. lei profitul net înregistrat în anul 2022);
- Î.S. Institutul de Tehnica Agricolă „Mecagro” - 4,4 mil. lei (față de 1,6 mil. lei profit net înregistrat în anul 2022);

⁸ Micșorarea valorii capitalului social per total la societăți comerciale monitorizate se datorează micșorării capitalului social în anul 2023 la S.A. „Energocom” cu 1000,0 mil. lei.

⁹ Din totalul datoriilor întreprinderilor de stat, la situația din 31.12.2023, 69,7% revin datoriilor pe termen lung, în componența cărora se include valoarea terenurilor primite în gestiune economică și care, conform Standardelor Naționale de Contabilitate și Planului general de conturi contabile, se înregistrează la compartimentul „datorii pe termen lung”. Totodată, 12331,7 mil. lei (din totalul datoriilor pe termen lung în mărime de 8600,6 mil. lei) reprezintă datorii pe termen lung înregistrate de Î.S. „Administrația de Stat a Drumurilor”, care se referă la finanțări și încasări cu destinație specială pe termen lung în cadrul activității Proiectului de Susținere al Programului în Sectorul Drumurilor și Proiectului Îmbunătățirii Drumurilor Locale, finanțate din sursele BERD, BEI, CE și BM.

¹⁰ Majorarea datoriilor totale a fost influențată în mare parte de majorarea datoriilor totale ale Î.S. „Administrația de Stat a Drumurilor”, în mărime de 6909,4 mil. lei care reprezintă majorarea finanțărilor și încasărilor cu destinație specială pe termen lung în cadrul Proiectului de Susținere al Programului în Sectorul Drumurilor și Proiectului Îmbunătățirii Drumurilor Locale.

¹¹ Din totalul datoriilor societăților comerciale în mărime 6009,2 mil. lei sau 57,7% revin datoriilor pe termen lung, în componența cărora se include valoarea terenurilor primite în gestiune economică și care nu generează costuri pentru entități. Totodată, din totalul datoriilor pe termen lung -10423,6 mil. lei reprezintă datoriile pe termen lung înregistrate de S.A. „Termoelectrica” și S.A. „Energocom”.

- Î.S. „Aeroportul Internațional Mărculești” - 18,0 mil. lei (față de 14,4 mil. lei pierderi nete înregistrate în anul 2022);
- S.A. „Institutul de Cercetări Științifice „Rif-Acvaapara” - 2,4 mil. lei (față de 0,2 mil. lei profit net înregistrat în anul 2022);
- Î.S. „Combinatul Republican de Instruiri Auto” - 3,7 mil. lei (față de 3,0 mil. lei pierderi nete înregistrate în anul 2022);
- Î.S. pentru Silvicultură „Silva-Sud” - 3,3 mil. lei (față de 5,1 mil. lei profit net înregistrat în anul 2022);
- S.A. pentru achiziționarea, prelucrarea și livrarea metalelor feroase și neferoase „Metalferos” – 44,5 mil. lei (față de 13,2 mil. lei pierderi nete generate în anul 2022);
- S.A. „Drumuri Ialoveni” - 2,5 mil. lei (față de 4,1 mil. lei pierderi nete înregistrate în anul 2022);
- S.A. „Drumuri Cahul” - 1,7 mil. lei (față de 1,3 mil. lei pierderi nete înregistrate în anul 2022);
- Î.S. „Direcția Nodului Hidroenergetic Costești-Stîncă” - 2,2 mil. lei (față de 2,7 mil. lei pierderi nete înregistrate în anul 2022);
- Î.S. „Medisan” - 1,5 mil. lei (față de 0,8 mil. lei pierderi nete înregistrate în anul 2022).

Tabelul nr. 6. Situația financiară a entităților economice monitorizate în anul 2023

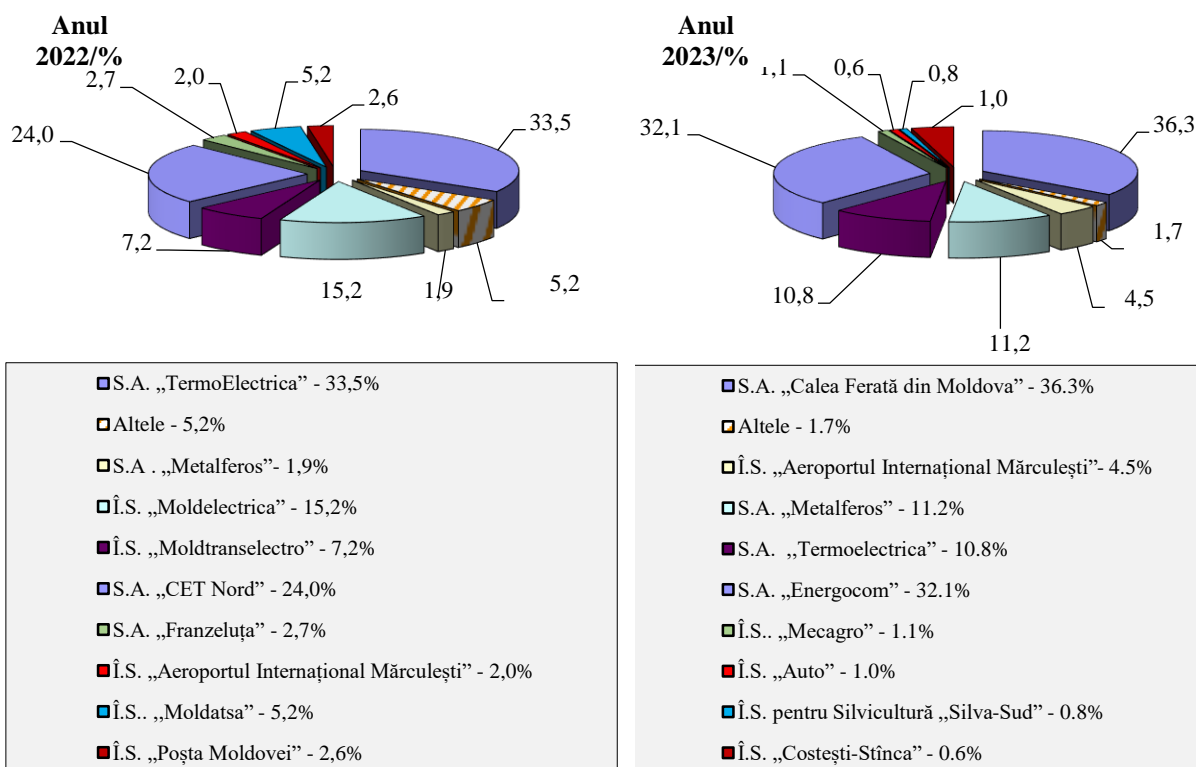
Entități economice	Numărul entităților supuse analizei	Au activat cu pierderi			Au activat cu profit			Rezultat financiarul	
		numărul ent. ec.	ponderea, %	suma, mil. lei	numărul ent. ec.	ponderea, %	suma, mil. lei	numărul ent. ec.	ponderea, %
1	2	3	$4=3/2*100$	5	6	$7=6/2*100$	8	9	$10=9/2*100$
Î.S.	92	22	23,9	185,1	69	75,0	774,0	1	1,1
S.C.	29	8	27,6	241,7	21	72,4	729,3	-	-
Total entități	121	30	51,5	426,8	90	147,4	1503,3	1	1,1

Din 30 entități care au activat cu pierderi în anul 2023, pierderile din **sectorul energetic și de termoficare** (S.A. „Energocom”, S.A. „Termoelectrica”, și Î.S. „Direcția Nodul Hidroenergetic Costești-Stîncă”) constituie 40,4% sau 172,5 mil. lei din suma totală a pierderilor înregistrate, precum și din **sectorul transporturilor** (S.A. „Drumuri Ialoveni”, S.A. „Drumuri Cahul”, Î.S. „Calea Ferată din Moldova” și Î.S. Aeroportul Internațional „Mărculești”) constituie 38,9% sau 166,1 mil. lei. În acest sens, pierderilor nete a entităților respective constituie 79,3% din suma totală a pierderilor nete înregistrate.

La fel, se remarcă că 80,0% (sau 4 entități din 5) din domeniul irigației și gospodăririi apelor monitorizate și 2 entități în proces de insolabilitate, înregistrează pierderi nete pe perioada de gestiune.

Totodată, în anul 2023, 6 entități cu capital de stat din **sectorul energetic și de termoficare** (S.A. „CET-Nord”, Î.S. „Moldtranselectro”, Î.S. „Moldelectrica”, Î.S. „Nodul Hidroenergetic Costești”, S.A. „Furnizarea Energiei Electrice Nord” și S.A. „Red-Nord”) au înregistrat **profit net în mărime totală de 733,2 mil. lei**, ceea ce constituie **48,8%** din total profit net obținut de către 90 entități în 2023.

Diagrama nr. 12. Întreprinderile de stat și societățile comerciale care au înregistrat pierderi nete (mil. lei/% din pierderi)

La fel, se atestă că 35 entități sau 28,9% din entitățile supuse monitorizării, înregistrează în anul 2023 pierderi din activitatea operațională, **fapt ce relevă riscuri sporite privind activitatea entităților**, întrucât acestea nu generează rezultat pozitiv din activitatea de bază. **Cele mai considerabile pierderi din activitatea operațională** au fost înregistrate de:

- Î.S. „Energocom” - cu 321,7 mil. lei;
- S.A. „Calea Ferată din Moldova” - 146,6 mil. lei;
- S.A. „Termoelectrica” - 85,0 mil. lei;
- S.R.L. Arena Națională - 43,9 mil. lei;
- S.A. „Metalferos” - 37,8 mil. lei;
- Î.S. pentru utilizarea spațiului aerian și deservirea traficului aerian „Moldatsa” - 26,2 mil. lei;
- Î.S. „Aeroportul Internațional Mărculești” - 21,9 mil. lei;
- Î.S. „Moldtranselectro” - 5,0 mil. lei;
- Î.S. „Direcția Nodului Hidroenergetic Costești-Stîncă” - 2,2 mil. lei etc.

De asemenea, 26 entități economice înregistrează la 31.12.2023 **o depășire a capitalului social față de capitalul propriu**, din care **10 întreprinderi de stat cu capital de stat înregistrează o valoare negativă a capitalului propriu** (datoria acumulării pierderilor neacoperite ale anilor precedenți și înregistrării pierderilor nete a perioadei de gestiune semnificative).

Cele mai considerabile valori negative ale capitalului propriu fiind înregistrate de:

- Î.S. „Moldtranselectro” - 85,0 mil. lei (mai mult de 7 ani);
- Î.S. „Direcția Nodului Hidrotehnic Costești-Stîncă” - 15,7 mil. lei (mai mult de 3 ani);
- Î.S. „Combinatul Republican de Instruire Auto” - 7,1 mil. lei;
- Î.S. „Brănești” - 3,5 mil. lei (6 perioade consecutive);
- Î.S. Institutul de Cercetare, Proiectare și Tehnologie „Energoproiect” - 2,9 mil. lei (mai mult de 3 ani);
- Î.S. „Stațiunea Tehnică de Irigare Ungheni” - 2,8 mil. lei (mai mult de 3 ani);
- Î.S. „Casa de comerț” - 1,2 mil. lei (5 perioade consecutive).

Potrivit Legii cu privire la întreprinderea de stat și întreprinderea municipală/Legii privind societățile pe acțiuni, dacă la expirarea celui de-al treilea an financiar consecutiv, valoarea capitalului propriu al entității, potrivit bilanțului anual al acesteia, va fi mai mică decât mărimea capitalului social, se impune necesitatea întreprinderii măsurilor conform cadrului legal (reducerea capitalului social, aporturi în numerar, dizolvare etc.). La majoritatea entităților din cele 26 menționate anterior, depășirea capitalului social față de capitalul propriu a fost atestată în mai multe perioade consecutive, ceea ce poate crea dificultăți în desfășurarea activității economice normale a entităților, dacă nu se vor întreprinde acțiuni de redresare. **Respectiv, anumite măsuri cu privire la activitatea ulterioară a societăților prenotate sunt necesare de întreprins pentru a diminua riscurile fiscale aferente.**

De asemenea, la sfârșitul anului 2023, din numărul total al societăților comerciale, 2 societăți comerciale (S.A. „Drumuri Ialoveni” și S.R.L. „Arena Națională”) la situația din 31.12.2023 au înregistrat un capital propriu mai mic decât capitalul social și neînregistrat.

Totodată, se remarcă că, la finele anului 2023, se atestă o micșorarea a capitalului social și neînregistrat al societăților comerciale cu 928,9 mil. lei, față de începutul anului 2023, precum și a altor elemente de capital propriu cu 1,7 mil. lei, potrivit situațiilor financiare prezentate de către entități.

Micșorarea capitalului social per total societăți comerciale a fost condiționată de micșorarea capitalului social în anul 2023 la S.A. „Energocom” cu 1000,0 mil. lei.

Prin urmare, s-a constatat că, la situația din 31.12.2023, la 26 entități economice cu capital de stat sau 21,5% din totalul entităților monitorizate, datoriile curente depășesc activele circulante, fapt ce semnalează o capacitate redusă de plată, respectiv un dezechilibru financiar al entității pe termen scurt, or în acest caz urmează a fi întreprinse măsuri ținute spre diminuarea datoriilor curente, inclusiv prin reeșalonarea acestora, precum și alte măsuri orientate spre impulsivitatea activității entităților, încheierea de noi contracte, atragerea de noi clienți, ceea ce va aduce plus valoare activității entităților. La fel, entitățile comerciale care înregistrează active nete negative pe o perioadă mai mult de 2 ani, urmează să adopte una din decizii în privința capitalului social: reducerea capitalului social sau majorarea valorii activelor nete prin efectuarea de către acționari a societăților a unor sporuri suplimentare în modul prevăzut de statut, dizolvarea/transformarea entităților în altă formă juridică.

Analiza solvabilității celor mai mari întreprinderi de stat/societăți comerciale.

În contextul evaluării și analizei riscurilor bugetar-fiscale aferente activității economico-financiare a entităților comerciale, a fost efectuată analiza detaliată a principalilor indicatori financiari a celor mai mari întreprinderi de stat/societăți comerciale, selectate după mărimea activelor, datoriilor înregistrate și veniturilor din vânzări.

Astfel, se atestă că veniturile din vânzări totale ale entităților menționate în tabelul 7 reprezintă 95,0% din veniturile din vânzări înregistrate în anul 2023 de către 121 entități monitorizate, activele acestora reprezintă 86,2% din totalul activelor entităților monitorizate, iar datoriile (curente și pe termen lung) – 95,7% din suma datoriilor totale ale entităților. Situațiile financiare individuale ale entităților respective, precum și rapoartele de audit pot fi vizualizate pe pagina oficială a entităților la compartimentul Rapoarte.

Tabelul nr. 7. Analiza principalilor indicatori financiari aferenți activității unor întreprinderi de stat/ societăți comerciale, la 31.12.2023

Nr. d/o	Denumirea entității	Active, mil. lei	Datorii, mil. Lei	Provizioane, mil. lei	Venituri din vânzări, mil. lei	Profit net (pierdere netă), mil. lei	Lichiditatea curentă ¹² , coef.	Marja profitului operațional ¹³ , %	Levierul financiar ¹⁴ , coef.	Z score
1.	I.S. „Administrația de Stat a Drumurilor”	20469,6	6909,4	20,4	3,4	4,2	1,02	167,65	1,51	2,07
2.	S.A. „Termoelectrica”*	5112,1	3853,3	48,9	5616,0	-43,0	1,87	-1,51	4,23	1,30
3.	S.A. „Moldtelecom”	5475,6	1100,8	58,7	1630,0	89,3	0,26	6,57	1,27	5,50
4.	I.S. „Calea Ferată din Moldova”	4193,7	1044,6	-	1075,7	-143,9	2,04	-13,44	1,33	3,11
5.	S.A. „Red-Nord”*	2974,0	290,2	4,8	860,7	77,0	1,10	10,44	1,11	10,80
6.	I.S. „Moldelectrica”*	3381,0	1450,3	29,0	1423,6	272,0	1,77	23,14	178	3,96
7.	S.A. „CET-Nord”*	802,4	619,1	-	969,0	45,6	0,84	2,38	2,48	-0,54
8.	S.A. „Combinatul de Vinuri Cricova”	661,3	309,6	11,1	353,9	26,7	1,19	6,33	1,94	2,06
9.	I.S. „Modtranselectro”*	1,0	679,1	-	-	56,1	0,93	(nu înregistrează venituri din vânzări)	-6,99	-1,04
10.	I.S. „Fabrica de Sticlă din Chișinău”	505,2	22,8	10,0	569,5	36,6	18,25	8,66	1,07	26,81
11.	I.S. „Poșta Moldovei”	641,9	432,3	19,7	519,8	23,9	0,91	5,52	3,38	0,19
12.	S.A. „Metalferos”	332,0	8,8	0,4	139,9	-44,5	35,05	-27,02	1,03	42,71
13.	S.A. „EnergoCom”*	9825,9	3013,1	-	17221,5	-127,3	9,17	-1,87	1,44	7,08
14.	S.A. „Barza Albă”	404,1	52,8	-	57,4	8,8	11,60	17,25	1,15	12,72
15.	S.A. „Franzeluța”	330,8	63,2	-	730,8	20,4	3,08	3,48	1,24	7,75
16.	I.S. „Aeroportul Internațional Mărculești”	269,8	77,3	-	10,1	-18,0	0,35	-216,83	1,4	-2,50
17.	I.S. pentru utilizarea spațiului aerian și deservirea traficului aerian „MoldATSA”	221,1	17,7	8,7	179,4	22,2	3,79	-14,6	1,14	11,17
18.	S.A. „Furnizarea Energiei Electrice Nord”*	719,6	402,3	3,2	3133,6	249,7	1,78	7,24	2,29	6,81
19.	I.S. „Radiocomunicații”	159,2	4,9	-	64,2	0,1	22,61	2,18	1,03	35,30
20.	I.S. Combinatul de Vinuri de calitate „Mileștii Mici”	138,7	5,9	2,4	51,0	6,5	17,6	16,27	1,06	27,66
21.	I.S. . Institutul de Tehnică Agricolă „Mecagro”	323,8	273,7	-	69,2	-4,4	127,74	0,14	6,48	6,24
22.	I.S. „Aeroportul Internațional Chișinău”	1656,6	632,3	7,1	674,3	211,2	0,79	34,88	1,63	2,88
23.	S.A. „Loteria Națională a Moldovei”	398,7	81,7	-	8361,6	197,6	4,99	2,39	1,26	14,17
24.	S.R.L. „Arena Națională”	1325,2	440,6	-	10,3	-20,2	0,10	-426,21	1,50	1,51

* entități din sectorul energetic și de termoficare

¹² Se calculează ca raport dintre activele circulante și datoriile curente ale întreprinderii. Nivelul acestui indicator trebuie să fie mai mare de 1.

¹³ Se calculează ca raport dintre rezultatul din activitatea operațională și veniturile din vânzări ale întreprinderii. Nivelul acestui indicator trebuie să depășească rata dobânzii pentru creditele contractate.

¹⁴ Se calculează ca raport dintre activele totale și capitalul propriu al întreprinderii. Nivelul acestui indicator trebuie să fie mai mic ca 2.

În rezultatul analizei activității economico-financiare a entităților monitorizate, se remarcă, că conflictul militar din Ucraina a avut efecte negative asupra activității întreprinderilor din sectorul public, ce a determinat reducerea considerabilă a veniturilor din vânzări și diminuarea profitului net, precum și obținerea pierderilor nete de către majoritatea entităților cu capital de stat. Republica Moldova nu are resurse energetice proprii și este practic complet dependentă de importurile de combustibili.

Totodată, ultimele evoluții de pe piețele regionale de energie cauzate de războiul din Ucraina au pus în pericol securitatea energetică a țării. Pentru Republica Moldova, anul economic 2023, cât și anul 2022 au fost marcați de o inflație fără precedent și de creșterea prețurilor la resursele energetice, inclusiv menținerea tarifelor înalte la gaze naturale, energia termică și energia electrică. Menținerea prețurilor ridicate a afectat în mod serios nivelul de plată a populației pentru serviciile energetice, transport, silvicultură. Aceste evoluții au afectat în mod direct și activitatea entităților comerciale, punând presiuni semnificative asupra fluxurilor de numerar al entităților monitorizate.

Urmare a analizei detaliate efectuate, rezultă că indicatorii înregistrați în anul 2023 de **de Î.S. „Administrația de Stat a Drumurilor”, Î.S. „Fabrica de Sticlă din Chișinău”, Î.S. „Aeroportul Internațional Chișinău”, Î.S. „Poșta Moldovei”, Î.S. „Administrația de Stat a Drumurilor”, S.A. „Moldtelecom”, S.A. Combinatul de Vinuri „Cricova”, S.A. „RED Nord”, S.A. „Cet-Nord”, S.A. „Loteria Națională a Moldovei”, S.A. „Franzeleuța”, S.A. „Barza Albă” și S.A. „Furnizarea Energiei Electrice Nord”** sunt pozitivi și *nu prezintă riscuri bugetar-fiscale imediate din punct de vedere al activității desfășurate.*

Un nivel înalt de lichiditate se înregistrează la **Î.S. Institutul de Tehnică Agricolă „Mecagro”, Î.S. „Fabrica de Sticlă din Chișinău”, Î.S. pentru utilizarea spațiului aerian și deservirea traficului aerian „Moldatsa”, Î.S. „Radiocomunicații”, S.A. „Loteria Națională a Moldovei”, Î.S. Combinatul de Vinuri de calitate „Mileștii Mici”, S.A. „Metalferos”, S.A. „Barza Albă”, S.A. „Franzeleuța” și S.A. „EnergoCom”**. În această situație, este importantă elaborarea unei politici de gestiune eficientă a stocurilor, caracteristică domeniului de activitate pe care îl desfășoară entitatea, pentru a evita formarea unor stocuri excesive de produse/mărfuri și a producției în curs de execuție pe viitor, și de asemenea, îmbunătățirea politicii de gestiune a creanțelor comerciale ce va permite recuperarea acestora și obținerea de lichidități.

Cu toate acestea se remarcă că rata lichidității curente la **Î.S. „Poșta Moldovei”, Î.S. „Aeroportul Internațional Mărculești”, Î.S. „Aeroportul Internațional Chișinău”, Î.S. „Moldtranelectro”, S.A. „Moldtelecom”, S.A. „CET-Nord” și S.R.L. „Arena Națională”** ceea ce per ansamblu sugerează o decapitalizare a entităților, din lipsa de plată pe termen scurt, fapt ce poate cauza dificultăți în achitarea datoriilor curente, și anume: diminuarea considerabilă a veniturilor din vânzări, înregistrarea pierderilor din activitatea operațională, creșterea pierderilor nete.

Luând în considerare indicatorii analizați ai activității economico-financiare a întreprinderii **Î.S. pentru utilizarea spațiului aerian și deservirea traficului aerian „Moldatsa”**, putem constata că în anul 2023 nivelul principalilor indicatori economico-financieri au înregistrat valori acceptabile și rezonabile, starea financiară economică a întreprinderii a fost stabilă pe parcursul anului 2023. Mărimea coeficientului lichidității curente a alcătuit 3,79 p., fapt ce confirmă că entitatea dispune de active circulante în volum suficient pentru stingerea datoriilor curente și poate să-și achite obligațiile curente, pe măsură ce devin scadente, totodată marja negativă a profitului operațional (14,6) poate crea dificultăți în desfășurarea ulterioară a activității dacă măsuri de redresare nu se întreprind. Prin urmare este importantă îmbunătățirea politicii de gestiune a creanțelor comerciale ce va aduce la recuperarea acestora și obținerea de lichidități.

Astfel, în baza calculului Z score a fost înregistrat coeficient pozitiv (11,17), ceea ce denotă faptul că entitatea menține “Zona de siguranță”.

Luând în considerare indicatorii analizați ai activității economico-financiare a întreprinderii **Î.S. „Radiocomunicații”**, putem constata că în anul 2023 nivelul principalilor indicatori economico-financieri la fel au înregistrat valori acceptabile și rezonabile, starea financiară economică a întreprinderii fiind stabilă pe parcursul anului 2023.

Astfel, menționăm că indicatorul lichidității curente al Î.S. „Radiocomunicații” înregistrează un nivel înalt ca urmare a decalajului mare dintre datoriile curente și activele circulante. Datoriile curente ale entității la finele exercițiului financiar 2023 au înregistrat suma de 2,8 mil. lei și reprezintă în mare parte energia electrică consumată în luna decembrie a cărei obligație de plată parvine în luna ianuarie 2024. La aceeași dată activele circulante erau la un nivel de 63,3 mil. lei, cea mai mare pondere în componența activelor curente o are numerarul, urmat de creanțele curente și de stocuri. Numerarul existent la finele anului a fost acumulat pe parcursul perioadelor anterioare și este destinat efectuării investițiilor pentru extinderea ariei de acoperire cu semnal Digital a „zonelor de umbră”, pentru modernizarea și extinderea rețelelor publice de radiodifuziune și pentru asigurarea întreținerii infrastructurii critice aflate în gestiunea Î.S. „Radiocomunicații”.

De asemenea, în baza calculelor Z score a fost înregistrat coeficient pozitiv (35,30), ceea ce denotă faptul că entitatea este Solvabilă și situația financiară menține zona de siguranță.

O situație nefavorabilă sub aspectul obținerii rezultatului financiar negativ se înregistrează la S.A. „Franzeluța” care în anul 2023 a generat profit net în mărime de 20,4 mil. lei, față de pierderea netă obținută în anul precedent în mărime de 19,1 mil. lei. Deși, societatea înregistrează profit din activitatea de bază desfășurată, rata lichidității curente este peste limita maximă recomandată, ceea ce poate semnala că o parte din mijloacele de plată sunt înghețate în stocuri care nu aduc venit. În această situație, este importantă elaborarea unei politici de gestiune eficientă a stocurilor, pentru a evita formarea unor stocuri excesive de produse/mărfuri și a producției în curs de execuție pe viitor.

Potrivit Raportului de Audit efectuat pentru anul 2023 s-a constatat că cauza principală, care a generat obținerea de către societate a pierderilor pentru perioada de activitate a anilor 2020-2022, este înregistrarea cheltuielilor ineficiente, precum și majorarea cheltuielilor din activitatea operațională, inclusiv stocurile în valoare totală de 2,0 mil. lei nu au înregistrat mișcări pe parcursul ultimilor 3 ani și care prezintă semne de depreciere.

Totodată, în baza calculelor Z score a fost înregistrat coeficient pozitiv (7,75), ceea ce denotă faptul că entitatea este Solvabilă.

Activitatea Î.S. „Poșta Moldovei” în anul 2023 se apreciază ca fiind una pozitivă, obținerea profitului net în mărime de 23,9 mil. lei față de pierderea netă înregistrată în anul precedent. Obținerea rezultatului pozitiv din activitatea operațională se datorează, în special, depășirii ritmului veniturilor din vânzări asupra ritmului costurilor din vânzări.

Astfel, în anul 2023, ca rezultat al înregistrării profitului brut în mărime de 113,9 mil. lei, Î.S. „Poșta Moldovei” a finalizat anul financiar cu profit din activitatea operațională în mărime de 28,7 mil. lei, față de pierderea din activitatea operațională înregistrată în anul precedent în mărime de 15,4 mil. lei. De asemenea, se atestă că la finele anului 2023, întreprinderea înregistrează o creștere a activelor comparativ cu începutul anului, o creștere a capitalului propriu, a datoriilor curente și o reducere nesemnificativă a datoriilor pe termen lung. Rata autonomiei globale și coeficientul de atragere a surselor împrumutate la întreprindere se încadrează în limitele recomandate. Levierul financiar al entității în mărime de 3,38, a fost cauzat în special de înregistrarea sumelor considerabile aferente avansurilor primite curente pentru serviciile ce urmează a fi prestate, precum și a valorii terenurilor aflate în gestiunea economică a întreprinderii, sume care de altfel nu generează costuri suplimentare (dobânzi) pentru întreprindere. Riscul de lichiditate este unul major în contextul în care întreprinderea înregistrează un coeficient sub nivelul minim recomandat, ceea ce ar crea imposibilitatea de a-și achita obligațiile de plată, în momentul în care acestea survin în condiții normale de activitate. Întreprinderea își gestionează nevoile de lichiditate, prognozează intrările și ieșirile de numerar datorate în activitatea de zi cu zi, monitorizând plățile programate în scopul acoperirii datoriilor financiare.

De asemenea, în baza calculelor Z score a fost înregistrat coeficient pozitiv sub nivelul maxim admisibil (0,19), ceea ce denotă faptul că entitatea este în „Zona de pericol”, situație financiară fiind una dificilă, aproape de insolvabilitate, prin urmare este necesară adoptarea unor decizii stringente.

Deopotrivă, o situație mai puțin favorabilă sub aspectul obținerii rezultatului financiar negativ în anul 2023 se înregistrează la S.A. „Termoelectrica”, S.A. „Energocom”, Î.S. „Calea Ferată din Moldova”, Î.S. Institutul de Tehnică Agricolă „Mecagro”, S.R. L. „Arena Națională”, Î.S. „Aeroportul Internațional Mărculești,” și S.A. „Metalferos”.

O situație nefavorabilă sub aspectul obținerii rezultatului financiar negativ se înregistrează la Î.S. Institutul de Tehnică Agricolă „Mecagro”, care în anul 2023 a generat pierderi nete în mărime de 4,4 mil. lei, față de pierderea netă obținută în anul precedent în mărime de 19,1 mil. lei, precum și înregistrarea marjei profitului negativă în rezultatul activității operaționale. Respectiv, societatea înregistrează pierderi din activitatea de bază desfășurată, o rată a lichidității curente peste limita maximă recomandată, ceea ce poate semnala că o parte din mijloacele de plată sunt înghețate în stocuri care nu aduc venit.

Diminuarea indicatorului de rezultat la Î.S. „Institutul de Tehnică Agricolă „Mecagro” este influențat de reducerea considerabilă a veniturilor din vânzări, înregistrarea pierderilor din activitatea operațională, creșterea pierderilor nete. Nivelul înalt al levierului financiar la Î.S. Institutul de Tehnică Agricolă „Mecagro” de 6,48 este cauzat în special de înregistrarea sumelor considerabile aferente datoriilor, precum și a valorii terenurilor aflate în gestiunea economică a întreprinderii, sume care de altfel nu generează costuri suplimentare (dobânzi) pentru întreprindere.

Cauza principală, care a generat obținerea de către entitate a pierderilor pentru perioada de activitate a anilor 2020-2023, este depistarea cheltuielilor ineficiente, precum și majorarea cheltuielilor din activitatea operațională

Totodată, în baza calculelor Z score a fost înregistrat un coeficient pozitiv în mărime de 6,2, prin urmare entitatea menține „Zona de siguranță” solvabilă, situația financiară fiind una bună.

Activitatea S.R.L. „Arena Națională” în anul 2023 se apreciază ca fiind una negativă, având în vedere generarea pierderilor nete, neluând în seamă creșterea veniturilor din vânzări cu 10,3 mil. lei. Entitatea a generat pierderi din activitatea operațională în mărime de 43,9 mil. lei, ceea ce poate genera anumite riscuri fiscale. Înregistrarea unei marje negative a profitului operațional poate crea dificultăți în desfășurarea ulterioară a activității dacă măsuri de redresare nu se întreprind. Riscul de lichiditate este unul major în contextul în care entitatea înregistrează un coeficient sub nivelul minim recomandat, ceea ce ar crea imposibilitatea de a-și achita obligațiile de plată, în momentul în care acestea survin în condiții normale de activitate. Entitatea își gestionează nevoile de lichiditate, prognozează intrările și ieșirile de numerar datorate în activitatea de zi cu zi, monitorizând plățile programate în scopul acoperirii datoriilor financiare.

De asemenea, în baza calculelor Z score a fost înregistrat coeficient pozitiv sub nivelul maxim admisibil (1,51), ceea ce denotă faptul că entitatea este în „Zona de pericol”, situație financiară fiind una aproape de insolvabilitate, prin urmare este necesară adoptarea unor decizii stringente, prin faptul că entitatea întâmpină dificultăți financiare, însă își poate redresa activitatea în măsura în care adoptă strategii corespunzătoare.

O situație similară se atestă și la S.A. „Metalferos” care la fel, înregistrează pierderi din activitatea operațională, respectiv o marjă negativă a profitului operațional negativ 27,02, precum și generează pierderi nete în mărime de 44,5 mil. lei, ceea ce poate crea dificultăți în desfășurarea ulterioară a activității societății comerciale, dacă măsuri nu se întreprind. Cu toate acestea se remarcă că, rata lichidității curente la S.A. „Metalferos” (35,05), depășește nivelul optim recomandat, ceea ce arată că entitatea dispune de active circulante în volum suficient pentru stingerea datoriilor curente.

Efectuând analiza economico-financiară a entității s-a constatat că există o îmbunătățire a indicatorului riscului de solvabilitate (42,71) pentru 2023, fapt ce confirmă că la entitate persistă un grad înalt de acoperire a surselor împrumutate cu activele totale de care dispune.

Analiza activității entităților comerciale din domeniul irigării și gospodăririi apelor în anul 2023

Conform analizei indicatorilor de rezultat, menționăm că întreprinderile de stat din domeniul irigării și gospodăririi apelor înregistrează permanent dificultăți financiare. Construirea și modernizarea sistemelor de irigație necesită investiții substanțiale în infrastructură, tehnologie și echipamente. Menținerea funcționalității sistemelor de irigație implică costuri continue pentru energie, piese de schimb, forță de muncă și tratamente. Potrivit coeficienților de solvabilitate se atestă menținerea unui risc financiar major de neplată pentru următorii ani, ceea ce conduce iminent la insolvabilitatea entităților, fapt ce impune necesitatea adoptării deciziilor stringente pentru următorii ani, întru ameliorarea situațiilor financiare a entităților sau dizolvarea/reorganizarea acestora.

Astfel, conform rezultatelor economico-financiare în anul 2023, 66,7% entități (sau 4 entități din 6 entități) din domeniul irigării și gospodăririi apelor care au prezentat situațiile financiare pentru anul 2023, înregistrează pierderi din activitatea operațională în mărime 4,7 mil. lei. Activitatea acestora fiind nerentabilă din punct de vedere economico-financiar.

Potrivit, analizei indicatorului Z score pentru perioada anului 2023, entitățile au înregistrat o valoare a variabilei Z mai mică de (1,8), ceea ce denotă faptul că entitățile au dificultăți financiare majore și se află în „Zona de pericol” faliment iminent.

Astfel, în temeiul Hotărârii Guvernului nr. 760/2020, a fost acceptată propunerea Agenției Proprietății Publice privind dizolvarea a 5 întreprinderi Î.S. „Stațiunea Tehnologică pentru Irigare Hîncești”, Î.S. „Stațiunea Tehnologică pentru Irigare Briceni”, Î.S. Stațiunea Tehnologică pentru Irigare Vulcănești”, Î.S. „Stațiunea Tehnologică pentru Irigare Drochia”, Î.S. „Stațiunea Tehnologică pentru Irigare Orhei”, care sunt în proces de insolvabilitate. Condițiile ce au impus aprobarea actului normativ respectiv țin de nivelul redus al capacității de plată, lipsa de activitate și supraîndatorarea continuă a acestora, precum și constatările Curții de Conturi cu privire la multiplele deficiențe, ca de exemplu: exploatarea sistemelor de irigare după normative învechite, distrugerea echipamentelor de irigare, admiterea cheltuielilor excesive în desfășurarea procesului de irigare, urmare faptului că în tehnologii și echipamente nu au fost efectuate investiții și nici îmbunătățit procesul de irigare.

Concomitent, potrivit prevederilor Hotărârii Guvernului nr.561/2022 cu privire la transmiterea unor bunuri și modificarea anexei nr.229 la Hotărârea Guvernului nr.351/2005 cu privire la aprobarea listelor bunurilor imobile proprietate publică a statului și la transmiterea unor bunuri imobile au fost transmise din administrarea Agenției Proprietății Publice (gestiunea Î.S. „Stațiunea Tehnologică pentru Irigare Ștefan Vodă” (în proces de insolvabilitate), Î.S. „Stațiunea Tehnologică pentru Irigare Bender”, Î.S. „Stațiunea Tehnologică pentru Irigare Chișinău” (în proces de insolvabilitate), Î.S. „Stațiunea Tehnologică pentru Irigare Drochia” (în proces de dizolvare), Î.S. „Stațiunea Tehnologică pentru Irigare Orhei” (în proces de dizolvare), Î.S. „Stațiunea Tehnologică pentru Irigare Ungheni”, Î.S. „Stațiunea Tehnologică pentru Irigare Hîncești” (în proces de dizolvare), Î.S. „Stațiunea Tehnologică pentru Irigare Cahul” (în proces de insolvabilitate) și Î.S. Direcția Bazinieră de Gospodărire a Apelor”) în administrarea Agenției „Apele Moldovei” din subordinea Ministerului Mediului, bunurile din componența infrastructurii hidrotehnice din cadrul sistemelor de irigare/desecare.

În concluzie, se impune întreprinderea unor măsuri urgente de redresarea situației/fortificarea activității economice la entitățile care pe parcursul anului 2023 au înregistrat pierderi, precum și instituirea de către autoritatea, ce exercită funcțiile de fondator al întreprinderilor de stat, a unui regim special de monitorizare asupra activității acestora, în vederea înlăturării riscului înalt de insolvabilitate pe domeniul irigării și gospodăririi apelor.

Analiza activității entităților comerciale din domeniul silviculturii în anul 2023

Tabelul nr. 8. Mărimea profitului net (pierderii nete) înregistrate de entitățile din domeniul silviculturii mai mare de 1 milion în anii 2022-2023

Nr. d/o	Denumirea entității	2022	2023	Diferența	Z Score
		Profit net (pierdere netă), mil. lei	Profit net (pierdere netă), mil. lei		
1.	Î.S. pentru Silvicultura „Silva –Sud”	5,1	-3,3	-8,4	-0,55
2.	Î.S. pentru Silvicultura „Orhei”	-1,3	2,0	0,7	4,4
3.	Î.S. REZERVATIA NATURALA „PLAIUL FAGULUI”	2,4	2,9	0,5	4,11
4.	Î.S. Rezervatia Naturala „Padurea Domnească”	1,5	-0,6	-2,1	2,94
5.	Î.S. pentru Silvicultura „Glodeni”	2,6	0,2	-2,4	4,9
6.	Î.S. pentru Silvicultura „Nisporeni-Silva”	2,1	1,1	-1,0	2,64
7.	Î.S. pentru Silvicultura „Tighina”	2,3	-1,4	-3,7	-0,15
8.	Î.S. pentru Silvicultura „Chisinau”	1,9	-1,8	-3,7	-1,32
9.	Î.S. pentru Silvicultura „Balti”	1,0	0,3	-0,7	-0,25
10.	Î.S. Intreprinderea pentru Silvicultura din „Calarasi”	0,9	2,8	1,9	5,01
11.	Î.S. pentru Silvicultura din „soldanesti”	6,4	1,5	4,9	4,02
13.	Î.S. SilvoCinegetica „ISC-Straseni”	3,9	2,6	-1,3	5,49

Conform rezultatelor prezentate în situațiile economico-financiare, anul 2023 se apreciază mai puțin pozitiv față de anul 2022, având în vedere obținerea profitului net în mărime 14,4 mil. lei cu 34,4 mil. lei mai puțin față de 2022.

Totodată, se constată că din 24 entități cu capital de stat 18 entități din acest domeniul sau 75,0% au obținut profit din activitatea operațională în mărime de 23,0 mil. lei, iar 6 entități din totalul entităților au generat pierderi din activitatea operațională în mărime de 6,9 mil. lei (sau 25,0%). Veniturile din vânzări în anul 2023 s-au majorat cu 32,5 mil. lei comparativ cu anul 2022. Întreprinderile înregistrează un nivel optim de lichiditate.

Astfel, este importantă elaborarea unei politici de gestiune eficientă a stocurilor, caracteristică domeniului de activitate pe care îl desfășoară entitățile, pentru a evita formarea unor stocuri excesive de produse/mărfuri și a producției în curs de execuție pe viitor, și de asemenea, îmbunătățirea politicilor de gestiune a creanțelor comerciale ce va permite recuperarea acestora și obținerea de lichidități.

Indicatorii de rezultat în domeniul silviculturii sunt instrumente esențiale pentru evaluarea eficienței măsurilor de gestionare a pădurilor și pentru monitorizarea progresului în atingerea obiectivelor de dezvoltare durabilă. Acești indicatori permit o măsurare obiectivă a stării fondului forestier, a impactului activităților umane asupra acestuia și a eficienței politicilor forestiere.

Efectuând analiza economico-financiară a entităților pentru anii 2019-2023 s-a constatat că situația continuă a fi una favorabilă pentru continuarea activității, la fel, valoarea indicatorului riscului de solvabilitate a entităților pentru anii 2019-2023 demonstrează o situație stabilă, **înregistrând o marjă moderată de insolvabilitate.**

Menționăm că, riscul de faliment depinde de valoare indicatorului „Z”, care poate avea diferite dimensiuni în conformitate cu particularitățile ramurii și activității de producție a entităților respective.

Potrivit rezultatelor analizei riscului de solvabilitate, se atestă că o parte din entitățile supuse analizei pentru perioada anilor 2019-2023 se confruntă cu o serie de probleme comune precum: rata scăzută a lichidității curente (insuficiența mijloacelor financiare pe termen scurt), marja scăzută (sau negativă) a profitului rezultatului operațional, finanțarea activelor preponderant din surse împrumutate, etc. La fel, se atestă că activitatea unor entități este expusă inclusiv riscului valutar (condiționat de procurarea combustibilului, contractarea împrumuturilor în valută străină etc.) care, în lipsa unor instrumente eficiente de gestionare a acestor riscuri, poate influența considerabil situația financiară a entităților.

În concluzie, se impune necesitatea întreprinderii în continuare a măsurilor care au ca scop redresarea situației/fortificarea activității economice la entitățile care pe parcursul anului 2023 au înregistrat pierderi, precum și instituirea de către autoritatea, ce exercită funcțiile de fondator al întreprinderilor de stat a unui regim special de monitorizare asupra activității acestora, în vederea înlăturării riscului înalt de insolvabilitate pe ramura domeniului silvic.

Prin urmare, în vederea reducerii riscului de solvabilitate pe domeniul dat, a avut loc restructurarea/reorganizarea prin fuziune a unor întreprinderi din ramura silviculturii. Astfel, prin Hotărârea Guvernului nr.336/2023 cu privire la reorganizarea unor întreprinderi de stat și modificarea anexei nr.3 la Hotărârea Guvernului nr.150/2010 pentru aprobarea Regulamentului privind organizarea și funcționarea Agenției „Moldsilva”, structurii și efectivului-limită ale aparatului central al acesteia, a fost reorganizată Î.S. „Întreprinderea Silvo-Cinegetică „Taraclia” prin fuziune (absorbție) de către Î.S. „Întreprinderea pentru Silvicultură „Silva-Sud Cahul”. Aceasta la rândul său fiind generată de finalizarea procedurilor de lichidare cu radierea din Registrul patrimoniului public, și anume Î.S. Silvo-Cinegetică „Taraclia”.

Concomitent, prin Dispoziția Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova nr.33 din 11.08.2022 au fost adoptate decizii în vederea atenuării riscurilor privind accesibilitatea, disponibilitatea și distribuirea echitabilă a lemnului de foc pentru sezonul rece 2022-2023, astfel, din fondul de intervenție al Guvernului, prin intermediul Ministerului Mediului și Agenției „Moldsilva”, întreprinderilor le-au fost alocate mijloace bugetare, destinate pentru accelerarea colectării masei lemnoase și neadmiterea majorării prețurilor la lemnul de foc pentru populație. De asemenea, resursele financiare alocate au fost destinate pentru efectuarea anticipată a lucrărilor silvotehnice în fondul forestier național, planificate pentru primăvara anului 2023.

Concomitent, în temeiul Programului activităților de inspectare financiară pentru semestrul II al anului 2024 și pct. 2.6 din Hotărârea Curții de Conturi nr. 65 din 28.12.2023, au fost efectuate inspectări financiară tematice la întreprinderile de Stat privind corectitudinea utilizării mijloacelor financiare alocate din Fondul de intervenție al Guvernului în scopul accelerării colectării masei lemnoase și neadmiterii majorării prețurilor la lemnul de foc pentru populație, în perioada rece a anului (Dispoziția CSE nr. 33 din 11.08.2022), cu determinarea subvențiilor acordate care nu au participat la compensarea creșterii costurilor lucrărilor silvice aferente tăierilor efectuate în trimestrul IV al anului 2022 și trimestrul I al anului 2023, precum și a impactului acestora asupra venitului și beneficiului aferent anului 2023, prin care s-au depistat abateri majore, care urmează a fi remediate conform prescripțiilor.

Analiza activității entităților comerciale din sectorul energetic și de termoficare în anul 2023

Se constată că din 9 entități din sectorul energetic și de termoficare, monitorizate de Ministerul Finanțelor, 3 entități au înregistrat pierderi nete în anul 2023 (S.A. „Energocom”, S.A. „Termoelectrica”, și Î.S. „Direcția Nodului Hidrotehnic Costești - Stânca”) în mărime de 172,5 mil. lei, iar 6 entități din sectorul dat (S.A. „Red – Nord”, S.A. „CET-Nord”, Î.S. „Moldelectrica”,

Î.S. „Moldtranselectro”, S.A. „Furnizarea Energiei Electrice Nord” și Î.S. „Nodul Hidroenergetic Costești”) au înregistrat profit net în mărime totală de 733,2 mil. lei.

Tabelul nr. 9. Mărimea profitului net (pierderii nete) înregistrate de entitățile din sectorul energetic și de termoficare în anii 2022-2023

Nr. d/c	Denumirea entității	2022	2023	Diferența	Z Score
		Profit net (pierdere netă), mil. lei	Profit net (pierdere netă), mil. lei		
1.	S.A. „Termoelectrica”	-232,9	-43,0	-189,9	1,30
2.	S.A. „Red Nord”	69,4	77,0	7,6	10,80
3.	Î.S. „Moldelectrica”	-104,3	272,0	376,3	3,96
4.	S.A. „CET-Nord”	-167,1	45,6	212,7	-0,54
5.	Î.S. „Modtranselectro”	-50,5	56,1	106,6	-1,04
6.	S.A. „EnergoCom”	142,5	-127,3	-269,8	7,08
7.	S.A. „Furnizarea Energiei Electrice Nord”	31,5	249,7	218,2	6,81
8.	Î.S. „Nodul Hidroenergetic Costești”	12,6	32,8	20,2	-0,39
9.	Î.S. Direcția Nodului Hidrotehnic Costești - Stâncă	-2,7	-2,2	-0,5	-5,34

* Mărimea indicatorului entității de interes public, pentru anii 2022 și 2023 este reflectat potrivit Reglementărilor contabile conforme cu Standardele Internaționale de Raportare Financiară (SIRF)

În particular, în baza datelor din tab.7 și tab.9, **S.A. „Furnizarea Energiei Electrice Nord”** (în continuare - S.A. „FEE-Nord”) pentru anul 2023 înregistrează o îmbunătățire semnificativă comparativ cu situația aferentă anului 2022. Astfel, societatea a generat în anul 2023 profit din activitatea operațională în mărime de 226,9 mil. lei, mai mult cu 193,3 mil lei, comparativ cu anul precedent. Obținerea rezultatului pozitiv din activitatea operațională se datorează, în special, depășirii ritmului creșterii veniturilor din vânzări asupra ritmului creșterii costurilor din vânzări.

Astfel, S.A „FEE-Nord” a finalizat anul financiar cu profit net în mărime de 249,7 mil. lei, aceasta este unicul furnizor de ultimă opțiune de energie electrică pentru circa 477,6 mii de consumatori casnici și noncasnici din zona de nord a Republicii Moldova. Patrimoniul gestionat de către S.A. „FEE-Nord” la finele anului 2023 a constituit 719,6 mil. lei, majorându-se față de anul precedent cu 162,9 mil. lei, datorită creșterii în mare parte a creanțelor comerciale. Veniturile și cheltuielile înregistrate de S.A „FEE-Nord” la finele anului 2023 au constituit 3133,6 mil. lei și, respectiv, 2.875,8 mil. lei.

Suplimentar, se menționează că S.A „FEE-Nord” înregistrează la situația din 31.12.2023, un coeficient a lichidității curente în mărime de 1,78 depășind valoarea de 1,0 fapt ce confirmă că entitatea poate să-și achite obligațiile curente, pe măsură ce devin scadente, fiind consecința unui fond de rulment pozitiv.

Concomitent, se atestă că coeficientul marjei profitului operațional este unul pozitiv, ceea ce reflectă o perspectivă favorabilă sub aspectul lichidității sale. Totodată, urmează a se atrage atenția că societatea înregistrează un coeficient al levierului financiar de 2,29 sau cu 0,29 peste nivelul maxim admisibil (2), situație care poate duce la înrăutățirea autonomiei financiare a societății și creșterea riscului de dependență de sursele străine.

Efectuând analiza economico-financiară a entității s-a constatat că situația entității este favorabilă pentru continuarea activității ei, la fel și valoarea indicatorului riscului de insolvabilitate a entității pentru anul de gestiune 2023, comparativ cu anii 2019-2022 denotă faptul, că entitatea înregistrează o situație favorabilă și un risc scăzut de insolvabilitate pentru anul 2023.

Totodată, urmează să remarcăm că activitatea economică a societății pentru semestrul I, 2024 este una nefavorabilă, ce se caracterizează prin generarea pierderilor nete în mărime de 167,9 mil. lei, față de profitul obținut în semestrul I, 2023 în mărime de 173,3 mil. lei.

Indicatorii de rezultat ai S.A. „RED-Nord” pentru anul 2023 înregistrează o ușoară îmbunătățire comparativ cu situația aferentă anului 2022. De asemenea, se constată că mărimea lichidității curente la S.A. „RED-Nord” din valoarea minimă admisă (1,0-2,5) a alcătuit 1,10 puncte. Concomitent, se atestă că coeficientul levierului financiar 1,11 se încadrează în nivelul admisibil (2), generat de înregistrarea în mod special de datoriile curente. Astfel, entitatea nu atinge stadiul de faliment.

Efectuând analiza economico-financiară a entității s-a constatat că există o îmbunătățire a indicatorului riscului de solvabilitate pentru S.A. „RED – Nord” (10,80) pentru 2023, fapt ce confirmă că la entitate persistă un grad înalt de acoperire a surselor împrumutate cu activele totale de care dispune.

Societatea, atât la situația din 01.01.2023 cât și la 02.10.2024 nu înregistrează datorii comerciale restante pentru consumul de gaz față de S.A. „Moldovagaz”.

Totodată, urmează să remarcăm că activitatea economică a societății pentru semestrul I, 2024, la fel este una favorabilă, fapt ce se caracterizează prin majorarea veniturilor din vânzări față de semestrul I, 2023 cu 69,1 mil. lei, cât și obținerea unui profit net în mărime de 89,7 mil. lei sau cu 35,9 mil. lei mai puțin față de semestrul I a anului 2023.

Activitatea Î.S. „Nodul Hidroenergetic Costești” în anul 2023 se apreciază la fel pozitivă, având în vedere obținerea profitului net în mărime de 32,8 mil. lei cu 20,2 mil. lei mai mult față de 2022. Întreprinderea înregistrează un nivel optim de lichiditate, în mare parte datorită mărimii investițiilor financiare curente în părțile neafiliate care depășește mărimea datoriilor curente. Astfel, lipsa obligațiilor sub forma creditelor și împrumuturilor și nivelul acceptabil al unor indicatori nu prezintă anumite riscuri privind stabilitatea financiară a întreprinderii. Efectuând analiza economico-financiară a entității pentru anii 2019-2023 s-a constatat că situația este una stabilă pentru continuarea activității ei. Totodată, valoarea indicatorului riscului de solvabilitate a entității pentru anii 2019-2023 demonstrează o situație instabilă, ceea ce denotă faptul că entitatea are dificultăți financiare, dar își poate redresa activitatea în măsura adoptării unor măsuri de redresare..

Menționăm că, riscul de faliment depinde de valoare indicatorului „Z”, care poate avea diferite dimensiuni în conformitate cu particularitățile ramurii și activității de producție a entităților respective.

Prin urmare, pentru anul 2023 rata solvabilității conform indicatorului „Z”, la Î.S. „Nodul Hidroenergetic Costești” constituie (-0,39) fiind în creștere semnificativă față de anul 2022 (-0,23) fapt ce denotă o dinamică negativă a solvabilității entității și un risc major de solvabilitate.

Totodată, urmează să remarcăm că activitatea economică a societății pentru semestrul I, 2024, la fel se menține pozitivă, fapt ce se caracterizează prin înregistrarea profitului net în mărime de 14,7 mil. lei.

În particular, se atrage atenția către Î.S. „Modtranselectro” în anul 2023 entitatea înregistrează profit net în mărime de 56,1 mil. lei, profit obținut exclusiv din veniturile obținute privind diferența de curs. Astfel, entitatea din activitatea operațională a generat pierderi în mărime de 5,0 mil. lei, iar din activitatea financiară a obținut profit în mărime de 61,1, din care cheltuielile privind diferența de curs au constituit -3,6 mil. lei și veniturile privind diferența de curs constituie - 64,7 mil. lei. Contrar celor menționate situația la Î.S. „Modtranselectro” este una alarmantă, în contextul înregistrării valorilor negative față de indicatorii de rezultat, se remarcă că rata lichidității curente este sub nivelul minim recomandat, ceea ce prezintă dificultăți în achitarea datoriilor curente, iar neînregistrarea veniturilor va genera pierderi, în activitatea de mai departe a entității.

Prin urmare entitatea este expusă riscului de schimb valutar care apare din variațiile unor monede în principal ca euro și mdl.

Este de remarcat că, întreprinderea nu înregistrează venituri din vânzări pe perioada mai multor ani, activitatea de bază fiind concentrată pe gestionarea datoriilor debitoare și creditoare proprii, cât și cele preluate de la întreprinderile din sectorul electroenergetic în proces de privatizare, în conformitate cu Legea nr. 336/1999 cu privire la restructurarea datoriilor întreprinderilor din sectorul electroenergetic. Incertitudinea cu privire la recuperarea anumitor creanțe poate afecta sustenabilitatea activității întreprinderii. Adicional, se informează că la situația din 31.12.2023, Î.S. „Moldtranselectro” înregistrează un sold al datoriilor pe împrumuturi recreditate din surse interne și externe față de Ministerul Finanțelor în mărime de 37,2 mil. lei și 1,6 mil. dolari SUA, care reprezintă solduri cu termen expirat. Totodată, întreprinderea înregistrează datorie pe împrumutul extern acordat sub garanția statului în mărime de 0,86 mil. dolari SUA (15,32 mil. lei), ce reprezintă sold cu termen expirat.

În contextul dat, neachitarea obligațiilor pe creditele acordate sub garanția statului, precum și cele recreditate din cauza situației financiare vulnerabile, generează un risc fiscal (financiar) de stingere a datoriilor din contul surselor bugetului de stat. De asemenea, se constată că rata lichidității curente la Î.S. „Moldtranselectro” este sub nivelul minim recomandat, ceea ce creează dificultăți în achitarea datoriilor curente, în condițiile în care societatea comercială va genera în continuare pierderi nete.

Concomitent, se atestă că coeficientul levierului financiar este unu negativ, situație care poate duce la înrăutățirea autonomiei financiare a societății și creșterea riscului de dependență de sursele străine. Efectuând analiza economico-financiară a Î.S. „Moldtranselectro” s-a constatat că situația entității este nefavorabilă pentru continuarea activității ei, la fel și valoarea indicatorilor riscurilor de insolvabilitate a entității pentru anii 2019-2023 demonstrează faptul că entitatea are o situație permanent negativă și este expusă riscului de insolvabilitate, riscului valutar, riscului de credit.

Totodată, în baza calculelor Z score a fost înregistrat coeficient negativ (-1,0), fapt ce reprezintă risc foarte înalt de insolvabilitate pentru entitate, care demonstrează că entitatea are o situație economică nefavorabilă și un risc de neplată pentru următorii ani.

Urmează să remarcăm că, activitatea economică a societății pentru semestrul I, 2024 este una negativă, ce se caracterizează prin înregistrarea pierderii nete în mărime de 1,1 mil. lei.

La fel, **S.A. „CET-Nord”**, în anul 2023 a obținut profit net în mărime de 45,6 mil. lei și o marjă a profitului operațional pozitivă. Respectiv, societatea înregistrează profit din activitatea de bază desfășurată (veniturile operaționale depășesc cheltuielile operaționale).

De notat că, S.A. „CET-Nord” are angajamente și în contextul Acordului de finanțare dintre Republica Moldova și BERD faza I. Conform acestui angajament, la moment, valoarea împrumutului care urmează a fi rambursată constituie în prezent 4 534,9 mil. Euro, la care întreprinderea anual achită dobândă. De asemenea, pentru anii 2023-2026 se prognozează debursarea sumelor pentru împrumuturi recreditate din surse externe în cadrul celui de-al doilea proiect de îmbunătățire a performanței sistemului termoelectric a municipiului Bălți, finanțat de BERD.

La fel, se constată că rata lichidității curente la S.A. „CET-Nord” este sub nivelul minim recomandat, ceea ce poate cauza dificultăți în achitarea datoriilor curente, în condițiile în care societatea pe acțiuni va genera în continuare pierderi nete. Concomitent, se atestă că coeficientul levierului financiar este peste nivelul maxim admisibil, situație care poate duce la înrăutățirea autonomiei financiare a societății și creșterea riscului de dependență de surse străine. Totodată, în baza calculelor Z score a fost înregistrat coeficient negativ (-0,54), ceea ce denotă faptul că entitatea menține dificultăți financiare majore și se află în „Zona de pericol” faliment iminent.

Totodată, urmează să remarcăm că activitatea economică a societății în semestrul I, 2024 este una pozitivă, ce se caracterizează prin obținerea unui profit net în mărime 93,5 mil. lei.

Activitatea **Î.S. „Moldelectrica”** în anul 2023 se apreciază pozitivă, având în vedere obținerea profitului net în mărime de 272,0 mil. lei cu 376,3 mil. lei mai mult față de 2022. Întreprinderea înregistrează un nivel optim de lichiditate, în mare parte datorită mărimii investițiilor financiare curente în părțile neafiliate care depășește mărimea datoriilor curente. Nu are un grad înalt de îndatorare, marea majoritate a împrumuturilor pe termen lung sunt contractate în valută străină, motiv pentru care întreprinderea poate fi expusă riscului valutar. La fel, întreprinderea înregistrează un nivel înalt de lichiditate, peste limitele recomandate. În atare situație, excedentul de lichiditate poate fi îndreptat pentru rambursarea împrumutului contractat ceea ce va contribui la îmbunătățirea profitabilității întreprinderii. Efectuând analiza economico-financiară a entității pentru anii 2019-2023 s-a constatat că situația este una favorabilă pentru continuarea activității ei, la fel, valoarea indicatorului riscului de solvabilitate a entității pentru anii 2019-2023 demonstrează o situație favorabilă.

Prin urmare, pentru anul 2023 rata solvabilității conform indicatorului „Z”, la Î.S. „Moldelectrica” constituie 3,9 fiind în creștere semnificativă față de anul 2022, fapt ce denotă „Zona de siguranță”, entitatea este solvabilă și situația financiară este bună.

Totodată, urmează să remarcăm că activitatea economică a societății în semestrul I, 2024 este una negativă, ce se caracterizează prin obținerea unei pierderi nete în mărime 65,0 mil. lei.

Suplimentar, celor relatate menționăm că **S.A. „MoldovaGaz”** nu este inclusă în sfera de analiză, întrucât cota statului în capitalul social al acesteia este mai mică de 50%. Cu toate acestea, fiind o entitate de interes public major s-a decis asupra necesității analizei situațiilor economico-financiare a acesteia.

Astfel, în rezultatul activității economico-financiare în anul 2023, societatea a înregistrat profit net în mărime de 1093,8 mil. lei, comparativ cu pierderea netă în mărime de 323,2 mil. lei, înregistrată în anul 2022. Concomitent, înregistrează o diminuare a veniturilor și costurilor din vânzări, față de anul 2022. Urmează să remarcăm, că diminuarea costurilor vânzărilor s-a datorat diminuării valorii contabile a produselor și mărfurilor vândute cu 1743,0 mil. lei, ritmul creșterii costurilor din vânzări nu depășește ritmul creșterii veniturilor din vânzări, ca rezultat profitul brut obținut în anul 2023 a fost înregistrat în mărime de 1504,0 mil. lei sau cu 788,0 mil. lei mai puțin față de anul precedent. Concomitent, a fost înregistrat rezultat financiar pozitiv în mărime de 1223,7 mil. lei, fiind majorat cu 2272,9 mil. lei față de anul 2022, această diminuare fiind generată de diferența cursului valutar la calcularea datoriei față de SAP „Gazprom” și S.R.L. „Factoring Finance”.

Așadar, ținând cont de lichiditatea curentă de 0,87 unități și a unui levier financiar negativ - 7,4 (rata generală de acoperire a capitalului propriu negativă), se atestă o situație economico-financiară dificilă la această entitate, persistând riscul considerabil de neonorare/insuficiență a resurselor pentru onorarea obligațiilor asumate, deoarece acești indicatori urmează să fie sub nivelul recomandat (lichiditatea curentă nu mai mare de 1 și levierul financiar nu mai mic de 2).

Reeșind din cele expuse, a fost efectuată analiza suplimentară la indicatorilor financiari ai S.A. „MoldovaGaz” conform situațiilor financiare la situația din 31.12.2023. Prin urmare, se atestă că totalul creanțelor (pe termen lung/ curente și a altor active imobilizate/circulante ale societății), constituie la 31.12.2023 suma de 6134,7 mil. lei, din care: creanțele pe termen lung și a alte active imobilizate constituie 722,9 mil. lei diminuându-se semnificativ față de anul precedent, iar creanțele curente și a alte active circulante constituie 5411,8 mil. lei.

În particular, creanțele comerciale pe termen lung includ creanța în mărime de 451,5 mil. lei a S.R.L. „Flacăra Albastră”, cu termenul de achitare de 5 ani, pentru imobilul procurat în temeiul contractului de vânzare-cumpărare încheiat între S.A. „MoldovaGaz” și SRL „Flacăra Albastră”, precum și alte creanțe în mărime de 213,2 mil. lei ce reprezintă devierile tarifare negative formate în conformitate cu Metodologia de calculare și aplicare a tarifelor și prețurilor reglementate la gazele naturale, aprobată prin Hotărârea ANRE nr. 678 din 22.08.2014.

Totodată, creanțele comerciale curente însumează 2720,5 mil. lei, iar creanțele ale părților afiliate curente – 1920,6 mil. lei și alte creanțe curente – 338,3 mil. lei.

Deopotrivă, datoriile totale ale societății, la 31.12.2023, constituie 13185,9 mil. lei, inclusiv datoriile curente față de părțile afiliate – 9635,3 mil. lei (reprezentând 70,1% din totalul datoriilor curente), în marea lor majoritate reprezintă datoria față de SAP „Gazprom” și S.R.L. „Factoring Finance”, dintre care datoria cu întârziere mai mare de 1 an este de 2.725,7 mil lei. Provizioanele societății la situația din 31.12.2023 constituie 9,1 mil. lei și care sunt reprezentate de provizioane pentru beneficiile angajaților.

De asemenea, capitalul propriu al S.A. „MoldovaGaz”, la finele anului 2023, menține o valoare negativă de 1702,0 mil. lei, iar pierderea neacoperită a anilor precedenți a constituit 4346,4 mil. lei.

Totodată, se menționează că în rezultatul efectuării auditului situațiilor financiare ale S.A. „MoldovaGaz” pe parcursul ultimilor ani, de către societatea de audit a fost imposibilă emiterea unei opinii, din cauza semnificației aspectelor descrise în paragraful Bazei pentru imposibilitatea exprimării unei opinii, Societatea de audit nu a putut obține probe de audit suficiente și adecvate pentru a oferi o bază pentru o opinie de audit asupra acestor situațiilor financiare. La fel, nu au putut fi efectuate proceduri alternative de audit pentru a obține dovezi clare și cuprinzătoare pentru confirmarea creanței de la ООО „Тираспольтрансгаз” la 31 decembrie 2023. Până când toate părțile implicate nu vor ajunge la un acord cu privire la cum să regleze obligațiile contractuale existente între ele, nu au fost în măsură să determine mărimea necesară a rezervelor pentru creanțele neîncasate de la ООО „Тираспольтрансгаз” și, în consecință, impactul asupra raportului de profit și pierdere. Atât la începutul, cât și la sfârșitul perioadei auditate, valoarea investițiilor în întreprinderile subsidiare a fost de 4.715,6 mil. lei. Nu au fost observate schimbări în valoarea și/sau structura investițiilor financiare în părțile afiliate pe parcursul anului 2023. Societatea a calculat și a reflectat o rezervă pentru datoriile neîncasabile și îndoielnice conform metodologiei de constituire a rezervelor pentru creanțele îndoielnice și neîncasabile, aprobată prin Hotărârea Consiliului de Administrație AO „MOLDOVAGAZ” nr. 23/2022 și Ordinul „Cu privire la aprobarea dimensiunii rezervelor pentru creanțele îndoielnice și neîncasabile” nr. 94 din 29/2023, în valoare de 4.504.725 lei.

Generalizând informația aferentă indicatorilor de rezultat conform tabelului de mai jos, obținută pe perioada ultimilor 5 ani, se constată că S.A. „Moldovagaz” la majoritatea indicatorilor stabilesc tendințe diferite de modificare a acestora.

În același timp valoarea indicatorului riscului de solvabilitate a entității pentru anul de gestiune 2023 comparativ cu anii 2019-2022, denotă faptul că entitatea înregistrează o situație favorabilă pentru continuarea activității ei și își poate onora obligațiile pe termen mediu și lung generate de contractele anterioare, comparativ cu anii 2019-2022, cu risc scăzut de insolvabilitate pentru anul 2023.

Totodată, se constată dependența directă a indicatorilor economici ai societății de fluctuația cursului valutar (ratei de schimb a monedei naționale), fapt care reprezintă pentru anii următori un risc major pentru entitate în lipsa unor instrumente de acoperire a eventualelor pierderi din activitatea financiară.

Tabelul nr. 10. Analiza principalilor indicatori financiari aferenți activității S.A.,Moldovagaz” în dinamică (mil. lei)

Nr. d/o	Indicatori economico-financiari	2019	2020	2021	2022	2023	Dinamica
1	active totale	12367.2	11484.5	11577.7	14058.8	11493.0	
2	capital propriu	-819.7	-1497.2	-2457.1	-2795.8	-1702.00	
3	datorii totale	13186.9	12689.3	14018.5	16839.7	13185.9	
4	venituri din vânzări	4623.9	292.4	6721.6	16555.3	14024.3	
5	rezultat din activitatea operațională: profit (pierdere)	67.0	4522.5	175.9	704.0	-22.0	
6	rezultat din alte activități: profit (pierdere)	-44.6	-683.9	-366.8	-1027.2	1201.9	
7	profit net (pierdere netă) al perioadei de gestiune	22.4	-676.9	-190.8	-323.2	1093.8	

**Deși, în ultimii trei ani se atestă o eficientizare a cheltuielilor și investițiilor efectuate de grupul S.A. „Moldovagaz”, acestea nu sunt în măsură să elimine efectele gestiunii neconforme și ineficiente a patrimoniului societății efectuate în perioada anilor 1999-2023.*

Deopotrivă, o situație negativă sub aspectul obținerii rezultatului financiar în anul 2023 se înregistrează la **S.A. „Termoelectrica, S.A. „EnergoCom” și Î.S. Direcția Nodului Hidrotehnic Costești - Stânca.**

În particular, în baza datelor din tab.7 și tab.9, se constată o menținere negativă a indicatorilor de rezultat ai **S.A. „Termoelectrica”**. Astfel, societatea a generat în anul 2023 pierderi din activitatea operațională în mărime de 85,0 mil. lei, comparativ cu pierderea din activitatea operațională în mărime de 249,4 mil. lei obținut în anul precedent. Menținerea rezultatului negativ din activitatea operațională se datorează, în special, depășirii ritmului creșterii costurilor vânzărilor asupra ritmului creșterii veniturilor din vânzări.

De asemenea, se constată că mărimea lichidității curente la S.A. „Termoelectrica” din valoarea minimă admisă (1,0-2,5) a alcătuit 1,87 puncte ce depinde de viteză de rotație a activelor circulante. Urmează a se atrage atenția că societatea înregistrează un coeficient al levierului financiar (4,23) peste nivelul maxim admisibil (2), situație care poate duce la înrăutățirea autonomiei financiare a societății și creșterea riscului de dependență de sursele străine, precum și marja profitului operațional indică o valoare negativă.

Societatea la 16.09.2024 are înregistrat un împrumut bancar în sold de 629,8 mil. lei angajat de la Banca Internațională de Reconstrucții și Dezvoltare, pentru îmbunătățirea eficienței sistemului de alimentare centralizată cu energie termică, BM SACET 1.

Potrivit, calculelor Z score a înregistrat coeficient (1,3), fapt ce reprezintă risc foarte înalt de insolabilitate pentru societate, care demonstrează că entitatea are o situație economică nefavorabilă și un risc de neplată pentru următorii ani.

Totodată, activitatea economică a societății pentru semestrul I, 2024 este una pozitivă, fapt ce se datorează depășirii ritmului creșterii veniturilor din vânzări asupra ritmului creșterii costurilor vânzărilor, cât și înregistrarea profitului net în mărime de 396,3 mil. lei.

Drept rezultat al analizei indicatorilor de rezultat și performanță a **S.A. „EnergoCom”** în anul 2023 se atestă o înrăutățire a majorității indicatorilor comparativ cu anul 2022. Urmează să atenționăm coeficientul levierului financiar 1,44 se încadrează în nivelul admisibil (2), generat de înregistrarea în mod special de datoriile pe termen lung. Un nivel înalt de lichiditate de 9,17%, fapt ce denotă elaborarea unei politici de gestiune eficientă a stocurilor, caracteristică domeniului de activitate pe care îl desfășoară entitatea, pentru a evita formarea unor stocuri excesive de produse/mărfuri și a producției în curs de execuție pe viitor, și de asemenea, îmbunătățirea politicii de gestiune a creanțelor comerciale ce va permite recuperarea acestora și obținerea de lichidități,

totodată marja negativă a profitului operațional (1,87) poate crea dificultăți în desfășurarea ulterioară a activității dacă măsuri de redresare nu se întreprind.

Prin urmare este importantă îmbunătățirea politicii de gestiune a creanțelor comerciale ce va aduce la recuperarea acestora și obținerea de lichidități. De asemenea, se atestă că în anul 2023 societatea a înregistrat o creștere a veniturilor din vânzări comparativ cu anul precedent, a rezultatului din alte activități, o diminuare semnificativă a profitului din activitatea operațională și a profitului net.

Generalizând informația aferentă indicatorilor de rezultat conform tabelului de mai jos, obținută pe perioada ultimilor 5 ani, se constată că la S.A. „EnergoCom” la majoritatea indicatorilor stabilește tendințe diferite de modificare a acestora.

În același timp valoarea indicatorului riscului de solvabilitate a entității pentru anul de gestiune 2023 comparativ cu anii 2019-2022, denotă faptul că entitatea înregistrează o situație favorabilă pentru continuarea activității ei, comparativ cu anii 2019-2022 și un risc scăzut de insolvabilitate pentru anul 2023. Concomitent, remarcăm că S.A. „EnergoCom” la situația din 15.09.2024 a achitat dividendele în bugetul de stat în marime de 71,2 mil. lei.

De asemenea, parcursul anului 2023 nu au avut loc alocări din bugetul de stat în capitalul social al S.A. „EnergoCom”, însă conform Deciziei Comisiei Situații Excepționale nr.81 din 13.09.2023 au avut loc diminuarea de capital social în valoare de 1 000,0 mil. lei, în 3 tranșe:

- 06.10.2023-500,0 mil. lei;
- 10.11.2023-200,0 mil. lei;
- 30.11.2023-300,0 mil. lei.

În același timp, S.A. „EnergoCom” în anul 2022 în cadrul proiectului Securitatea furnizării gazelor naturale în Republica Moldova a beneficiat de un împrumut cu condiții preferențiale ce a constituit 300,0 mil. EURO, din partea Băncii Europene pentru Reconstrucție și Dezvoltare în valoare de 300,0 mil. EURO compus din două tranșe:

Tranșa de diversificare în valoare de 100,0 mil. EURO – tranșa a fost consumată 100 % în anul 2022.

Tranșa de urgență în valoare de 200,0 mil. EURO din care au fost consumați în anul 2022-2023 total 200,0 mil. EURO. Toată suma a fost rambursată în anul 2023 rata de utilizare a constituit 99.9%. În anul 2023 aplicând obțiunea Revolving au fost reactivate tranșele:

Tranșa de diversificare în valoare de 100,0 mil. EURO– tranșa a fost consumată 100% în anul 2023;

Tranșa de urgență în valoare de 200,0 mil. EURO din care au fost consumați în anul 2023-2024 total 6 799 880.4 EURO, cu închidere anticipată. Toată suma a fost rambursată în anul 2023 rata de utilizare a constituit 35.6%. În anul 2024 aplicând obțiunea Revolving a fost reactivată tranșa:

Tranșa de diversificare în valoare de 100,0 mil. EURO care la moment este activă.

Totodată, în anul 2024 S.A. „EnergoCom” a beneficiat de un grant în cadrul proiectului Nansen care a fost alocat prin intermediul Băncii Europene pentru Reconstrucție și Dezvoltare în valoare de 34,0 mil. EURO ce a fost asociat cu activarea Tranșei III în valoare de 165,0 EURO ce la moment este în utilizare.

Urmează să remarcăm că, activitatea economică a societății pentru semestrul I, 2024 este una pozitivă, ce se caracterizează prin înregistrarea profitului net în mărime de 330,1 mil. lei.

Tabelul nr. 11. Analiza dinamicii indicatorilor de rezultat a S.A. „EnergoCom” în perioada anilor 2019-2023, mil. lei

Nr. d/o	Indicatori economico-financiar	2019	2020	2021	2022	2023	Dinamica
S.A. „EnergoCom”							
1	active totale	376.3	388.6	2094.4	12163.4	9825.9	
2	capital propriu	68.6	73.5	375.3	7989	6812.8	
3	venituri din vânzări	4470.8	4019.7	2221.8	8748.4	17221.5	
4	venituri din activitatea operațională	4471.8	4027.8	2245.9	9005.3	17238.6	
5	rezultat din activitatea operațională: profit (pierdere)	27.4	26.2	10.9	67.9	-321.7	
6	rezultat din alte activități: profit (pierdere)	0.5	1.6	0.5	68.9	195.6	
7	profit net (pierdere netă) al perioadei de gestiune	24.5	24.5	8.7	142.5	-127.3	

Potrivit rezultatelor analizei riscului de solvabilitate, se atestă că o parte din entitățile supuse analizei pentru perioada anilor 2019-2023 se confruntă cu o serie de probleme comune precum: rata scăzută a lichidității curente (insuficiența mijloacelor financiare pe termen scurt), marja scăzută (sau negativă) a profitului rezultatului operational, finanțarea activelor preponderant din surse împrumutate, etc. La fel, se atestă că activitatea unor entități este expusă inclusiv riscului valutar (condiționat de procurarea combustibilului, gazelor naturale, energiei electrice, contractarea împrumuturilor în valută străină etc.) care, în lipsa unor instrumente eficiente de gestionare a acestor riscuri, poate influența considerabil situația financiară a entităților.

În concluzie, se impune necesitatea întreprinderii în continuare a măsurilor care au ca scop redresarea situației/fortificarea activității economice la entitățile care pe parcursul anului 2023 au înregistrat pierderi, precum și instituirea de către autoritatea, ce exercită funcțiile de fondator al întreprinderilor de stat și de deținător de acțiuni (părți sociale) în societățile comerciale cu cota statului în capital social, a unui regim special de monitorizare asupra activității acestora, în vederea înlăturării ricalui înalt de insolvabilitate pe ramura sectorului energetic.

Analiza activității entităților comerciale din ramura transportului în anul 2023

Se constată că din 11 entități din ramura drumurilor, monitorizate de Ministerul Finanțelor, 8 entități din acest sector (Î.S. „Administrația de Stat a Drumurilor”, S.A. „Drumuri Orhei”, S.A. „Drumuri Strășeni”, S.A. „Drumuri Criuleni”, S.A. „Drumuri Edineț”, S.A. „Drumuri Soroca”, S.A. „Drumuri Căușeni” și S.A. „Drumuri Rîșcani”) au înregistrat profit net în mărime totală de 7,6 mil. lei, iar 2 entități au înregistrat pierderi nete în anul 2022 (S.A. „Drumuri Cahul” și S.A. „Drumuri Ialoveni”) în mărime de 5,4 mil. lei, iar S.A. „Drumuri Cimișlia” nu înregistrează profit net.

Tabelul 12 Mărimea profitului net (pierderii nete) înregistrate de entitățile din ramura transportului în anii 2022-2023

Nr. d/o	Denumirea entității	2022	2023	Diferența	Z Score
		Profit net (pierdere netă), mil. lei	Profit net (pierdere netă), mil. lei		
Î.S.					
1.	Î.S. „Administrația de Stat a Drumurilor”	+2,6	+4,2	+1,6	2,07

Nr. d/o	Denumirea entității	2022	2023	Diferența	Z Score
		Profit net (pierdere netă), mil. lei	Profit net (pierdere netă), mil. lei		
2.	Î.S. „Calea Ferată din Moldova”	+62,1	-143,9	- 206,0	3,11
3.	Î.S. „Aeroportul Internațional Chișinău”	+2,7	+211,2	+208,5	2,88
4.	Î.S. „Aeroportul Internațional Mărculești	-14,4	-18,0	-3,6	-2,5
S.A					
1.	S.A. „Drumuri Soroca”	+0,5	+7,6	+7,1	12,45
2.	S.A. „Drumuri Orhei”	+1,0	+1,1	+0,1	5,14
3.	S.A. „Drumuri Strășeni”	+0,6	+1,1	+0,5	1,76
4.	S.A. „Drumuri Criuleni”	+1,5	+1,8	+0,3	2,14
5.	S.A. „Drumuri Cimișlia”	-	+0,04	+0,04	2,45
6.	S.A. „Drumuri Edineț”	+0,6	+0,8	+0,2	3,22
7.	S.A. „Drumuri Căușeni”	+0,4	+1,4	+1,0	4,45
8.	S.A. „Drumuri Cahul”	-1,3	-1,7	-0,4	1,81
9.	S.A. „Drumuri Ialoveni”	-4,1	-2,1	-2,0	3,03
10.	S.A. „Drumuri Rîșcani”	+0,3	+0,6	+0,3	5,61

Deopotrivă, o situație mai puțin favorabilă sub aspectul obținerii rezultatului financiar negativ în anul 2023 se înregistrează la la Î.S. „Calea Ferată din Moldova”, Î.S. „Aeroportul Internațional Mărculești”, S.A. „Drumuri Soroca”, S.A. „Drumuri Cahul” și S.A. „Drumuri Ialoveni” care în anul 2023 au înregistrat pierderi din activitatea operațională, precum și pierderi nete al perioadei de gestiune.

Se atestă că o parte din entitățile supuse analizei înregistrează o rată scăzută a lichidității curente (insuficiența mijloacelor financiare pe termen scurt), o marjă a profitului operational (scăzută/negativă). De asemenea, menționăm că Î.S. „Calea Ferată din Moldova”, Î.S. „Aeroportul Internațional Mărculești”, S.A. „Drumuri Cahul” și S.A. „Drumuri Cimișlia” se confruntă inclusiv cu riscul valutar (condiționat de procurarea materiei prime, contracaraarea împrumuturilor) care în lipsa unor instrumente eficiente de gestionare a acestor riscuri poate influența considerabil asupra situației financiare a entităților și respectiv cresc riscurile fiscale aferente.

Rămâne a se menține dificilă situația economico-financiară la Î.S. „Aeroportul Internațional Mărculești”, care 5 ani consecutivi înregistrează pierderi nete, pierderi din activitatea operațională, la fel înregistrează marjă a profitului operațional negativă (216,84), ceea ce crează dificultăți în desfășurarea ulterioară a situației dacă nu se vor opera măsuri stringente de redresare a situației în termeni restrânși.

La fel, indicatorii de rentabilitate ai întreprinderii înregistrează un nivel scăzut, nivelul de lichiditate al întreprinderii necesită a fi majorat, precum și eforturi suplimentare sunt necesare de întreprins pentru înregistrarea rezultatului pozitiv din activitatea operațională. Nivelul lichidității curente se poziționează sub limita minimă recomandată, ceea ce poate crea dificultăți la onorarea obligațiilor curente.

Urmează de remarcat, că în anul 2023 **Î.S. „Calea Ferată din Moldova”** a înregistrat o înrăutățire a indicatorilor de rezultat față de anul 2022. Astfel, Î.S. „Calea Ferată din Moldova” a înregistrat o activitate negativă, ce se caracterizează prin înregistrarea pierderilor nete în mărime de 143,9 mil. lei față de profitul net înregistrat în anul precedent în mărime de 62,1 mil. lei. Obținerea rezultatului negativ din activitatea operațională se datorează, în special, depășirii ritmului costurilor din vânzări asupra ritmului veniturilor din vânzări.

Astfel, în anul 2023, ca rezultat al înregistrării pierderilor nete în mărime de 143,9 mil. lei, Î.S. „Calea Ferată din Moldova” a finalizat anul financiar cu pierdere din activitatea operațională în mărime de 144,6 mil. lei, față de 50,3 mil. lei profit din activitatea operațională înregistrată în anul precedent. De asemenea, se atestă că la finele anului 2023, întreprinderea înregistrează o creștere a activelor comparativ cu începutul anului, o creștere a datoriilor curente, a datoriilor pe termen lung și o reducere a capitalului propriu. Rata autonomiei globale și coeficientul de atragere a surselor împrumutate la întreprindere se încadrează în limitele recomandate.

Suplimentar, se atestă că Î.S. „Calea Ferată din Moldova”, înregistrează pierderi din activitatea operațională, precum și marjă a profitului operațional negativă, ceea ce poate crea dificultăți în desfășurarea ulterioară a activității dacă nu vor fi întreprinse careva măsuri de redresare.

Indicatorii de rezultat ai Î.S. „Calea Ferată din Moldova” înregistrează înrăutățirea indicatorilor comparativ cu situația aferentă anului 2022 și anume: micșorarea veniturilor din vânzări și reducerea pierderilor brute. Totodată, întreprinderea a generat pierderi din activitatea operațională și ca rezultat generează pierderi nete al perioadei de gestiune în mărime de 143,9 mil. lei. Urmează să atenționăm, că întreprinderea de stat continuă să întâmpine dificultăți la onorarea angajamentelor asumate.

Totodată, indicatorul lichidității curente al Î.S. „Calea Ferată din Moldova” înregistrează un nivel înalt de lichiditate în mărime de 18,25, care se datorează volumului de stocuri în mărime de 695,1 mil. lei, format din piesele utilizate la asamblarea locomotivelor.

Tabelul 13 Analiza dinamicii indicatorilor de rezultat a Î.S. „Calea Ferată din Moldova” în perioada anilor 2019-2023, mil. Lei

Nr. d/o	Indicatori economico-financiar	2019	2020	2021	2022	2023	Dinamica
Î.S. „Calea Ferată din Moldova”							
1	active totale	3416.6	3968.8	3886.5	4076.7	4193.7	
2	capital propriu	2952.3	3083	3024.1	3230	3149	
3	venituri totale	1039.4	610.2	652.3	1302.4	1104.6	
4	venituri din activitatea operațională	993.8	11.1	27.6	19.6	28.9	
5	rezultat din activitatea operațională: profit (pierdere)	-34.5	-153.4	-87.2	50.3	-144.6	
6	rezultat din alte activități: profit (pierdere)	8	-62.5	25.6	11.9	0.7	
7	profit net (pierdere netă) al perioadei de gestiune	-26.5	-215.9	-61.6	62.1	-143.9	

Genealizând informația aferentă indicatorilor de rezultat obținuți pe perioada ultimilor 5 ani, se constată că situația la Î.S. „Calea Ferată din Moldova” este una instabilă din punct de vedere economico-financiar, dat fiind faptul că veniturile totale (din activitatea operațională și din alte activități) nu sunt suficiente pentru acoperirea cheltuielilor totale (din activitatea operațională și din alte activități, care includ și cheltuielile privind achitarea dobânzilor aferente creditelor și împrumuturilor primite).

De altfel, o situație favorabilă sub aspectul obținerii rezultatului financiar pozitiv în anul 2023 se înregistrează la Î.S. „Administrația de Stat a Drumurilor”, Î.S. „Aeroportul Internațional Chișinău”, S.A. „Drumuri Soroca”, S.A. „Drumuri Orhei”, S.A. „Drumuri Strășeni”, S.A. „Drumuri Criuleni”, S.A. „Drumuri Cimișlia”, S.A. „Drumuri Edineț”, S.A. „Drumuri Soroca”, S.A. „Drumuri Căușeni” și S.A. „Drumuri Rîșcani” care în anul 2023 au înregistrat profit din activitatea operațională, precum și profit net al perioadei de gestiune.

Activitatea Î.S. „Aeroportul Internațional Chișinău” în anul 2023 se apreciază pozitivă, având în vedere obținerea profitului net în mărime de 211,2 mil. lei mai mult cu 208,5 mil. lei față

de 2022. Veniturile din vânzări în anul 2023 au crescut cu 673,9 mil. lei comparativ cu anul 2022. Întreprinderea înregistrează un nivel scăzut de lichiditate, fapt ce ar putea întâmpina dificultăți la îndeplinirea în întregime a obligațiilor curente folosind activele curente. Cu toate acestea, lichiditatea curentă indică o capacitate de acoperire parțială a datoriilor curente. Marja din venitul operațional demonstrează ca entitatea are o performanță operațională mare și o capacitate solidă de a genera profituri din activitatea de bază. Efectuând analiza economico-financiară a entității pentru anii 2022-2023 s-a constatat că situația este una favorabilă pentru continuarea activității ei, la fel și valoarea indicatorului riscului de insolabilitate a entității pentru anii 2022-2023 demonstrează o situație favorabilă.

La fel, activitatea Î.S. „Administrația de Stat a Moldovei” în anul 2023 se apreciază pozitiv, având în vedere obținerea profitului net în mărime de 4,2 mil. lei mai mult cu 1,6 mil. lei față de 2022. Veniturile din vânzări în anul 2023 au crescut cu 673,9 mil. lei comparativ cu anul 2022. Întreprinderea înregistrează un nivel scăzut de lichiditate, fapt ce ar putea întâmpina dificultăți la îndeplinirea în întregime a obligațiilor curente folosind activele curente. Cu toate acestea, lichiditatea curentă indică o capacitate de acoperire parțială a datoriilor curente. Marja din venitul operațional demonstrează ca entitatea are o performanță operațională mare și o capacitate solidă de a genera profituri din activitatea de bază. Efectuând analiza economico-financiară a entității pentru anii 2022-2023 s-a constatat că situația este una favorabilă pentru continuarea activității ei, la fel și valoarea indicatorului riscului de insolabilitate a entității pentru anii 2022-2023 demonstrează o situație favorabilă.

Prin urmare, potrivit rezultatelor analizei riscului de solvabilitate, se atestă că o parte din entitățile din domeniul transportului supuse analizei pentru perioada anilor 2019-2023 se confruntă cu o serie de probleme comune precum: rata scăzută a lichidității curente (insuficiența mijloacelor financiare pe termen scurt), marja scăzută (sau negativă) a profitului rezultatului operațional, finanțarea activelor preponderant din surse împrumutate, etc. La fel, se atestă că activitatea unor entități este expusă inclusiv riscului care, în lipsa unor instrumente eficiente de gestionare a acestor riscuri, poate influența considerabil situația financiară a entităților.

În concluzie, pentru entitățile menționate se impune necesitatea întreprinderii în continuare a măsurilor care au ca scop redresarea situației/fortificarea activității economice la entitățile care pe parcursul anului 2023 au înregistrat pierderi, cu implicarea fondatorului în vederea menținerii riscului moderat de solvabilitate pe ramura transportului. Valorile indicatorilor riscului de solvabilitate pentru anii 2019-2023 denotă faptul că entitățile au o situație incertă, însă dețin capacitatea de a-și achita obligațiile scadente curente.

Relațiile întreprinderilor de stat și societăților comerciale cu bugetul de stat

Pe parcursul anilor 2018-2023, au fost efectuate plăți bugetare către întreprinderile de stat și societățile comerciale, sub formă de subvenții, aport la capitalul social, acordare de împrumuturi recreditate din surse externe prin intermediul Ministerului Finanțelor. Subvențiile, în anul 2023, au fost oferite în mare parte Î.S. „Calea Ferată din Moldova”, S.A. „Termoelectrica” și Î.S. „Moldelectrica”.

Plățile întreprinderilor de stat și societăților comerciale către bugetul de stat, sub formă de defalcări/ dividende, dobânzi și rambursări de împrumuturi sunt inferioare plăților din buget către aceste entități. Pentru perioada 2022-2027, obținerea transferurilor nete negative considerabile se datorează în mare parte debursărilor de mijloace financiare prognozate conform contractelor de recreditare, prin intermediul proiectelor investiționale finanțate din sursele BERD, BEI și Băncii Mondiale și implementate de S.A. „EnergoCom”, Î.S. „Moldelectrica”, S.A. „Termoelectrica”, Î.S. „Calea Ferată din Moldova” și S.A. „CET-Nord”.

Un sumar al plăților bugetare nete, efectuate în perioada 2018-2023, și o prognoză a acestora pentru perioada 2024-2027 se prezintă în tabelul 14.

Tabelul nr. 14. Plăți bugetare aferente întreprinderilor de stat și societăților comerciale, mil. lei

Nr.	Indicatori	2018 executat	2019 executat	2020 executat	2021 executat	2022 executat	2023 executat	2024 rectificat	2025 prognozat	2026 prognozat	2027 prognozat
I.	Plăți de la buget către Î.S. și S.C. sub formă de:										
I.1	Subvenții, total	300,2	273,0	136,1	16,1	259,7	18,1	24,5	24,8	22,1	8,9
	inclusiv:										
	Î.S.	267,3	228,1	127,0	5,1	13,2	15,0	14,7	19,2	16,4	8,9
	S.C.	32,9	44,9	9,1	11,0	246,5	3,1	9,8	5,6	5,7	-
I.2	Aport la capitalul social, total	211,7	100,0	338,4	1767,7	6306,0	4936,3	2147,5	-	-	-
	inclusiv:										
	Î.S.	109,7	-	267,1	-	153,4	66,4	-	-	-	-
	S.C.	102,0	100,0	71,3	1767,5	6152,6 ¹⁵	4869,9	2147,5	-	-	-
I.3	Împrumuturi recreditate din surse interne și externe, total	387,9	218,9	459,3	100,2	3599,9	5061,7	2915,1	921,1	2404,6	1150,8
	inclusiv:										
	Î.S.	263,1	101,9	438,4	100,2	279,8	252,8	694,6	548,4	1101,1	919,0
	S.C.	124,8	117,0	20,9	-	3320,0	4808,9	2220,5	372,7	1303,5	231,8
I.4	TOTAL (I.1+I.2+I.3):	899,8	591,9	933,8	1884,0	10165,6	10015,8	5087,1	945,9	2426,7	1159,7
II.	Plăți de la Î.S. și S.C. în bugetul de stat, sub formă de:										
II.1	Defalcări și dividende	202,6	137,3	191,6	101,1	186,9	302,0	401,9	299,4	329,7	342,1
	inclusiv:										
	defalcări din profitul Î.S.	50,0	43,6	87,1	47,55	53,4	86,3	154,9	97,5	110,8	121,1
	dividende aferente cotei statului în S.C.	152,6	93,7	104,5	52,63	133,5	215,7	247,0	201,9	218,9	221,0
II.2	Rambursări de împrumuturi și dobânzi aferente, total (II.2.1+II.2.2)	89,8	124,9	130,8	140,3	243,3	6151,2	2591,5	3842,1	684,2	720,8
	din care rambursarea garanțiilor de stat	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
II.2.1	rambursări de dobânzi	46,9	65,3	35,7	34,8	96,9	209,3	209,6	180,1	159,9	198,2
	inclusiv:										
	Î.S.	30,9	52,6	29,3	20,7	26,4	38,9	56,9	69,7	100,8	111,6
	S.C.	16,7	12,6	6,4	14,1	70,5	170,4	152,7	110,4	59,1	86,6
II.2.2	rambursări de împrumuturi	42,9	59,6	95,1	105,5	146,4	5941,9	2381,9	3662,0	524,3	522,6
	inclusiv:										
	Î.S.	39,4	50,4	60,6	69,0	110,5	99,6	217,1	262,0	391,1	383,2
	S.C.	3,4	9,2	34,5	36,6	36,0	5842,3	2164,8	3400,0	133,2	139,4
II.3	TOTAL (II.1+II.2)	292,2	262,2	322,4	241,4	430,2	6453,2	2993,4	4141,5	1013,9	1062,9
III.	Transferuri nete (II.3-I.4)	-607,4	-329,7	-611,4	-1642,6	-9735,4	-3562,6	-2093,7	3195,6	-1412,8	-96,8

În perioada anilor 2018-2023 întreprinderilor de stat și societăților comerciale nu au fost acordate garanții de stat, la contractarea creditelor. Soldul datoriei pentru împrumuturile aferente întreprinderilor de stat și societăților comerciale pentru perioada 2018-2023, se prezintă în tabelul 15.

Totodată, pe parcursul anului 2023 au fost recreditate unele entități economice cu capital de stat prin intermediul proiectelor investiționale, finanțate din surse externe. La situația din 31.12.2023, datoriile acestora (inclusiv datoriile pe împrumutul extern acordat sub garanția statului) se cifrează la circa 4131,5 mil. lei cu (0,38% din PIB), dintre care datoriile cu termen de achitare expirat constituie 80,5 mil. lei. Totodată, la situația din 30.09.2024 datoria totală pe împrumuturi recreditate și garanției de stat constituie 2785,0 mil lei, dintre care datoriile cu termen de achitare expirat de asemenea constituie 127,6 mil. lei.

¹⁵ Suma dată include și suma de mijloace financiare alocate din bugetul de stat pentru anul 2023 în vederea majorării capitalului social la S.A. „Energocom” S.R.L. „Arena Națională” și Î.S. „Calea Ferată din Moldova”.

Tabelul nr. 15. Soldul datoriei aferent împrumuturilor recreditate din surse interne și/sau externe și acordate sub garanție de stat, întreprinderilor de stat și societăților comerciale, mil. lei

Nr.	Indicatori	31.12.2019	31.12.2020	30.12.2021	31.12.2022	31.12.2023	30.09.2024
1.	Soldul datoriei pentru împrumuturile recreditate din surse interne și externe, total	1 383,9	1 881,8	1 786,7	5411,7	4116,5	2770,0
	inclusiv:						
	Î.S.	623,0	1 061,4	1041,8	1229,1	1317,3	1523,5
	S.C.	760,9	820,4	744,9	4182,6	2799,2	1246,5
2.	Soldul datoriei pentru mijloacele dezafectate de la bugetul de stat întru onorarea garanției de stat, total						
	inclusiv:						
	Î.S.	14,9	14,9	15,3	16,5	15,0	15,0
	S.C.	-	-	-			
3.	TOTAL (1+2):	1 398,8	1 896,7	1802,0	5428,2	4131,5	2785,0

* soldul datoriei aferente întreprinderilor de stat și societăților comerciale pentru împrumuturile recreditate din surse interne și externe, și soldul datoriei pentru mijloacele dezafectate de la bugetul de stat întru onorarea garanției de stat nu se prognozează în Legea bugetului de stat și CBTM..

Cei mai mari beneficiari ai creditelor externe, recreditate prin intermediul proiectelor investiționale, în perioada anilor 2018-2023 sunt: S.A. „EnergoCom”, S.A. „Termoelectrica”, S.A. „CET-Nord”, Î.S. „Moldtranselectro”, Î.S. „Moldelectrica” – pentru reabilitarea rețelelor de transport electric/sistemului de termoficare, Î.S. „Calea Ferată din Moldova” - pentru reabilitarea infrastructurii feroviare și procurarea locomotivelor.

Neachitarea de către întreprinderile de stat și societățile comerciale a obligațiilor pe creditele externe recreditate devine obligațiune convențională de stat, fapt care creează riscul de stingere a obligațiilor date din contul surselor bugetului de stat și reprezintă principalul risc pentru buget, asociat acestui sector. Este dificil de estimat probabilitatea riscurilor asociate întreprinderilor de stat și societăților comerciale, însă este clar că impactul acestor riscuri asupra bugetului care se poate materializa prin capitalizarea acestor entități sau prin nerambursarea creditelor acordate, poate fi considerat ca fiind unul ridicat (semnificativ).

Măsuri de atenuare a riscurilor

Măsurile de atenuare a riscurilor fiscale aferente întreprinderilor de stat și societăților comerciale cu capital integral sau majoritar de stat se referă în prim plan la consolidarea cadrului legal ce reglementează activitatea acestor entități, prin fortificarea instrumentelor de administrare și supraveghere a entităților cu capital de stat de către organele de conducere/fondator, precum și prin promovarea principiilor de bună guvernare și transparentizarea activității desfășurate.

În acest sens, cu privire la consolidarea cadrului legal aferent administrării proprietății publice și entităților economice cu capital de stat, se enunță aprobarea următoarelor acte normative:

- Legea nr.207/2024 pentru modificarea anexei la Legea nr.121/2007 privind administrarea și deținutarea proprietății publice;

- Hotărârea Guvernului nr.559/2024 cu privire la scutirea unor societăți comerciale de la plata dividendelor aferente profitului net obținut în anul 2023;

- Hotărârea Guvernului nr.558/2024 cu privire la reorganizarea Societății pe Acțiuni „Barza Albă” prin fuziunea (absorbția) Societății pe Acțiuni „Aroma”;

- Hotărârea Guvernului nr.442/2024 cu privire la reorganizarea Societății pe Acțiuni "Termoelectrica" prin fuziunea (absorbția) Societății cu Răspundere Limitată „INFO BON”;

- Hotărârea Guvernului nr.374/2024 cu privire la alocarea mijloacelor financiare Societății cu Răspundere Limitată „Arena Națională”

- Hotărârea Guvernului nr.308/2024 cu privire la alocarea mijloacelor financiare în vederea majorării capitalului social al Întreprinderii de Stat „Calea Ferată din Moldova”.

În partea ce ține de procesul de reorganizare sau dizolvare a entităților economice cu capital de stat, se menționează că:

Concomitent, reducerea numărului entităților supuse monitoringului financiar comparativ cu anul 2022 se datorează reducerii numărului entităților cu capital de stat incluse în Registrul patrimoniului public. Aceasta la rândul său fiind generată de finalizarea procedurilor de lichidare/insolvabilitate cu radierea acestora din Registrul patrimoniului public, și anume: (Î.S. „Moldresurse”, Î.S. „Stația Nordică de Proiectări și Prospekțiuni Chimice”, Î.S. „Centrul de Expertiză și Evaluare”, Î.S. Editura de Stat „Cartea Moldovei”, Î.S. Publicația Periodică revista „Legea și Viața”, Î.S. Publicația periodică revista social-culturală „Moldova”, Î.S. Silvo-Cinegetică „Taraclia” și Întreprinderii de Stat „Termogaz Bălți”).

De asemenea, a avut loc procesul de finalizare a procedurilor de reorganizare prin fuziune la (Î.S. Organizația Concertistică și de Impresariat „Moldova-Concert” și Î.S. Teatrul Epic de Etnografie și Folclor „Ion Creangă” și Întreprinderea Medicală de Stat „Clinica stomatologică din Telenești”).

Suplimentar, se menționează că în anul 2023 au fost aplicate prevederile Legii insolvabilității nr. 149/2012 față de „IT-Cafe” S.R.L., S.A. „Răut” și Î.S. „Stațiunea Didactico-Experimentală „Petricani”.

Întru executarea art.19 alin.(3) lit. b) din Legea nr. 246/2017, continuă procesul de reorganizare a întreprinderilor de stat prin fuziune (comasare) a celor cu gen similar de activitate în vederea optimizării resurselor și de transformare a unor întreprinderi de stat în instituții publice, care preponderent prestează servicii populației/realizează funcții ale statului. Astfel, se atestă că în perioada 2018 –2023 au fost aprobate o serie de Hotărâri de Guvern cu privire la reorganizarea întreprinderilor de stat în alte forme juridice de organizare. În acest sens, 36 întreprinderi de stat au finalizat procesul de reorganizare (fie prin transformare în instituții publice/ societate pe acțiuni, fie prin fuziune cu instituțiile publice noi create). Pentru alte 6 entități cu capital de stat, au fost aprobate Hotărâri de Guvern de reorganizare și actualmente derulează procesul de reorganizare (fie în instituții publice, fie prin fuziune cu instituțiile publice noi create). Totodată, pentru reorganizarea unor întreprinderi de stat au fost elaborate proiecte de hotărâri ale Guvernului de către autoritățile competente și sunt în procesul consultărilor publice;

Referitor la administrarea entităților economice cu capital de stat, la valorificarea bunurilor entităților economice cu capital de stat și la asigurarea integrității și gestionării eficiente a patrimoniului public, se remarcă că, Agenția Proprietății Publice în calitate de unic fondator al întreprinderilor de stat și deținător unic de acțiuni/ părți sociale în societățile comerciale, își propune realizarea în continuare a următoarelor acțiuni prioritare:

- continuarea prin programul trierii a procesului de reorganizare prin fuziune (absorbție) a unor întreprinderi de stat/reorganizare a întreprinderilor de stat în alte forme juridice de organizare prevăzute de legislație/lichidare a unor întreprinderi de stat și societăți comerciale cu cota statului în capital social care nu desfășoară activitate pe parcursul mai multor ani, conform Hotărârii Guvernului nr.911/2022 pentru aprobarea Strategiei cu privire la administrarea proprietății de stat în domeniul întreprinderilor de stat și societăților comerciale cu capital integral sau majoritar de stat pentru anii 2023-2030;

- asigurarea integrității și folosirii eficiente a patrimoniului public din gestiunea/proprietatea întreprinderilor de stat, a societăților comerciale cu cota statului în capitalul social;

- coordonarea înstrăinării, gajării, casării, dării în locațiune sau comodat a activelor întreprinderilor de stat și ale societăților comerciale cu cotă majoritară de stat;

- elaborarea propunerilor de buget în domeniul administrării corporative a întreprinderilor de stat și a societăților comerciale cu capital integral sau majoritar de stat.

- Totodată, printre recomandările sale, în domeniul administrării corporative a întreprinderilor de stat și a societăților comerciale cu capital de stat, în vederea consolidării, protecției și valorificării a proprietății publice de stat se enumeră:

- lansarea unui proces amplu de consultare inter-ministerială, cu implicarea comunității academice și societății civile, cu scopul evaluării rolului entităților economice cu capital de stat în

implementarea politicilor naționale de ramură, identificarea și evaluarea rolului entităților economice cu capital de stat în sistemul economic și administrativ național;

- inițierea procedurilor de evaluare cantitativă și calitativă a patrimoniului întreprinderilor de stat și al societăților comerciale cu capital de stat, în scopul identificării bunurilor care nu sunt incluse în circuitul economic, elaborării unor proiecte de valorificare a acestora în cadrul acelorași sau în cadrul altor entități prin transferul activelor subutilizate, precum și prin accelerarea procesului de deetatzare a activelor neutilizate, inclusiv în cadrul unor proiecte de parteneriat public-privat.

Tabelul nr. 16. Lista celor mai mari întreprinderi de stat și societăți comerciale care au efectuat auditul pentru anul 2023

Nr. d/o	Denumirea entității	Tipul situațiilor financiare (individuale/consolidate)	Data depunerii situațiilor financiare	Modul deținere a contabilității și de aplicare a standardelor de contabilitate	Raportul auditorului independent Opinie cu rezerve /fără rezerve	Nr. d/o	
						Raport de audit	Situațiile financiare
1.	Î.S. „Loteria Națională a Moldovei”	Individuale	electronic	SNC	Opinie cu rezerve - În opinia noastră, situațiile financiare individuale anexate prezintă o imagine veridică și fidelă, sub toate aspectele semnificative, poziția sa financiară și fluxurile sale de numerar aferente exercițiului încheiat la data 3.12.2023, și sunt întocmite în conformitate cu Legea contabilității nr.287 din 15.12.2017 și Standardele Naționale de Contabilitate, aprobate de ordinul MF nr.118 din 06.08.2013 cu modificările și completările ulterioare.	Da	Da
2.	S.R.L. “Arena Națională”	Individuale	electronic	SNC	Opinie cu rezerve - Situațiile financiare includ imobilizările corporale în valoarea de 1,311,525,734 lei. La darea în exploatarea a imobilizărilor corporale valoarea individuală a obiectelor a fost stabilită în baza unor devize de construcție, prin urmare poate fi diferită de valoarea de piață ale acestora. Pentru imobilizările corporale nu am reușit să obținem probe suficiente și adecvate cu privire la valoarea contabilă ale acestora și corectitudinea valorii amortizării calculate, și dacă este necesar de efectuat deprecierea activelor. În anul 2023, Arena Națională SRL a obținut o pierdere netă în valoare de 20,164,989 lei. Active nete sunt pozitive. In baza experienței anterioare și a sprijinului fondatorului controlor, Conducerea consideră că Societatea își va putea continua activitatea în viitorul apropiat.	Nu	Nu
3.	S.A. „Termoelectrica”	Consolidate	electronic	IFRS	Opinie cu rezerve - Conform Notei 15 „Imobilizări corporale” ale Grupului și ale Societății sunt înregistrate la 31 decembrie 2023 în situația poziției financiare individuale în suma de 3.240.968.607 MDL și respectiv situației poziției financiare consolidate ale Grupului la valoarea de 3.241.595.360 MDL pentru care valoarea imobilizărilor corporale în curs de execuție a reprezentat suma de 173.491.664 MDL. Ca urmare a procedurilor de audit efectuate există condiții semnificative care indica faptul că stocurile cu o vechime mai mare de 5 ani în valoare de 48.198.958 MDL nu mai îndeplinesc condițiile de evaluarea conform IAS 2 "Stocuri" pct. 28 și pct. 34, pentru care Societatea în urma inventarierii anuale a prezentat aceste obiecte ca stocuri de rezervă, stocuri neutilizate, stocuri învechite, stocuri deteriorate, stocuri foste în folosință, stocuri cu termen expirat și pentru care nu a fost recunoscute reduceri ale valorii contabile până la valoarea realizabilă neta inclusiv pierderi de stocuri drept cheltuială în perioada în care are loc reducerea valorii contabile.	Da	Da
4.	S.A. „Moldtelecom”	Individuale	26.04.24	IFRS	Opinie - Pe baza raționamentului nostru profesional, am determinat anumite limite cantitative pentru pragul de semnificație, inclusiv pragul global de semnificație pentru situațiile financiare individuale luate în	Da	Da

Nr. d/o	Denumirea entității	Tipul situațiilor financiare (individuale/consolidate)	Data depunerii situațiilor financiare	Modul de ținere a contabilității și de aplicare a standardelor de contabilitate	Raportul auditorului independent Opinie cu rezerve /fără rezerve	Nr. d/o	
						Rapo rt de audit	Situa țiile financi are
					ansamblu. Pragul de semnificație este de 16,3 milioane lei, ce constituie 1% din Cifra de afaceri (2022: 1% din Cifra de afaceri). Așa cum este descris în Nota 1.6. "Imobilizări corporale" din Situațiile Financiare individuale, imobilizările corporale sunt recunoscute la cost diminuat cu amortizarea și pierderi din deprecieri cumulate. Am considerat acest punct ca fiind semnificativ datorită importanței soldurilor imobilizărilor corporale din Situația Poziției Financiare a Societății, ce implică un nivel înalt de judecată profesională și estimarea din partea managementului pentru calculul valorii juste. Venitul recunoscut în situația de profit / pierdere și a altor elemente ale rezultatului global este de 1.630.011 mii lei. Acest element semnificativ din punct de vedere al valorii sale este supus unui risc inerent în ceea ce privește acuratețea veniturilor înregistrate.		
5.	Î.S. „Calea Ferată din Moldova”	Individuale	30.04.2024	SNC	Nu au efectuat auditul în anul 2023	Nu	Da
6.	S.A. „Red-Nord”	Individuale	electronic	IFRS	Opinie cu rezerve - Opinie cu rezerve –După cum se prezintă în Nota G „Creanțe comerciale și alte creanțe” la situațiile financiare individuale, creanțele comerciale și alte creanțe ale Societății sunt înregistrate în situația poziției financiare la valoarea netă de 104.910 mii lei (2022: 149.376 mii lei), aferente cărora au fost recunoscute provizioane pentru pierderile preconizate în sumă de 16.421 mii lei (2022: 17.610 mii lei). Societatea a evaluat parțial dacă riscul de credit pentru un activ financiar, luat în ansamblu per client, a crescut semnificativ de la recunoașterea inițială sau nu. Prin urmare, societatea a aplicat insuficient cerințele de evaluare a deprecierei și nu a recunoscut pierderile de credit așteptate pe durata de viață pentru aceste active, ceea ce reprezintă o abatere de la cerințele IFRS 9 „Instrumente financiare”, pct. 5.5 „Deprecierea”. Totodată, ca urmare a procedurilor de audit efectuate, am constatat că societatea a efectuat un exercițiu incomplet de analiză a recuperabilității creanțelor pe bază unei cronologii istorice relevante, cu încorporarea factorului macroeconomic, așa cum prevede IFRS 9 „Instrumente financiare”, pentru a estima cu exactitate probabilitatea de neplată.	Da	Da
7.	Î.S. „Moldelectrica”	Individuale	28.06.24	IFRS	Imposibilitatea exprimării unei opinii - Noi nu exprimăm o opinie cu privire la situația contului de profit sau pierdere și a rezultatului global, situația modificărilor capitalului propriu și situația fluxurilor de numerar pentru exercițiul financiar încheiat la 31 decembrie 2023, și asupra notelor explicative la situațiile financiare, precum și asupra gradului de comparabilitate a cifrelor din perioadă curentă cu cifrele corespondente. Din cauza importanței aspectelor descrise în secțiunea Baza imposibilității exprimării unei opinii din raportul nostru precum: situațiile financiare pentru exercițiul financiar încheiat la 31 decembrie 2022 au fost auditate de un alt auditor care a emis un raport cu imposibilitatea exprimării unei opinii în data de 29 septembrie 2023; Existența și exhaustivitatea creanțelor și datoriilor rezultate din tranzacții efectuate pe piața de echilibrare; Corectarea rezultatului anilor precedenți; Observarea inventarierii stocurilor și existența stocurilor la terți; Evaluarea și prezentarea stocurilor cu mișcare lentă; Imobilizările corporale și rezervele din reevaluare; Evaluarea activelor în curs de execuție din anul precedent; Dezvăluiri lipsă în ceea ce privește reevaluarea imobilizărilor corporale.	Da	Da

Nr. d/o	Denumirea entității	Tipul situațiilor financiare (individuale/consolidate)	Data depunerii situațiilor financiare	Modul de ținere a contabilității și de aplicare a standardelor de contabilitate	Raportul auditorului independent Opinie cu rezerve /fără rezerve	Nr. d/o	
						Rapo rt de audit	Situați ile financi are
8.	S.A. „CET-Nord”	Individuale	29.04.24	IFRS	Opinie - Opinie - În opinia noastră, situațiile financiare individuale anexate prezintă fidel toate aspectele semnificative poziției financiare a Societății la data de 31 decembrie 2023, și performanța sa financiară și fluxurile sale de numerar aferente exercițiului încheiat la data respectivă, în conformitate cu Standartele Internaționale de Raportare Financiară (IFRS-uri) emise de Consiliul pentru standarde internaționale de contabilitate (IASB) și Legea contabilității și raportării financiare nr.287 din 15 decembrie 2017 (Legea nr. 287/2017). Așa cum este descris în Nota 2.3.10, „Imobilizări corporale” din Situația Poziției Financiare, imobilizările corporale sunt recunoscute la valoarea justă în baza metodei reevaluării. Am considerat acest punct ca fiind semnificativ datorită importanței soldurilor imobilizărilor corporale din Situația Poziției Financiare a Societății, ce implică un nivel înalt de judecată profesională și estimare din partea managementului pentru calculul valorii juste. Aspectele semnificative ale judecății au inclus: - Am considerat acest punct ca fiind semnificativ datorită importanței soldurilor imobilizărilor corporale în Situația Poziției Financiare a Societății (55% din total active), ce implică un nivel înalt de judecată profesională și estimare din partea managementului pentru calculul valorii juste.	Da.	Da
9.	S.A. „Combinatul de Vinuri Cricova”	Consolidate	electronic	SNC	Opinie cu rezerve - Opinie cu rezerve- În situațiile financiare consolidate întocmite la 31 decembrie 2023, Grupul nu a raportat impozit amânat aferent diferențelor între baza fiscală și cea contabilă de raportare atât la 31 decembrie 2022, cât și la 31 decembrie 2023. Noi nu am fost în măsură să obținem probe de audit suficiente și adecvate pentru a determina efectul asupra comparabilității informațiilor prezentate în situația rezultatului global pentru exercițiul financiar încheiat. Opinia noastră cu privire la situațiile financiare consolidate curente conține de asemenea o rezervă cu privire la comparabilitatea informațiilor financiare prezentate în perioada curentă și cea precedentă. La 31 decembrie 2022, Grupul a consolidat situațiile financiare ale entității-fiice pentru prima dată. Noi nu am avut la dispoziție informații suficiente și adecvate pentru a putea estima efectele asupra situațiilor financiare aferente anului 2022. Opinia noastră cu privire la situațiile financiare consolidate curente conține o rezervă cu privire la comparabilitatea informațiilor financiare prezentate în perioada curentă și cea precedentă.	Da	Da
10.	Î.S. „Modtranselectro”	Consolidate	electronic	SNC	Nu a fost efectuat auditul în anul 2023	Nu.	Da
11.	Î.S. „Fabrica de Sticlă din Chișinău”	Individuale	electronic	IFRS	Opinia - În opinia auditorului, situațiile financiare individuale ale Întreprinderii de Stat “Fabrica de Sticlă din Chișinău” oferă o imagine corectă și fidelă sub toate spectele semnificative, cu privire la poziția financiară încheiate la 31 decembrie 2023, în conformitate cu Legea contabilității și raportării financiare nr.287 din 15.12.2017 și Standartele Internaționale de Raportare Financiară. Am efectuat audit în conformitate cu Standartele Internaționale de Audit(ISA). Responsabilitățile noastre conform acestor standarde sunt ulterior descrise în secțiunea Responsabilitatea auditorului pentru auditul situațiilor financiare. Suntem independenți față de Societatea conform Codului Etic al Profesioniștilor Contabili (Codul IESBA) emis de Consiliul pentru Standardele Internaționale de Etică și a îndeplinit alte responsabilități etice în conformitate cu acest cod. Considerăm că	Da	Da

Nr. d/o	Denumirea entității	Tipul situațiilor financiare (individuale/consolidate)	Data depunerii situațiilor financiare	Modul de ținere a contabilității și de aplicare a standardelor de contabilitate	Raportul auditorului independent Opinie cu rezerve /fără rezerve	Nr. d/o	
						Rapo rt de audit	Situați ile financi are
					probele de audit obținute sunt suficiente și adecvate pentru expunerea opiniei de audit.		
12.	Î.S. „Poșta Moldovei”	Individuale	09.06.23	IFRS	Opinie cu rezerve - Opinie cu rezerve- Pentru exercițiul financiar încheiat la 31 Decembrie 2023, veniturile din vânzări recunoscute în situația contului de profit și pierdere, și alte elemente ale rezultatului global reprezintă suma de 519.835.603 MDL. Acest element semnificativ din punct de vedere al valorii sale, naturii și complexității sistemelor folosite, este supus unui risc inerent în ceea ce privește exhaustivitatea și acuratețea veniturilor înregistrate pentru exercițiul financiar încheiat la 31 decembrie 2023. Așa cum sunt descrise în Nota S "Imobilizări corporale" din Situațiile financiare, acestea sunt reflectate la valoarea neta de 311.703.617 MDL, ceea ce reprezintă 48% din totalul activelor Întreprinderii în valoare de 641.903.565 MDL. Am considerat acest punct ca fiind semnificativ datorită importanței soldurilor imobilizărilor corporale și a nivelului de judecată profesională și estimare din partea managementului necesară pentru valoarea costului acestora și suficiența eventualelor provizioane formate pentru deprecierea acestora. În baza activității desfășurate, raportăm că: în Raportul conducerii nu am identificat informații care să nu fie în concordanță, în toate aspectele semnificative, cu informațiile prezentate în situațiile financiare anexate; Raportul conducerii identificat mai sus include, în toate aspectele semnificative, informațiile cerute de art.23 din Legea Nr. 287/2017.	Da	Da
13.	S.A. „Metalferos”	Individuale	electronic	SNC	Opinie - Atragem atenția că, auditorul n-a participat la inventarierea anuală a bunurilor materiale, a altor active și n-am asistat la procedura de inventariere efectuată de către Societate la sfârșitul anului 2023. Ca urmare noi nu am obținut siguranța cu privire la existența, valoarea și completitudinea stocurilor și altor bunuri materiale la 31 decembrie 2023 și efectul acestora asupra contului de profit și pierdere pentru anul de gestiune 2023. Auditorul a avut posibilitate să obțină date referitoare la cantitatea stocurilor de mărfuri și materiale, în procesul efectuării procedurilor de audit, în baza documentelor primare prezentate și a datelor din evidența contabilă a Societății.	Da	Da
14.	S.A. „Energocom”	Consolidate/ Individuale	electronic	IFRS	Riscuri semnificative sunt: Pierderi de credit preconizate –evaluare creanțe comerciale și creanțelor pe termen lung, contractele de mărfuri nu sunt identificate ca derivative-IFRS 9 clasificare și măsurare, acuratețea și evaluarea stocurilor, evitarea controalelor de către Conducere, TVA colectată nu este aplicată corect la vânzarea de gaze. În urma consultărilor cu specialiștii IFRS din regiune, considerăm că contractele pe gaze se încadrează în domeniul de aplicare IFRS 9, deoarece rezultatele analizei pentru piață de electricitate nu sunt aplicabile în mod egal pentru piața de gaze. Societatea este de asemenea expusă riscului de preț și de volum în ceea ce privește contractele de cumpărare și vânzare de gaze și stocuri de gaze. Prin urmare, aceste contracte intră în domeniul de aplicare al IFRS 9 și ar trebui să fie contabilizate și evaluate ca instrumente derivate pe mărfuri la valoarea justă, iar stocurile ar trebui evaluate la valoarea justă mai puțin costurile de vânzare. A fost imprecisabil să cuantificăm efectele abateri de la cerințele IFRS, ca rezultat al procedurilor de audit am constatat că există riscul ca autoritățile fiscale să considere că prețul de vânzare a fost sub prețul de piață. În consecință, autoritățile pot solicita ajustarea	Da	Da

Nr. d/o	Denumirea entității	Tipul situațiilor financiare (individuale/consolidate)	Data depunerii situațiilor financiare	Modul de ținere a contabilității și de aplicare a standardelor de contabilitate	Raportul auditorului independent Opinie cu rezerve /fără rezerve	Nr. d/o	
						Raport de audit	Situațiile financiare
					TVA-ului colectat la nivelul prețului de piață și pot impune amenzi și dobânzi de întârziere aferente (dacă există o poziție de TVA de plătit). În context, la 31 decembrie 2023, am estimat o expunere fiscal potențială cu privire la TVA pentru lunile în care gazul a fost vândut în pierdere în suma de 64 milioane MDL, calculate în baza prețului de achiziție a bunurilor din cauza lipsei informațiilor despre prețul de piață.		
15.	S.A. „Barza Albă”	Individuale	electronic	SNC	Opinie- În opinia noastră situațiile financiare atașate reflectă în mod sincer și fidel, în toate aspectele semnificative, poziția financiară a "BARZA ALBA" (în continuare "Entitate") la data de 31.12.2023, performanța sa financiară, fluxurile de numerar și modificările capitalurilor proprii pentru perioada anului încheiat la această dată, conform Standardelor Naționale de Contabilitate și Legii contabilității și raportării financiare Nr.287 din 15.12.2017. Situațiile financiare la 31 decembrie 2023 se identifică astfel: • Total active: 404 089 173 lei. • Active nete/Total capital propriu: 351 260 612 lei. • Venturi din vânzări: 57 420 997 lei. • Profit net: 8 765 925 lei.	Da	Da
16.	S.A. „Franzeluța”	Individuale	electronic	IFRS	Opinie - La 31 decembrie 2023 valoarea stocurilor de materiale reflectată în Situațiile Financiare constituie 71,6 mln lei, fiind prezentate la valoarea de cost, contrar prevederilor Politicilor Contabile pentru anul 2023 (p.2.5), cât și prevederilor IAS 2 “Stocuri” care solicită recunoașterea stocurilor la valoarea cea mai mică dintre cost și valoarea realizabilă netă. Testele efectuate de auditori în cadrul misiunii de audit au identificat stocuri, care nu au înregistrat mișcări pe parcursul ultimilor 3 ani (2021-2023), în valoare totală de 2,0 mln lei și care prezintă semne de depreciere. La data de 31 decembrie 2023, Societatea înregistrează în Situațiile Financiare creanțe compromise în mărime 1,8 mln lei (care se află în litigii) și creanțe fără mișcare pe parcursul ultimilor 4 ani (2020-2023) în valoare de 3,4 mln lei. Probabilitatea de recuperare a acestora este incertă. În conformitate cu prevederile IAS 37 “Provizioane, datorii contingente și active contingente”, IAS 19 “Beneficiile angajaților” și p.2.9 din Politicile Contabile pentru anul 2023 și întru respectarea principiului prudenței, Entitatea urma să constituie provizioane aferente cheltuielilor și plăților preliminare la achitarea indemnizațiilor pentru concediile ordinare ale personalului. Soldul concediilor anual neutilizate la situația din 31 decembrie 2023 constituie 19,922 zile, ceea ce exprimat valoric ca urmare a testelor efectuate de auditori constituie estimativ 7,7 mln lei.	Da	Da
17.	Î.S. „Aeroportul Internațional Mărculești”	Individuale	electronic	SNC	Nu au efectuat auditul pentru anul 2023	Nu	Nu
18.	Î.S. pentru utilizarea spațiului aerian și deservirea traficului aerian „MoldATSA”	Individuale	electronic	SNC	Opinie - Atragem atenția asupra Notei 26 “Continuitatea activității” la situațiile financiare atașate, unde se prezintă estimarea conducerii Întreprinderii asupra impactului conflictului armat în Ucraina și a sancțiunilor impuse la nivel internațional asupra Rusiei și unor companii rusești asupra activității întreprinderii. Deși, punctul de vedere al conducerii reprezintă o estimare rezonabilă la momentul de față, evoluția conflictului și a consecințelor sale sunt imprevizibile.	Da	Da
19.	S.A. „Furnizarea Energiei Electrice Nord”	Individuale	electronic	SNC	Opinie cu rezerve - În corespundere cu contractul nr. 34.01/01.08-2023 încheiat la data de 08.08.2023, Societatea de audit „Consulting-Modern” SRL, aduce la cunoștința DVS despre exercitarea misiunii de audit pentru perioada 01.01-31.12.2023, conform contractului nominalizat. Prezentul raport se prezintă exclusiv Conducerii S.A.	Da	Da

Nr. d/o	Denumirea entității	Tipul situațiilor financiare (individuale/consolidate)	Data depunerii situațiilor financiare	Modul de ținere a contabilității și de aplicare a standardelor de contabilitate	Raportul auditorului independent Opinie cu rezerve /fără rezerve	Nr. d/o	
						Rapoart de audit	Situațiile financiare
					„FEE Nord“ în baza documentelor prezentate ce sunt necesare pentru efectuarea serviciului contractat, noi am exercitat misiunea de audit, unde am constatat corectitudinea soldurilor incluse pentru perioada menționată încheiată la data de 31.12.2023, asupra cărora am convenit cu DVS și care țin de domeniul înregistrărilor contabile, ținării evidenței contabile în programul I-C Contabilizare, conform legislației privind activitatea economico-financiară cu referire la indicatorii economico-financiarți prezentate de persoanele cu guvernanta.		
20.	Î.S. „Radiocomunicații”	Individuale	electronic	SNC	Opinie - Menționăm că activele imobilizate ale întreprinderii la 31.12.2023 constituie 95.968.896 lei, ceea ce reprezintă 60,27% din total active, iar stocurile sunt evaluate la 4.175.364 lei, ceea ce constituie 2,62% din total active la sfârșitul perioadei auditate. Testele efectuate de auditori în cadrul misiunii de audit au identificat stocuri, care nu au înregistrat mișcări pe parcursul ultimilor 3 ani (2021-2023), în valoarea totală de 878.394 lei și care prezintă semne de depreciere. La data de 31.12.2023, Entitatea a inclus în Situațiile Financiare creanțe în mărime totală de 22.991.832 lei. În informația prezentată de departamentul juridic al entității am constatat că entitatea în totalul creanțelor înregistrează creanțe pe rol în instanța de judecată (litigii) în mărime semnificativă, precum ÎM “Eventis Mobile” în mărime de 1.126.450 lei, “Telestar Media “ SRL în mărime de 6.378.715 lei, “General Media Group Corp” în mărime de 9.904.899 lei, “Telesistem TV” SRL în valoare de 6.209.151 lei. Soldul concediilor anual neutilizate la situația din 31.12.2023 constituie 3,045 zile, ceea ce exprimat valoric ca urmare a testelor efectuate de auditori constituie estimativ 2.432.351 lei.	Da	Da
21.	Î.S. Combinatul de Vinuri de calitate „Mileștii Mici”	Individuale	electronic	SNC	Opinie cu rezerve - Activele imobilizate ale Entității sunt înregistrate la valoarea contabilă de 50734842 lei în Bilanț, ceea ce reprezintă 36.6% din activele totale ale Entității la 31 decembrie 2023, iar stocurile sunt evaluate la 77028924 lei, ceea ce reprezintă 55.5% din activele toate ale Entității. Total active imobilizate și stocuri- 92.1%. Întrucât contractul nu a fost încheiat în 2024, nu am avut posibilitatea de a asista la numărarea fizică a bunurilor Entității la sfârșitul perioadei de gestiune 2023 sau de a obține informații satisfăcătoare privind cantitățile respective folosind metodele alternative, și respectiv, nu ne putem exprima incertitudinea cu privire la cantitatea și valoarea contabilă a acestora. Din confirmările solicitate s-au confirmat creanțe în mărime de 12.0% și datorii în mărime de 12.9%.	Da	Da
22.	Î.S. „Nodul Hidroenergetic Costești”	Individuale	electronic	SNC	Opinie - În opinia noastră, situațiile financiare anexate, prezintă fidel sub toate aspectele semnificative poziția financiară a Întreprinderii, la data de 31 .12.2023 și performanța sa financiară aferentă exercițiului încheiat la data respectivă, în conformitate cu prevederile Legii contabilității și raportării financiare nr. 287 din 15. 1 2.20 1 7. Standartele Naționale de Contabilitate și modificările lor ulterioare.	Da	Da
23.	S.A. „Moldovagaz”	Individuale	electronic	SNC	Imposibilitatea exprimării unei opinii - Nu ne exprimăm opinia cu privire la situațiile financiare individuale ale AO „МОЛДОВАГАЗ”. Din cauza importanței aspectelor menționate în secțiunea Baza pentru refuzul exprimării opiniei noastre, nu am reușit să obținem dovezile de audit adecvate pentru a fundamenta opinia auditorului asupra acestei situații financiare. Conform punctului 6 din secțiunea IV „Analiza datelor financiare” a notei explicative la situațiile financiare individuale pentru data de 31 decembrie 2023, în conturile off-balance ale Societății	Da	Da

Nr. d/o	Denumirea entității	Tipul situațiilor financiare (individuale/consolidate)	Data depunerii situațiilor financiare	Modul de ținere a contabilității și de aplicare a standardelor de contabilitate	Raportul auditorului independent Opinie cu rezerve /fără rezerve	Nr. d/o	
						Raport de audit	Situațiile financiare
					sunt reflectate, în calitate de „Obligații condiționate” față de PAO „Gazprom” pentru gaz, penalități și taxe de arbitraj, sumele de 174.279.205.109 ruble/10.012.478.606 dolari SUA (31 decembrie 2022: 163.272.043.876 ruble/8.522.439.509 dolari SUA) și față de ООО „Факторинг-Финанс” (companie afiliată PAO „Gazprom”) sunt reflectate, în calitate de „Obligații condiționate”, sumele de 16.104.919.806 lei/925.240.420 dolari SUA (31 decembrie 2022: 17.725.663.451 lei/925.240.420 dolari SUA). De asemenea, la 31 decembrie 2023, în conturile off-balance ale Societății sunt reflectate, în calitate de „Active condiționate”, datoriile față de ООО „Тираспольтрансгаз” (companie subsidiară a Societății) în valoare de 190.373.939.711 lei/10.937.133.878 dolari SUA (31 decembrie 2022: 180.986.497.119 lei/9.447.094.781 dolari SUA).		

2.3 Riscuri, asociate sectorului financiar

Tendințe și evoluții recente

Monitorizarea riscurilor sectorului financiar este importantă, inclusiv pentru că eventualele destabilizări pot genera costuri pentru bugetul de stat, fie directe sau indirecte. În perioada de referință, în sectorul bancar a continuat tendința de creștere a activelor, depozitelor, capitalului, băncile fiind capabile să acopere riscurile ce rezultă din activitatea lor. De asemenea, băncile mențin niveluri de lichiditate înaltă. Banca Națională a Moldovei (BNM) a continuat procesul de supraveghere prudentială a băncilor din Republica Moldova, urmărind respectarea cerințelor legale, în vederea prevenirii și limitării riscurilor specifice activității bancare.

La situația din 31.08.2024 în proces de lichidare sunt 4 bănci:

- 1) BC „Investprivatbank” S.A.
- 2) Banca de Economii S.A.
- 3) BC „BANCA SOCIALĂ” S.A.
- 4) B.C. „UNIBANK” S.A.

BC „Investprivatbank” S.A.

Licența băncii a fost retrasă la data de 19.06.2009, urmare a insolvabilității acesteia.

În cadrul procesului de lichidare BC „Investprivatbank” S.A. a contractat un împrumut de la Banca de Economii S.A. în valoare de 589,9 mil. lei. Ulterior, la 30.09.2011 (conform Legii nr.190/2011 privind unele măsuri suplimentare de asigurare a stabilității financiare), Ministerul Finanțelor a subrogat Banca de Economii S.A. în raporturile legate de creanța respectivă față de BC „Investprivatbank” S.A., prin emiterea de către Ministerul Finanțelor a obligațiunilor de stat și transmiterea acestora către Banca de Economii S.A. în scop de preluare a creanței Băncii de Economii S.A. față de BC „Investprivatbank” S.A. în valoare de 428,5 mil. lei. La 31.08.2024 soldul datoriei BC „Investprivatbank” S.A. față de Ministerul Finanțelor a constituit 350,6 mil. lei.

Banca de Economii S.A., BC „BANCA SOCIALĂ” S.A., BC „UNIBANK” S.A.

Licențele acestor trei bănci au fost retrase la data de 16.10.2015, urmare a insolvabilității lor.

Anterior retragerii licenței, în perioada noiembrie 2014 – octombrie 2015, BNM a acordat Băncii de Economii S.A., BC „BANCA SOCIALĂ” S.A. și B.C. „UNIBANK” S.A. credite de urgență asigurate cu garanții de stat (prin Hotărârile de Guvern nr.938 din 13.11.2014 și nr.124 din 30.03.2015), în sumă totală de 14 121,7 mil. lei, după cum urmează:

- Banca de Economii S.A. – 9 273,2 mil. lei;
- BC „BANCA SOCIALĂ” S.A. – 2 700,0 mil. lei;
- B.C. „UNIBANK” S.A. – 2 148,5 mil. lei.

În conformitate cu Legea nr.235/2016, Ministerul Finanțelor a subrogat Banca Națională a Moldovei în raporturile legate de creanța față de Banca de Economii S.A., BC „BANCA SOCIALĂ” S.A. și BC „UNIBANK” S.A. prin emiterea obligațiunilor de stat în valoare egală cu creditele neachitate de către Banca de Economii S.A., BC „BANCA SOCIALĂ” S.A. și BC „UNIBANK” S.A. Astfel, au fost emise obligațiuni de stat în valoare de 13 341,2 mil. lei, care au fost transmise în contul Băncii Naționale.

La data de 31.08.2024 soldul datoriei celor 3 bănci față de Ministerul Finanțelor a constituit 11 267,8 mil. lei, după cum urmează:

- Banca de Economii S.A. – 7 667,0 mil. lei;
- BC „BANCA SOCIALĂ” S.A. – 1 797,0 mil. lei;
- B.C. „UNIBANK” S.A. – 1 803,8 mil. lei.

Prognoze bugetare pe termen mediu

Având în vedere emisiunea obligațiunilor de stat în valoare de 13 341,2 mil. lei, pe termen de până la 25 de ani, care au fost transmise în contul Băncii Naționale a Moldovei în scopul executării de către Ministerul Finanțelor a obligațiilor de plată derivate din garanțiile de stat acordate în anii 2014-2015 pentru cele trei bănci, estimările privind plățile ce urmează a se efectua din bugetul de stat în contul deservirii obligațiunilor de stat respective (plata dobânzilor și a sumei principale) se situează sub 0,2 - 0,3% din PIB în perioada anilor 2023-2027.

Tabelul nr. 17. Plățile MF pentru deservirea obligațiunilor de stat emise în scopul executării obligațiilor la garanțiile de stat acordate în anii 2014-2015*)

	2023	2024 proгноza	2025 proгноza	2026 proгноza	2027 proгноza
-mil. lei	910,2	927,5	951,3	976,2	985,6
- % din PIB	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2

*) conform graficului de emisiune și răscumpărare a obligațiunilor de stat

Este necesar de menționat că, potrivit modificărilor introduse în art.38¹ lichidarea băncii poate fi prelungită de Banca Națională cu una sau mai multe perioade, durata fiecărei perioade fiind de cel mult 2 ani, în baza demersului argumentat al lichidatorului băncii.

Evaluarea riscurilor viitoare

În comparație cu iterația anterioară de evaluare a riscurilor, se observă o ameliorare a persistenței riscurilor, în special a riscului inflaționist, dar care în continuare manifestă un grad sporit de materializare în special pe fondul incertitudinilor cauzate de volatilitatea prețurilor la resurse energetice și gaze naturale în sezonul rece care urmează.

Totodată, proeminent rămâne a fi și riscul macroeconomic, manifestat prin intermediul unei redresări lente a activității economice și a capacității reduse de contracarare a riscurilor auxiliare; dar și cel geopolitic, aplanat de situația din regiune. Cele mai recente date statistice arată însă o ameliorare a situației economice din țară. Indicatorii privind situația financiară a populației a continuat tendința de îmbunătățire pe parcursul anului 2024, tendință observată și pe parcursul anului 2023, în

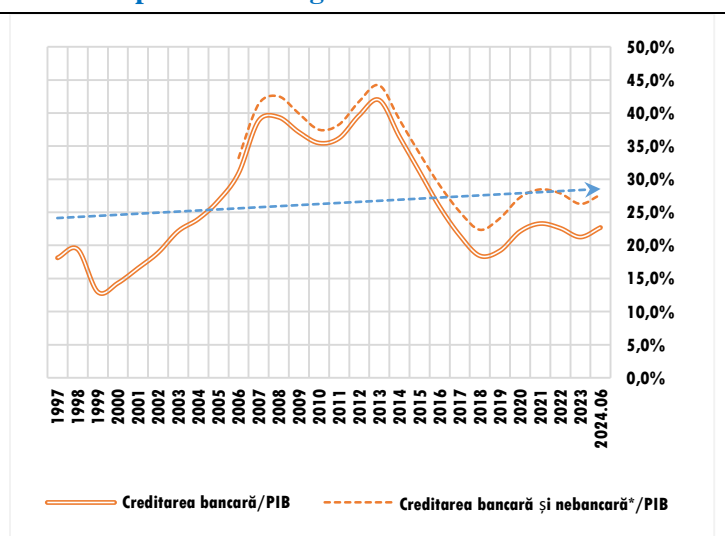
principal datorită descreșterii ratei anuale a inflației pe parcursul perioadei de referință. Menținerea ratei anuale a inflației în intervalul de variație 5,0 la sută +/-1,5 p.p. va favoriza redresarea economică, în lipsa unor șocuri imprevizibile. Totuși, incertitudinile legate de evoluția războiului din Ucraina și volatilitatea prețurilor la resurse energetice și gaze naturale ar afecta semnificativ condițiile macroeconomice, ceea ce ar genera riscuri adiționale în sectorul financiar.

Riscul de credit, deși în scădere, rămâne persistent pentru sectorul bancar. Calitatea creditelor acordate atât populației cât și companiilor nefinanciare prezintă o tendință de îmbunătățire față de sfârșitul anului 2023.

Experiența internațională sugerează că există o probabilitate mai mare de apariție a crizelor financiare după o perioadă în care împrumuturile totale din economie cresc rapid. După anul 2013 evoluția creditării marchează dinamici inferioare în raport cu creșterea economiei. Suma totală a creditelor acordate de toate instituțiile financiare a descrescut considerabil în ultimii ani revenind pe un trend crescător doar în 2018 și care s-a temperat începând cu sfârșitul anului 2021. Raportul Credite-în-PIB la situația actuală este sub media pe ultimii 20 ani, ceea ce indică asupra lipsei unei creditări excesive în economie și asupra lipsei semnalelor de acumulare a riscurilor prociclice.

Expunerea maximală a statului față de sectorul bancar poate fi exprimată prin suma obligațiunilor totale a sectorului bancar (cu excepția capitalului) care la situația din 31.08.2024 însumează 44,9% din PIB. Această cifră oferă un indiciu brut al pasivelor maxime posibile pe care guvernul ar putea fi solicitat să le asume într-un scenariu extrem de puțin probabil (cel mai rău caz). Cea mai semnificativă parte a obligațiunilor bancare reprezintă depozitele clienților care la finele lunii august 2024 au constituit 124,2 mld. lei. Totodată, conform ultimelor date disponibile la situația din 30.06.2024, suma depozitelor garantate de Fondul de garantare a depozitelor în sistemul bancar (FGDSB), în limita nivelului de acoperire actual de 100 mii lei per deponent per bancă, reprezintă 30,6 mld. lei. Reieșind din resursele financiare calculate ale FGDSB, suma depozitelor garantate dar neacoperite de FGDSB constituie 29,4 mld. lei sau 9,6% din PIB. Adicional, este de menționat că la 1 ianuarie 2025 intră în vigoare articolul 24, alin. (1) din Legea

Graficul 13. Indicatorul credite-în-PIB este inferior trendului pe termen lung

Sursa: BNM, BNS

*creditarea nebancaară include soldul împrumuturilor acordate de organizațiile de creditare nebancaară și asociațiile de economii și împrumut;

Note: PIB este calculat ca suma mobilă pentru ultimele 4 trimestre disponibile

Creditarea bancară/PIB la situația din 31.08.2024 s-a situat la nivelul de 23,5%

nr. 160/2023 cu privire la garantarea depozitelor în bănci și majorarea nivelului de acoperire de la 100 mii lei până la 200 mii lei, și respectiv suma totală garantată a depozitelor bancare se va majora corespunzător. Astfel, în baza datelor la situația din 30.06.2024, suma totală a depozitelor pe sectorul bancar garantate de FGDSB, în limita noului nivel de acoperire de 200 mii lei, ar constitui estimativ 42,3 mld. lei, iar suma depozitelor garantate dar neacoperite de FGDSB ar însuma aproximativ 41,1 mld. lei sau 13,8% din PIB.

Conform datelor raportate la situația din 31.08.2024, băncile dispun de capital și lichidități peste limitele reglementate și prezintă o reziliență solidă împotriva efectelor eventualei deteriorări a calității creditelor și lipsei temporare de lichiditate. Nivelul înalt al indicatorului ratei fondurilor proprii totale (media pe sector – 27,2%) reprezintă un nivel de capital confortabil, inclusiv pentru eventualele pierderi neașteptate. Valorile indicatorului de acoperire a necesarului de lichiditate (292,5% agregat pe sectorul bancar) și indicatorul privind lichiditatea pe termen lung (0,72 agregat pe sectorul bancar) indică asupra unui nivel înalt de soliditate al sectorului bancar contra riscului de lichiditate și de finanțare.

Mai jos sunt prezentați principalii indicatori pentru aprecierea solidității financiare a sectorului bancar:

Tabelul 18. Principalii indicatori de soliditate financiară

Indicatorul	31.08.2024	31.12.2023	Media 5 ani
Fonduri proprii, mil. lei	21 419,6	20 901,7	17 895,2
Rata fondurilor proprii totale ($\geq 10\%$), %	27,2	29,9	27,9
Rata creditelor neperformante, %	4,5	5,6	6,0
Principiul I - Lichiditatea pe termen lung (≤ 1)	0,72	0,69	0,71
Indicatorul de acoperire a necesarului de lichiditate, %	292,5	282,4	292,2*
Creditele sectorului financiar/PIB, %	27,65**	26,24	27,48

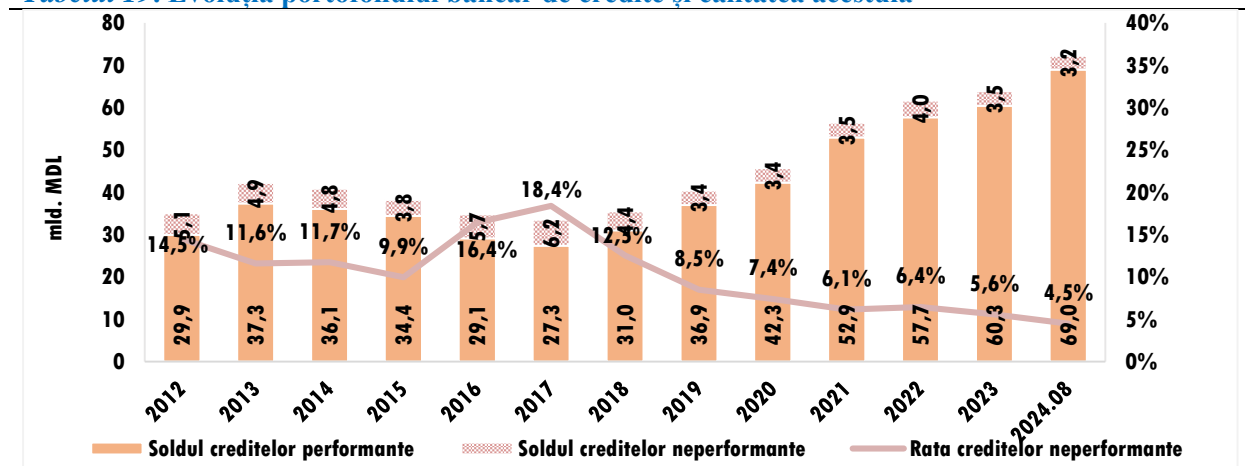
*Media calculată pentru perioada raportării indicatorului – 4 ani

**Indicatorul „creditele sectorului financiar” include datele aferente OCN și AEÎ la situația din 30.06.2024

Sursa: BNM, BNS

Cu privire la calitatea portofoliului de credite al băncilor, pe parcursul a opt luni ale anului 2024 a fost marcată dinamică în descreștere a creditelor neperformante, soldul total, micșorând-se cu 331,1 mil. lei sau 9,3 la sută comparativ cu situația din 31.12.2023. Respectiv, ponderea creditelor neperformante în total portofoliu de credite s-a diminuat în raport cu finele anului 2023 cu 1,1 p.p. până la 4,5%, urmare și a unei rate mai înalte de creștere a soldului total al creditelor acordate de bănci comparativ cu dinamica observată pe parcursul a ultimilor doi ani.

Tabelul 19. Evoluția portofoliului bancar de credite și calitatea acestuia

Sursa: BNM

Măsuri de atenuare a riscurilor

În vederea menținerii stabilității sectorului financiar autohton și asigurării dezvoltării acestuia, în perioada recentă au fost întreprinse măsuri, modificări ale cadrului legislativ și normativ, inclusiv, pentru reducerea posibilelor necesități de intervenție a Guvernului, și, respectiv, riscurile fiscale, asociate sectorului financiar. Printre cele mai importante se numără:

Cu referire la sectorul financiar per ansamblu.

- În data de 11 iulie 2024, Parlamentul a adoptat Legea nr. 174/2024 pentru modificarea unor acte normative (consolidarea cadrului de activitate al BNM), care a intrat în vigoare din 2 august 2024. Conform amendamentelor la lege, BNM este împuternicită cu mandatul explicit privind contribuirea la menținerea stabilității financiare și elaborarea politicii macroprudențiale. Prevederile acesteia reglementează, de asemenea, competența BNM privind dezvoltarea strategiei de politică macroprudențială și implementarea acesteia în raport cu entitățile supravegheate - măsurile ce pot fi aplicate de BNM în scopul reducerii riscului macroprudențial sau a riscului sistemic;

Cu referire la sectorul financiar bancar.

În ședința de Guvern din 04.09.2024 a fost aprobată modificarea unor acte normative (pe aspecte ce țin de redresare și rezoluție bancară) în vederea alinierii cadrului național de rezoluție la Directiva 2014/59/UE, în special revizuirea Legii nr. 232/2016 privind redresarea și rezoluția băncilor prin actualizarea, în primul rând, a prevederilor aferente „cerinței minime de fonduri proprii și datorii eligibile” (cerința MREL – ”Minimum Requirement for own funds and Eligible Liabilities”), relevantă în contextul utilizării instrumentului de recapitalizare internă, care are drept obiectiv garantarea faptului că băncile au o capacitate suficientă de absorbție a pierderilor și de recapitalizare. Totodată, modificările precizează condițiile de finanțare, în cadrul aplicării instrumentelor de rezoluție, din contul fondului de rezoluție și fondului de acoperire a depozitelor bancare. De asemenea, au fost prevăzute noi competențe ale BNM în calitate de autoritate de rezoluție – de a impune suspendarea obligațiilor de plată sau de livrare din orice contract la care banca este parte, în anumite condiții specifice, la o etapă premergătoare acțiunilor de rezoluție, ceea ce ar permite creșterea eficienței aplicării instrumentelor de rezoluție; – de a interzice băncilor să distribuie fonduri proprii, în cazul în care acestea încalcă cerința de amortizor combinat când acesta este luat în considerare în plus față de cerința minimă de fonduri proprii și datorii eligibile, prevăzut la art. 164 din Legea nr. 232/2016. Această competență presupune introducerea unui nou indicator de referință - suma maximă distribuibilă, pe care urmează să o calculeze BNM, în calitate de autoritate de rezoluție, și care este diferită de indicatorul similar prevăzut de Regulamentul cu privire la fondurile proprii ale băncilor și cerințele de capital aprobate prin Hotărârea Comitetului executiv al BNM nr. 109/2018. În Legea nr. 550/1995 cu privire la lichidarea băncilor urmează a fi incluse clase de creanțe suplimentare în ordinea claselor de creanțe, în principal pentru a delimita anumite categorii de datorii deținute de bancă care sunt utilizate în scopul respectării cerinței MREL.

Pe parcursul perioadei ianuarie-august 2024, BNM a menținut activitățile aferente elaborării și actualizării actelor normative secundare întru aplicarea Legii nr. 202/2017 privind activitatea băncilor și promovarea cerințelor Basel III. Printre cele mai importante se enumeră:

- modificarea Regulamentului nr. 292/2018 cu privire la cerințele față de membrii organului de conducere al băncii, al societății financiare holding sau holding mixte, conducătorii sucursalei unei bănci din alt stat, persoanele care dețin funcții-cheie și față de lichidatorul băncii în proces de lichidare, prin includerea cerințelor diferențiate privind calitatea persoanelor care sunt numite în funcția de conducător al organului executiv al băncii.

- modificarea Planului de conturi al evidenței contabile în băncile din Republica Moldova care a avut drept scop actualizarea și perfecționarea contabilității în cadrul băncilor, inclusiv în

contextul implementării în domeniul tehnologiilor financiare a plăților instant. Totodată, modificările efectuate în Planul de conturi au vizat ajustări elaborate în baza modificărilor actelor normative și a solicitărilor parvenite din partea băncilor.

- modificarea Instrucțiunii cu privire la prezentarea de către bănci a rapoartelor COREP în scopuri de supraveghere, aprobate prin Hotărârea Comitetului executiv al BNM nr. 117/2018, prin completarea cu prevederi aferente unui instrument nou de supraveghere a lichidității (lichiditatea pe benzi de scadență) care va permite BNM să monitorizeze mai eficient lichiditatea băncilor. Formularul C 66.01 Benzi de scadență este un raport în baza căruia băncile vor prezenta informația aferentă viitoarelor fluxuri de numerar contractuale generate de toate elementele bilanțiere și extrabilanțiere, precum, stocul de active negrevate de sarcini sau de alte surse de finanțare de care dispune banca din punct de vedere juridic și practic, ieșirile contingente și elementele memorandum repartizate pe benzi de scadență. Informația furnizată de către bancă va servi drept bază pentru monitorizarea suplimentară a lichidității de către BNM în vederea asigurării, la necesitate, prin instrumentele aflate la dispoziția supraveghetorului, menținerea unui nivel adecvat de active lichide.

De asemenea, în ședința Comitetului Național pentru Stabilitate Financiară din 15.09.2023 a fost aprobată Strategia privind politica macroprudențială (în continuare Strategia). Documentul stabilește cadrul operațional pentru realizarea obiectivelor politicii macroprudențiale, în vederea asigurării transparenței și predictibilității procesului decizional.

Strategia a fost elaborată și aprobată în conformitate cu prevederile Legii nr. 209/2018 cu privire la Comitetul Național de Stabilitate Financiară, precum și în baza recomandărilor Comitetului European pentru Risc Sistemic (CERS/2011/3 și CERS/2013/1) privind mandatul macroprudențial al autorităților naționale și privind obiectivele intermediare și instrumentele politicii macroprudențiale.

Totodată, BNM continuă activitățile aferente elaborării și înaintării proiectelor de actualizare a actelor normative secundare întru aplicarea Legii nr. 202/2017 privind activitatea băncilor și promovării cadrului UE de domeniu. Alinierea legislației bancare a RM la standardele internaționale prin perfecționarea mecanismelor cantitative și calitative de administrare a băncilor contribuie la promovarea unui sector bancar sigur și stabil, la creșterea transparenței, încrederii și atractivității sectorului bancar autohton pentru potențialii investitori și creditori ai băncilor, precum și pentru clienți, inclusiv deponenți, de asemenea, la dezvoltarea noilor produse și servicii financiare.

Cu referire la sectorul financiar nebanca

Începând cu 01.07.2023, în temeiul Legii nr. 214/2023 pentru modificarea unor acte normative, BNM a preluat de la Comisia Națională a Pieței Financiare atribuțiile de reglementare și supraveghere a sectorului financiar nebanca (societățile de asigurare sau reasigurare, sucursalele societăților de asigurare sau reasigurare din statele terțe, intermediarii în asigurări și/sau în reasigurări, Biroul Național al Asigurătorilor de Autovehicule, asociațiile de economii și împrumut, organizațiile de creditare nebanca și birourile istoriilor de credit).

Astfel, urmare a transferului de competențe, BNM a devenit responsabilă și beneficiară a asistenței tehnice externe acordate în cadrul proiectului Twinning „Consolidarea supravegherii, guvernantei corporative și gestionării riscurilor în sectorul financiar”, care s-a încheiat la 17.04.2024 și a avut ca obiectiv sprijinirea Republicii Moldova în implementarea unor reforme legate de Acordul de Asociere dintre Uniunea Europeană (UE) și Republica Moldova.

Desfășurarea proiectului respectiv, prin implicarea experților străini (Banca Națională Română, Banca centrală a Regatului Țărilor de Jos, Banca centrală a Lituaniei, Autoritatea de

Supraveghere Financiară din România), a contribuit la sporirea capacităților BNM, urmând bunele practici din UE, în vederea asigurării stabilității și dezvoltării continue a sectorului financiar nebanca.

Totodată, BNM este în proces de elaborare și ajustare a unor acte normative secundare privind asigurările, reasigurările și asigurările de răspundere civilă auto aliniate la prevederile Directivelor UE (Solvabilitate II și MTPL) precum și în domeniul creditării nebanca.

Riscuri privind necesitatea de capitalizare a Băncii Naționale a Moldovei

Similar anului 2023, în iulie 2024, Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova a fost informat de BNM că, în conformitate situațiile financiare auditate ale BNM pentru anul încheiat la 31 decembrie 2023 și în temeiul art. 19 alin. (6) din Legea nr. 548/1995 cu privire la BNM, este necesar ca Guvernul, în persoana Ministerului Finanțelor, să transfere BNM, pe parcursul anului 2024, o contribuție de capital în mărime de 620,37 mil. lei sub formă de valori mobiliare de stat. Suma aportului de capital solicitat reprezintă valoarea necesară pentru majorarea capitalului statutar al BNM până la nivelul minim stabilit prin Lege de 4,00% din totalul obligațiunilor monetare ale BNM la situația din 31 decembrie 2023. Această sumă cumulează și valoarea capitalului necesar anunțat în iulie 2023 conform situațiilor financiare auditate la 31 decembrie 2022, dar care nu a fost transferat până în iulie 2024.

În anul 2023 BNM a înregistrat un profit disponibil pentru distribuie în mărime de 274,41 mil. lei, care a fost alocat în întregime la majorarea capitalului statutar, nivelul acestuia după distribuie constituind 3,34% din totalul obligațiunilor monetare de la 31 decembrie 2023, fiind în continuare sub nivelul de 4,00% stabilit prin Lege.

În anul 2024, deși a continuat relaxarea graduală a politicii monetare a BNM, iar rentabilitatea rezervelor s-a menținut la un nivel ridicat pe fundalul politicii Monetare a Sistemului Rezervelor Federale și Băncii Centrale europene, o serie de incertitudini plasează performanța financiară și capitalizarea BNM în anii 2024 și 2025 în continuare în zona de risc. Incertitudinile identificate legate de intensificarea tensiunilor geopolitice în Orientul Mijlociu, politica monetară a Sistemului Rezervelor Federale (aprecierea dolarului SUA), evoluția lichidităților excesive din sectorul bancar determinată, preponderent, de finanțarea din surse externe a deficitului fiscal (contractarea de granturi, credite, împrumuturi în valută, ce ar determina creșterea semnificativă a cheltuielilor cu sterilizarea excesului de lichiditate, precum și creșterea volumului de certificate BNM emise; cu impact asupra cursului valutar), dolarizarea depozitelor, pot genera ajustări semnificative asupra poziției și performanței financiare a BNM, inclusiv necesitatea transferării unei eventuale contribuții suplimentare de capital din partea Guvernului.

2.4 Garanțiile de stat emise și plățile ce ar putea fi efectuate de către Ministerul Finanțelor, în calitate de garant al Programului de stat „Prima Casă”

Programul de stat „Prima Casă” are drept scop facilitarea accesului persoanelor fizice la achiziția unei locuințe prin contractarea de credite garantate parțial de stat), în special pentru familii tinere. Implementarea Programului respectiv are loc prin intermediul Instituției Publice Organizația pentru Dezvoltarea Antreprenoriatului. Este necesar de menționat că la data de 31 iulie 2024, de către Parlamentul Republicii Moldova, prin Legea nr.218/2024 pentru modificarea unor acte normative („Prima casă Plus”) au fost operate modificări la Legea nr.293/2017 privind unele măsuri în vederea implementării Programului de stat „Prima casă”, inclusiv în partea cotei procentuale a garanției de stat, care va constitui 70%, 65% sau 50% din soldul creditului ipotecar, în dependență de locul amplasării locuinței, statutul clădirii și termenul de dare în exploatare a imobilului. Până la adoptarea modificărilor la Legea nr.293/2017, cota de garantare a creditului contractat în cadrul Programului, a constituit 50% din soldul creditului ipotecar. Respectiv,

modificarea cotelor de garantare, de către stat, a creditului ipotecar destinat procurării locuinței în cadrul Programului „Prima casă” atrage după sine inclusiv majorarea cheltuielilor bugetare viitoare, în contextul executării garanțiilor de o valoare mai mare.

La situația din 30 septembrie 2024, soldul creditelor garantate acordate în cadrul Programului a constituit 1 737,7 mil. lei, în Legea bugetului de stat pentru anul 2024, fiind prevăzută limita soldului garanțiilor de stat interne în sumă de 2 500,0 mil. lei, iar pentru onorarea angajamentelor aferente executării garanțiilor de stat - 10,0 mil. lei.

Având în vedere stabilirea noilor cote de garantare, de către stat, și ca rezultat creșterea volumului garanțiilor de stat ce ar putea fi emise pe termen mediu în cadrul Programului de stat „Prima casă”, estimările privind plățile ce urmează a se efectua din bugetul de stat în contul acestor garanții se situează sub 0,003% din PIB în perioada anilor 2025-2027, riscul asociat materializării obligațiilor contingente rămânând a fi unul moderat.

Totodată, Pe parcursul a 9 luni ale anului 2024 au fost activate și executate 4 garanții de stat acordate în cadrul Programului de stat „Prima casă” în sumă de circa 1,0 mil. lei, dintre care în bugetul de stat a fost restabilită suma de 0,3 mil. lei. Astfel, dezafectarea netă a mijloacelor bugetare pentru onorarea garanțiilor de stat pentru împrumuturile interne, în anul 2024, a constituit suma de 0,6 mil. lei. Pe termen mediu, perioada 2025-2027, riscurile de activare a garanțiilor de stat vor fi condiționate de solvabilitatea debitorilor.

Tabelul nr. 20. Prognoza soldului garanțiilor de stat și a plăților contingente aferente

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024 prognoză	2025 prognoză	2026 prognoză	2027 prognoză
Soldul garanțiilor de stat la sfârșit de perioadă¹⁶										
- mil. lei	258,3	928,6	1 233,8	1 834,5	1 833,6	1 682,5	2 500,0	3 000,0	3 000,0	3 000,0
- % din PIB	0,1	0,4	0,6	0,8	0,7	0,6	0,8	0,9	0,8	0,8
Plăți MF în calitate de garant pentru garanțiile de stat emise										
- mil. lei	0,0	0,0	0,17	0,18	0,5	1,90	10,0	10,0	10,0	10,0
- % din PIB	0,0	0,0	0,0001	0,0001	0,0002	0,0006	0,003	0,003	0,003	0,002

2.5 Riscuri, asociate parteneriatului public-privat (PPP)

Parteneriatul public-privat (în continuare - PPP) reprezintă o formă de cooperare între autoritățile publice și mediul de afaceri ce se instituie în scopul contribuirii la atragerea de investiții private pentru realizarea proiectelor de interes public.

Cadrul normativ este reglementat prin Legea nr. 179/2008 cu privire la parteneriatul public-privat, cu modificările ulterioare ce stabilește principiile de bază ale parteneriatului public-privat, formele, modalitățile și procedura de realizare a acestuia, drepturile și obligațiile partenerului public și ale partenerului privat.

În prezent, de către Agenția Proprietății Publice sunt monitorizate **45** de contracte PPP și concesiune, inclusiv **15 contracte la nivel central** (4 contracte finalizate, 6 contracte active, 1 contract în proces de rezoluțiune, 3 contracte reziliate, 1 contract nerealizat) și respectiv **30 la nivel local**, (13 contracte active, 3 contracte în proces de rezoluțiune, 10 contracte reziliate, 3 contracte suspendate și 1 contract nerealizat).

¹⁶ cu excepția garanțiilor de stat emise în anii 2014-2015 pentru asigurarea stabilității sistemului financiar național, care au fost convertite în anul 2016 în datorie de stat.

Astfel, la nivel central și local, Agenția Proprietății Publice monitorizează contracte de parteneriat public-privat și concesiune active, inclusiv contractele în proces de rezoluțiune. Parcursul derulării acestora este caracterizat atât din aspecte realizabile cât și deficiențe de implementare, precum și în scopul transparenței, iar instituțiile vizate întreprind măsuri în vederea înlăturării impedimentelor parvenite.

Contractele de parteneriat public-privat au fost inițiate în următoarele domenii:

- infrastructură energetică;
- resurse energetice alternative și eficiență energetică;
- transport și infrastructură;
- dezvoltare logistică;
- servicii medicale;
- alte servicii.

Tabelul nr. 21. Contractele PPP și concesiunea pentru perioada 2011-2024 (la nivel central și local) pe domenii de activitate, la situația din 30.06.2024*

Domeniile	TOTAL	Nerealizate		Finalizate		Active		Suspendate		În proces de rezoluțiune		Rezoluționate	
		Central	Local	Central	Local	Central	Local	Central	Local	Central	Local	Central	Local
1. Infrastructură energetică	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2. Resurse energetice alternative și eficiență energetică	6	1	-	-	-	-	4	-	-	1	-	-	-
3. Transport și infrastructură	11	-	-	4	-	-	2	-	1	-	-	2	2
4. Dezvoltare logistică	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
5. Servicii medicale	14	-	-	-	-	3	4	-	-	-	2	1	4
6. Alte servicii	12	-	1	-	-	2	3	-	2	-	1	-	3
TOTAL	45	1	1	4	-	6	13	-	3	1	3	3	10

* - perioada de raportare despre implementarea PPP

Valoarea totală a investițiilor planificate conform contractelor PPP este de 352,9 mil EURO la nivel central și respectiv **11,0 mil EURO** la nivel local.

În prezent, un singur parteneriat public-privat, *Pentru proiectarea și construcția arenei polivalente de interes național*, presupune cheltuieli guvernamentale regulate. Doar în cadrul acestui contract au fost efectuate plăți directe din bugetul de stat - pentru Arena polivalentă de interes național. În perioada anilor 2018-2024, statul a contribuit la formarea capitalului social al S.R.L. „Arena Națională” cu aport în mărime de **410,6 mil lei**, alocate prin plăți directe.

În cadrul celorlalte proiecte, deși plăți directe în buget nu sunt prevăzute, riscurile fiscale se pot materializa în cazuri de reziliere a contractelor și achitării unor despăgubiri sau rambursării investițiilor efectuate la momentul rezilierii contractului.

Mai jos este descrisă situația actuală pentru parteneriatele public-private de interes național pentru care Agenția Proprietății Publice a fost desemnată de către Guvern în calitate de partener public/concedent sau i-a fost transmisă partea socială a societății publice de implementare a contractului de parteneriat public-privat.

➤ **Parteneriat public-privat „Proiectarea și construcția arenei polivalente de interes național”**, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 250/2018, care are ca obiectiv proiectarea, construcția, dotarea tehnică și darea în exploatare a arenei polivalente de interes național. Contract semnat între Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, S.R.L. „Arena Națională”, Summa

Turizm Yatirimciligi Anonim Şirketi şi S.R.L. „Sam Investment Company”, la 24.08.2018, pe un termen de 12 ani, cu o valoare a investiţiilor de **43 mil.EUR**. Ulterior, prin Acordul nr.1 la Contractul de parteneriat public-privat valoarea investiţiilor reprezintă **44,5 mil. EURO**.

Prin Hotărârea Guvernului nr.529/2019 cu privire la transmiterea părţii sociale a unei societăţi comerciale, la modificarea şi abrogarea unor hotărâri ale Guvernului, Agenţiei Proprietăţii Publice i-a fost atribuită calitatea de asociat unic al S.R.L. „Arena Naţională”.

Lucrările de construcţie a obiectivului „Arenei polivalente de interes naţional” sunt executate în proporţie de 99%, nefiind finisate lucrările de amenajare a teritoriului în imediata apropiere de căile de acces la reţeaua rutieră existentă, aici se accentuează necesitatea de proiectare, construcţie şi amenajare a celei de a doua cale de acces spre Complexul arenei polivalente, intrarea preconizată din partea străzii Bucovina.

Un aspect important, ţine de problema sumelor Taxei pe Valoare Adăugată, aflate în litigiu de contencios administrativ, pe care partea partenerului privat consideră şi solicită a fi îndreptăţit să nu le plătească în virtutea reglementărilor specifice aferente activităţii investiţionale, încercându-se condiţionarea cu soluţionarea administrativă a acestui aspect problematic de către Guvern.

În consecinţă, riscurile financiare directe aferente acestui contract pentru următoarea perioadă fiscală sunt următoarele:

- a) Suportarea unui volum incert de cheltuieli curente pentru întreţinerea Complexului „Arenei Naţionale”.
- b) Cele două litigii existente şi pendinte în instanţa de contencios naţională pe problema TVA-ului rezultat din livrările contractate în scopurile executării lucrărilor de edificare a Complexului arene polivalente de interes naţional.
- c) Un eventual litigiu internaţional la iniţiativa părţii Partenerului privat, pe oricare dintre problemele financiare enunţate;
- d) Riscul omisiunii de plată în termen a tranşelor va avea consecinţa iminentă a declanşării procedurii executării gajului (ipotecii) atât asupra întregului complex al Arenei Naţionale şi terenului aferent, în total de circa 69 ha, precum şi a suprafeţelor de teren adiacente ipotecate, precum şi intrarea în insolvenţă a S.R.L. „Arena Naţională”.

➤ **Parteneriat public-privat „Concesionarea activelor aflate în gestiunea Î.S. „Aeroportul Internaţional Chişinău” şi a terenului aferent acestora”**, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 438/2012, care are ca obiectiv modernizarea serviciilor aeroportuare.

Contract semnat între Agenţia Proprietăţii Publice şi S.R.L. „Avia Invest”, la data de 30.08.2013, pe un termen de 49 de ani, cu o valoare a investiţiei de **244,2 mil. EUR**. Partenerul privat are obligaţiunea de a achită anual în bugetul de stat, redevenţa în mărime de 1% din suma venitului din vânzări ale întreprinderii începând cu 30 august 2018.

Menţionăm că Contractul de concesiune a activelor aflate în gestiunea Î.S. „Aeroportul Internaţional Chişinău” şi a terenului aferent acestora, din data de 30.08.2018, a fost reziliat iar începând cu 28 martie 2023, Aeroportul Internaţional Chişinău este administrat de Î.S. „Aeroport Internaţional Chişinău”.

Astfel, urmare a rezoluţiunii Contractului nr. 4/03 din 30.08.2013 şi preluării activelor Aeroportului Internaţional Chişinău, în anul 2024 a fost achitată redevenţa în valoare de **1,8 mln lei** pentru 3 luni a anului 2023, pentru folosirea activelor aeroportului în perioada derulării Contractului de concesiune.

În baza celor nominalizate, riscul financiar direct aferent contractului nominalizat pentru următoarea perioadă fiscală este:

Un eventual risc cu un impact considerabil îl poate constitui situaţia în care litigiile iniţiate în cadrul rezilierii contractului concesiune în instanţele arbitrare internaţionale vor stabili rambursarea investiţiei efectuate şi achitarea unor despăgubiri.

➤ **Parteneriat public-privat „Modernizarea și eficientizarea activității Î.S. „Gărilor și Stațiile Auto”**, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 898/2018, care are ca obiectiv modernizarea și eficientizarea activității filialelor Î.S. „Gărilor și Stațiile Auto” prin dezvoltarea unei afaceri fezabile, generatoare de profit, cu stabilirea unor condiții riguroase de activitate în concordanță cu prevederile legale. Contract semnat între Agenția Proprietății Publice și S.R.L. „Gărilor Auto Moderne”, la data de 17.12.2018 pe un termen de 25 de ani, cu o valoare a investițiilor de **200,5 mln. lei**.

Ținând cont de situația în care până la data de 20.08.2022, S.R.L. „Gărilor Auto Moderne” în calitate de Partener privat, nu a asigurat nivelul preconizat de investiții și nu a prezentat Garanția de bună execuție a Contractului eliberată de o bancă comercială, aferente anului trei investițional, care să acopere inclusiv perioada 20.01.2021-19.01.2023, în temeiul pct. 15.1.2 coroborat cu pct. 15.3, prin prisma art. 23 alin. (2) al Legii nr. 179/2008 cu privire la parteneriatul public-privat, pct. 20.1 și pct. 28 al Contractului nr. 3/09 din 17.12.2018. Prin demersul nr. 09-05-5391 din 23.08.2022, Agenția Proprietății Publice, a informat Partenerul privat că notificarea de rezoluțiune nr. 09-05-3132 din 17.05.2022, a Contractului nr. 3/09 din 17.12.2018, și-a produs efectele, astfel contractul de parteneriat public-privat **a încetat** din data de 20.08.2022.

În vederea executării efectelor rezoluțiunii Contractului nr. 3/09 din 17.12.2018, Agenția Proprietății Publice a emis Ordinul nr. 241 din 12.08.2024 *cu privire la demararea procedurii de preluare unilaterală de la S.R.L. „Gărilor Auto Moderne” și transmiterea activelor Gărilor și Stațiilor Auto către Î.S. „Direcția pentru Exploatarea Imobilului”*.

În perioada 19.08 – 30.08.2024, Comisia de preluare unilaterală și transmitere a asigurat procedura de preluare unilaterală de la S.R.L. „Gărilor Auto Moderne” și transmiterea activelor Gărilor și Stațiilor Auto către Î.S. „Direcția pentru Exploatarea Imobilului”.

Prin urmare au fost identificate următoarele riscuri aferente acestui contract:

- a) investițiile ratate conform pct. 5.1 al Contractului nr. 3/09 din 17.12.2018 și Anexei nr. 3;
- b) beneficiul direct ratat (redevența anuală) conform pct. 2.7 al Contractului nr. 3/09 din 17.12.2018 și Anexei nr. 2, pentru perioadă de rămasă din cei 25 ani contractuali;
- c) restituirea investițiilor confirmate printr-un audit de conformitate efectuate/suportate de către Partenerul privat pentru modernizarea obiectelor stabilite conform Anexei nr. 3 la Contractul nr. 3/09 din 17.12.2018;
- d) cheltuieli de judecată, inclusiv asistența juridică.

➤ **Parteneriat public-privat „Dezvoltarea activităților Loteriei Naționale din sectorul loteriilor și pariurilor la competiții/evenimente sportive, inclusiv prin intermediul rețelelor de comunicații electronice”**, precum și **Parteneriat public-privat „Serviciile din domeniile ce constituie monopol de stat gestionate de S.A. „Loteria Națională a Moldovei”**, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 237/2017, care are ca obiectiv modernizarea și extinderea activităților din domeniul jocurilor de noroc prin atragerea investițiilor private, a celor mai bune practici și know-how, asigurând reducerea riscurilor asociate legate de activitatea din domeniu și majorarea încasărilor la bugetul public național.

Contractul de parteneriat public-privat privind dezvoltarea activităților Loteriei Naționale din sectorul loteriilor și pariurilor la competiții/evenimente sportive, inclusiv prin intermediul rețelelor de comunicații electronice nr. 1/09 din 23.04.2018, semnat între Agenția Proprietății Publice și S.A. „Loteria Națională a Moldovei”, pe de o parte, și NGM SPC Limited și S.R.L. “NGM Company”, pe de altă parte, și Contractului de parteneriat public-privat pentru dezvoltarea activităților Loteriei Naționale a Moldovei din sectorul automatelor de joc cu câștiguri bănești, inclusiv prin intermediul rețelelor de comunicații electronice nr. 2/09 din 23.04.2018, semnat între Agenția Proprietății Publice și S.A. „Loteria Națională a Moldovei”, pe de o parte, și “Novo Gaming M Technologies GmbH” și S.R.L. “NOVO INVESTMENT MLD”, pe de altă parte, pe un termen de 15 de ani.

Conform contractelor Partenerul public beneficiază de 75% din total veniturilor din sectorul loteriilor și 90% din total venituri, sectorul pariurilor la competiții/evenimente sportive.

În cazul Contractelor nr. 1/09 din 23.04.2018 și nr. 2/09 din 23.04.2018 anticipăm riscuri subsecvente schimbărilor în politica bugetar-fiscală pentru anul 2024, adică **riscuri fiscale**, ca efect al majorării cotelor de impozitare, în timp ce acordul asumat cu partenerul privat stabilește garanția stabilității cotelor de impozitare aplicabile, ceea ce în consecință ar putea determina optarea de către partenerul privat pentru rezoluțiunea contractului și eventuala revendicare în ordine judiciară a venitului ratat și altor eventuale prejudicii colaterale sau subsecvente.

Riscurile și consecințele rezilierii contractelor PPP pentru dezvoltarea activităților S.A. „Loteria Națională a Moldovei”, pot apărea din obligația de plată a despăgubirilor de către Partenerul public în cazurile survenirii temeiurilor de reziliere de către părți.

În speță, din partea Partenerilor privați ar fi:

- a) Riscul modificărilor legislative și a politicii autorității publice, care nu pot fi anticipate la semnarea contractelor și care sunt adresate direct, specific și exclusiv proiectului, ceea ce conduce la costuri de capital sau operaționale suplimentare din partea Partenerului privat. Partenerul privat este în drept de a rezilia contractul în cazul survenirii unor riscuri de natură politică și de modificări legislative, în urma căreia Republica Moldova riscă să fie obligată de către Centrul Internațional de Arbitraj al Camerei Economice Federale Austriece de la Viena să achite sume destul de semnificative pentru Republica Moldova.
- b) Întâmpinarea dificultăților privind accesul la o anumită locație pentru desfășurarea activității operaționale.
- c) Incapacitatea Partenerului privat de a asigura resursele financiare în cuantumuri și termeni stabiliți.
- d) Riscul că pe teritoriul Republicii Moldova să activeze site-uri neautorizate în domeniul contractelor, care duc în eroare jucătorii, creând premise pentru migrarea jucătorilor și resurselor financiare ale acestora din țară către agenți economici care desfășoară activitatea în zona tenebră a jocurilor de noroc din diferite zone off-shore, cu riscuri substanțiale pentru finanțarea acțiunilor ilegale, inclusiv finanțarea terorismului. În urma migrației jucătorilor, se vor micșora esențial încasările din vânzări și respectiv veniturile S.A. „Loteria Națională a Moldovei” și partenerului privat, precum și diminuarea esențială a defalcărilor în bugetul public național.
- e) Riscul ca pe parcursul realizării contractelor se va modifica regimul de impozitare general în defavoarea Partenerului privat sau a Partenerului public.
- f) Riscul producerii unor schimbări fundamentale și neașteptate în situația și condițiile economice generale, care pot avea impact asupra cheltuielilor și veniturilor din cadrul proiectului de parteneriat public-privat, cu impact asupra creșterii mărimii costurilor operaționale peste cele anticipate, cu consecințe directă asupra capacității Partenerului de ași îndeplini obligațiile conform contractului

Nr.	Denumirea proiectului PPP	Obiectivele	Partenerul public / Partenerul privat	Durata contractului (ani)	Valoarea investiției planificate	Investiții efectuate de parteneriatul privat	Plăți la buget
la nivel central							
1	„Servicii de Radiologie și Diagnostic Imagistic”	renovarea și/sau construirea, echiparea, finanțarea și operarea Serviciului de radiologie și diagnosticare imagistică	Ministerul Sănătății (IMSP Spitalul Clinic Republican) / S.R.L., „Centrul Medical Magnific” și SRL „Euromed Diagnostic”	12		124,6 mii lei (anii 2012 - 2021)	27,0 mii lei - redevența pentru anul 2023; 6,0 mii lei - restanțe pentru perioadele precedente
2	”Concesionarea activelor aflate în gestiunea Î.S. „Aeroportul Internațional Chișinău” și a terenului aferent acestora”	modernizarea serviciilor aeroportuare	Agenția Proprietății Publice / S.R.L. „Avia Invest”	49	244,2 mil.EURO	91,7 mil.EUR Concesionarul nu a atins plafonul stabilit pentru unele din direcțiile investiționale.	1,8 mil lei – redevența pentru anul 2023
3	Contract pentru realizarea unui parteneriat public-privat privind serviciile de dializă	modernizare a serviciului de dializă convențională și hemofiltrare	Ministerul Sănătății (IMSP Spitalul Clinic Republican) / „BB-Hamodialyse Handelsgesellschaft MBH” Germania	12		56,0 mil.lei (a.2014-2020, dintre care 1,0 mil.lei efectuate în a.2020)	0,8 mil lei – redevența pentru anul 2023.
4	Contract pentru realizarea unui parteneriat public-privat privind serviciile de dializă	dotarea cu dispozitive medicale performante de ultimă generație, conform standardelor Uniunii Europene	Ministerul Sănătății (IMSP Centrul Național Științifico-Practic de Medicină Urgentă) / „BB-Hamodialyse Handelsgesellschaft MBH” Germania	25		60,4 mil.lei	0,8 mil.lei redevența pentru anul 2023

Nr.	Denumirea proiectului PPP	Obiectivele	Partenerul public / Partenerul privat	Durata contractului (ani)	Valoarea investiției planificate	Investiții efectuate de parteneriatul privat	Plăți la buget
5	„Construcția de locuințe și obiective de menire social-culturală din strada Sprâncenoaia nr. 1 și nr. 5, mun. Chișinău”	finalizarea lucrărilor de construcție pentru Blocul de cămine al Universității AȘM și construcția Cartierului locativ pe terenul cu suprafața de 3,123 ha, situat în mun. Chișinău str. Sprâncenoaia nr.1 și nr.5	Academia de Științe a Moldovei / S.R.L. „Basconlux”	Inițial a fost pe 4 ani, apoi s-a extins până la 5,6 ani, iar din anul 2019 termenul a fost extins cu 18 luni	29,8 mil lei	-	Angajament conform contractului
6	”Dezvoltarea activităților Loteriei Naționale din sectorul loteriilor și pariurilor la competiții/evenimente sportive, inclusiv prin intermediul rețelelor de comunicații electronice”	modernizarea și extinderea activităților din domeniul jocurilor de noroc prin atragerea investițiilor private, a celor mai bune practici și knowhow	Agenția Proprietății Publice, S.A. „Loteria Națională a Moldovei” / NGM SPC Limited și S.R.L. „NGM Company”	15			S.A. „Loteria Națională a Moldovei” a achitat devedente la bugetul de stat pentru anul 2023 în mărime de 138,3 mil. lei
7	”Dezvoltarea activităților Loteriei Naționale a Moldovei din sectorul automatelor de joc cu câștiguri bănești, inclusiv prin intermediul rețelelor de comunicații electronice”	modernizarea și extinderea activităților din domeniul jocurilor de noroc prin atragerea investițiilor private, a celor mai bune practici și know-how	Agenția Proprietății Publice, S.A. „Loteria Națională a Moldovei” / Novo Gaming M Technologies GmbH și S.R.L. „Novo Investment MLD”	15			
8	„Proiectarea și construcția arenei polivalente de interes național”	obiectiv proiectarea, construcția, dotarea tehnică și darea în exploatare a arenei polivalente de interes național	Ministerul Educației, Culturii și Cercetării / S.R.L. „Arena Națională”, Summa Turizm Yatirimciligi Anonim Şirketi și S.R.L. „Sam Investment Company”	12	43,0 mil.EUR	44, 53 mil.EUR	Angajament conform contractului.

Nr.	Denumirea proiectului PPP	Obiectivele	Partenerul public / Partenerul privat	Durata contractului (ani)	Valoarea investiției planificate	Investiții efectuate de parteneriatul privat	Plăți la buget
9	„Privind modernizare și eficientizare activității Î.S. „Gărilor și Stațiile Auto”	modernizarea și eficientizarea activității filialelor Î.S. „Gărilor și Stațiile Auto” prin dezvoltarea unei afaceri fezabile, generatoare de profit, cu stabilirea unor condiții riguroase de activitate în concordanță cu prevederile legale	Agencia Proprietății Publice / S.R.L. „Gărilor Auto Moderne”	25	200,5 mil.lei	Conform raportării 99,1 mil lei , în perioada 01.01.2019-01.03.2023	6,3 mil. lei (redevența a.2023)
Total (mil.euro)					298,2	81,2	417,1
Total (mil.lei)							8 759,6
La nivel local							
1	„Centrul de tomografie computerizată” în cadrul IMSP Spitalul raional Orhei”	crearea unui centru de tomografie computerizată de înaltă performanță	Consiliul raional Orhei și IMSP Spitalul raional Orhei / S.R.L. „Euroclinic”	25	8,8 mil lei	203,3 mii lei (effectuate în 2021)	73,6 mii lei (redenența a.2023)
2	„Cabinetul ultrasonografic din cadrul IMSP Centrul Medicilor de Familie Anenii Noi”	crearea unui cabinet de USG de înaltă performanță	IMSP Centrul Medicilor de Familie Anenii Noi / S.R.L. „Lenmed”	25	351,1 mii lei mil.lei	155,1 mii lei (anul 2018)	3,9 mii lei (anul 2023)
3	sub formă de concesiune „Modernizarea și reutilizarea tehnică a instalațiilor de epurare din mun. Bălți”	asigurarea populației cu servicii publice calitative de evacuare și epurare a apelor reziduale în mun. Bălți	Primăria mun. Bălți / S.R.L. „Glorin Inginering”	49	85,2 mil.lei	85,2 mil.lei	1 290 mii lei redevența pentru anul 2023

Nr.	Denumirea proiectului PPP	Obiectivele	Partenerul public / Partenerul privat	Durata contractului (ani)	Valoarea investiției planificate	Investiții efectuate de parteneriatul privat	Plăți la buget
4	sub formă de concesiune „Servicii de producere a combustibilului pe bază de biomasă în raionul Telenеști”	producerea combustibilului și asigurarea populației și instituțiilor cu biocombustibil	Consiliul raional Telenеști / SC S.R.L. „Alvisido Impex”	20	2,6 mil.lei	3,7 mil.lei	94,9 mii lei - restanță la achitarea redevenței pentru 2023.
5	sub formă de concesiune „Serviciul de laborator în cadrul IMSP Spitalul Clinic municipal Bălți”	renovarea, dotarea și operarea serviciului de laborator în cadrul IMSP Spitalul Clinic municipal Bălți	Primăria mun. Bălți / SC S.R.L. „Imunotehnomed”	20	23,9 mil.lei	26,9 mil.lei în perioada 2014-2021	279,1 mii lei redevența pentru anul 2023.
6	„Dezvoltarea infrastructurii termoeenergetice pe biomasă în raionul Leova”	asigurarea cu termoeenergie a instituțiilor publice din raza raionului Leova	Consiliul raional Leova / S.R.L. „Green Farm”	11,6	12,0 mil lei	A asigurat funcționarea a 19 centrale termice pe biomasă. Calitatea serviciilor fiind satisfăcătoare	Nu sunt prezentate informații despre achitare.
7	„Centru de tomografie computerizată în cadrul IMSP Spitalul raional Ungheni”	prestarea serviciului de diagnosticare imagistică	Consiliul raional Ungheni (IMSP Spitalul Raional Ungheni) / S.R.L. „Euroclinic”	25	12,4 mil.lei	972,8 mii lei (anul 2021)	27,0 mii lei (redevența a.2023, restanțe la achitare - 6,0 mii lei)
8	sub formă de concesiune „Reconstrucția complexului sportiv „Constructorul” situat pe str. Victoriei, 94A, pentru funcționarea clubului sportiv”	reconstrucția complexului sportiv „Constructorul”	Primăria municipiului Bălți / AO „Academia de tenis de masă din Bălți”	49	2,6 mil.lei	467,4 mii lei realizate în anul 2021	Nu sunt prezentate informații despre achitare.

Nr.	Denumirea proiectului PPP	Obiectivele	Partenerul public / Partenerul privat	Durata contractului (ani)	Valoarea investiției planificate	Investiții efectuate de parteneriatul privat	Plăți la buget
9	sub formă de concesiune „Dezvoltare a infrastructurii termoelectrice pe biomasă în raionul Călărași”	înființarea unui atelier de producere a brichetelor din deșeuri agricole, gestionarea optimă a utilajului și producerea biocombustibilului de calitate	Consiliul raional Călărași / S.R.L. „VIGI”	12	0,5 mil.lei	0,5 mil.lei	78,2 mii lei redevența pentru anul 2023 restanțe 406,3 mii lei
10	„Prestarea serviciilor de furnizare a energiei termice din biomasă prin dezvoltarea infrastructurii termoelectrice pe biomasă din raionul Ungheni”	asigurarea cu termoenergie a instituțiilor publice din raza raionului prin prestarea serviciilor de livrare a agentului termic pe bază de biomasă	Consiliul raional Ungheni / S.R.L. „Green Energo”	10	3,1 mil.lei	293,0 mii lei realizate în anul 2021	1 114,6 mii lei redevența pentru anul 2023
11	sub formă de concesiune „Reabilitarea și reluarea activității Complexului școlar din mun. Chișinău, str. Constantin Stamat, 10”	reconstrucția capitală a complexului școlar din str. C. Stamat, 10 și a complexului preșcolar din str. N. Costin, 63	Primăria municipiului Chișinău / S.R.L. „Guzun V.E.”	50	85,8 mil.lei	116,4 mil.lei Ambele complexe au fost executate integral.	redevenței conform pct. 13 din Decizia Consiliului Municipal Chișinău nr. 5/3 din 19.12.2019
12	PPP „Prestarea serviciilor de furnizare a energiei termice din biomasă prin dezvoltarea infrastructurii termoelectrice pe biomasă din raionul Nisporeni”	asigurarea cu termoenergie a instituțiilor publice din raza raionului prin prestarea serviciilor de livrare a agentului termic pe bază de biomasă	Consiliul raional Nisporeni / S.R.L. „Green Energo”	10	175,5 mii lei	362,0 mii lei	Nu sunt prezentate informații despre achitare.

Nr.	Denumirea proiectului PPP	Obiectivele	Partenerul public / Partenerul privat	Durata contractului (ani)	Valoarea investiției planificate	Investiții efectuate de parteneriatul privat	Plăți la buget
13	Contract de concesiune a serviciilor de reciclare a deșeurilor de masă plastică în raionul Călărași	transmiterea de către partenerul public partenerului privat utilajul de reciclare a deșeurilor de masă plastică în scopul amenajării unui atelier de producere a granulelor din plastic	Consiliul raional Călărași / S.R.L. „Maria Scurtu”	10	7,4 mil lei	7,4 mil lei	4,0 mii lei redevența pentru anul 2023
14	„Reconstrucția terenurilor sportive ale Liceului Internat Municipal cu Profil Sportiv”	reabilitarea și amenajarea terenului aferent al Liceului Internat Municipal cu Profil Sportiv	Primăria municipiului Chișinău / S.R.L. „PRO Soccer Group”	49	14,0 mil lei	12,3 mil lei	Nu sunt prezentate informații despre achitare
	Total (mil.euro)				12,1	6,4	4,5
	Total (mil.lei)						94,7

Sursa: Agenția Proprietății Publice

2.6 Alte riscuri

Fondurile de urgență ale Guvernului

Pe parcursul anului bugetar pot surveni situații, care necesită alocare suplimentară de mijloace financiare din bugetul de stat. Astfel de situații sunt: lichidarea consecințelor calamităților naturale, în caz de epidemii, situații excepționale cu caracter tehnogen (incendii, explozii, avarii etc.), natural (fenomene geofizice, geologice, meteorologice și altele periculoase) și biologic-social (boli contagioase, intoxicații în masă etc.), precum și necesitatea alocării resurselor financiare pentru finanțarea unor cheltuieli, care nu au fost incluse în bugetele autorităților și poartă caracter de urgență.

În scopul atenuării acestor riscuri și asigurării unui răspuns prompt la astfel de situații, Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale prevede, că prin legea bugetară anuală în cadrul bugetului de stat pot fi create *Fondul de rezervă al Guvernului (pentru finanțarea cheltuielilor urgente care survin pe parcursul anului bugetar și care nu au fost posibil de anticipat și, respectiv, de prevăzut în bugetul aprobat) și Fondul de intervenție al Guvernului (pentru finanțarea cheltuielilor urgente legate de înlăturarea consecințelor calamităților naturale, în caz de epidemii, precum și în alte situații excepționale)*. De asemenea, prevederile legale admit completarea fondului de intervenție pe parcursul anului bugetar cu donații de la persoane fizice și juridice.

Majoritatea activităților din fondul de intervenție sunt concentrate pe asigurarea unui răspuns post-eveniment și mai puțin pe aspectele de planificare pre-eveniment și activități pro-active pentru reducerea riscurilor la dezastre.

Volumul fondurilor de urgență se aprobă reieșind din volumul de resurse disponibil al bugetului de stat și poate fi modificat pe parcursul anului în dependență de nevoile de finanțare excepțională și neprevăzute, ce apar pe parcursul anului bugetar.

Tabelul nr.22. Dinamica alocării și utilizării mijloacelor fondurilor de urgență pentru anii 2019-2024

mii lei

Denumire	Anii											
	2019		2020		2021		2022		2023		2024	
	fondul de rezervă	fondul de intervenție	fondul de rezervă	fondul de intervenție	fondul de rezervă	fondul de intervenție	fondul de rezervă	fondul de intervenție	fondul de rezervă	fondul de intervenție	fondul de rezervă	fondul de intervenție
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Aprobat	50.000,0	20.000,0	50.000,0	38.000,0	161.500,0	116.321,3	500.000,0	300.000,0	500.000,0	540.000,0	150.000,0	250.000,0
Precizat	40.000,0	82.430,0	107.000,0	279.730,0	500.000,0	323.000,0	900.000,0	800.000,0	486.000,0	540.000,0	150.000,0	250.000,0
Executat	22.674,0	19.808,8	100.817,5	277.836,4	147.075,4	195.982,0	801.367,0	657.371,3	402.068,7	335.110,9	18.793,4	47.385,6
Executat/precizat (%)	56,69	24,03	94,22	99,32	29,42	60,68	89,04	82,17	82,73	62,06	12,53	18,95
Executat/aprobat (%)	45,35	99,04	201,64	731,15	91,07	168,48	160,27	219,12	80,41	62,06	12,53	18,95

Astfel, în perioada 2020-2023, urmare a multimplelor crize (COVID-19, criza refugiaților, criza energetică, calamitățile naturale precum a secetei din anul 2022) volumul fondurilor de urgență a fost majorat esențial comparativ cu perioadele precedente, ceea ce a permis Guvernului de a interveni prompt în gestionarea crizelor și de a asigura alocarea mijloacelor financiare pentru măsurile cu caracter excepțional în scopul diminuării impactului crizelor.

Alocațiile aprobate inițial pentru fondurile de urgență ale Guvernului în anul 2024 au constituit circa 0,12 % în PIB, sau cu 0,22 p.p. mai puțin comparativ cu ponderea în PIB a fondurilor de urgență precizate pentru anul 2023.

Alocațiile fondului de rezervă pentru anul 2024 constituie 150 mil. lei și la situația din 31.08.2024 au fost executate la nivel de 12,5%.

Pentru fondul de intervenție au fost aprobate alocații în sumă de 250 mil. lei, la situația din 31.08.2024 fiind executate la nivel de 18,9%.

Totodată, în a doua jumătate a anului 2024, urmare a situațiilor excepționale cu caracter natural din lunile iunie-iulie și septembrie (vijelii, ploi torențiale, etc.), autoritățile administrației publice locale au înaintat demersuri către Comisia Națională pentru Situații Excepționale pentru compensarea pierderilor suportate în sumă de circa 300 mil. lei. Aceste solicitări urmează a fi examinate de către Comisie și în cazul susținerii, din bugetul de stat urmează a fi alocate mijloace financiare. Deciziile (integral sau marea majoritate) vor avea impact asupra alocărilor din fondul de intervenție prevăzut pentru anul 2025.

Documente executorii

Plățile aferente documentelor executorii (cu executare silită și benevolă), începând cu anul 2016, se planifică în buget, iar executarea acestora este la nivel de 97% față de planul precizat, iar raportate la bugetul aprobat, se atestă o subestimare permanentă a acestor cheltuieli.

Achitarea plăților aferente documentelor executorii în anul 2019 practic este efectuată la nivelul anilor precedenți, constituind 92% față de mijloacele prevăzute. Subestimarea acestor plăți este evidentă și în anul 2020-2021, fiind executate pe parcurs mijloace mai mult de 2,4 ori în anul 2020 și de 5,6 ori în anul 2021 decât alocațiile aprobate, iar în anul 2022 nivelul executării acestora a fost de 91,4 % față de cele aprobate. O executare redusă a plăților aferente documentelor executorii se atestă în anul 2023 la nivel de 51,2% față de mijloacele aprobate.

În anul 2024 cheltuielile pentru plata documentelor executării practic au fost aprobate sub nivelul anului 2023, iar la situația din 31.08.2024 au fost executate la nivel de 43,3 % față de aprobat inițial. Din totalul cheltuielilor executate în anul 2024, circa 78,6 % constituie plățile aferente documentelor executorii cu executare silită și benevolă, iar 21,4% constituie plățile aferente documentelor executorii în baza hotărârilor și deciziilor Curții Europene pentru Drepturile Omului.

Pe parcursul anilor, desi sumele aprobate în buget sunt suficiente, există cazuri când se atestă o insuficiență de resurse pentru fondurile de urgență și executarea documentelor executorii. De regulă, în astfel de situații se recurge la majorarea alocațiilor în procesul de modificare a legii bugetare anuale. Totuși, o analiză a utilizării mijloacelor din aceste fonduri, în special repetitivitatea acestora, impune necesitatea de a prevedea astfel de cheltuieli în bugetele autorităților bugetare, responsabile de soluționarea problemelor care apar pe parcursul anului, fără a recurge la direcționarea resurselor financiare suplimentare.

Dezastre naturale

În ultimii ani se atestă un nivel ridicat de expunere a Republicii Moldova riscurilor calamităților cu caracter natural, în special ploi torențiale și vânturi puternice, inundații, grindină, secetă etc. În aceste situații Guvernul intervine cu resurse financiare din fondurile de urgență sau, în caz de necesitate, cu bunuri materiale din rezervele de stat, care ulterior pot fi recompleteate din mijloacele fondurilor de urgență.

Unul dintre cele mai problematice aspecte este că atât Guvernul cât și autoritățile administrației publice locale nu dispun de resursele financiare suficiente pentru a asigura soluționarea situațiilor dezastrelor în proporții majore. În majoritatea situațiilor dezastrelor naturale autoritățile publice locale sunt dependente de sprijinul oferit din bugetul de stat. Astfel, povara financiară asupra bugetului de stat este una considerabilă.

Grav expus fenomenelor meteorologice nefavorabile este domeniul agriculturii. În aceste cazuri agenții economici din domeniu solicită compensarea pierderilor din mijloacele bugetului de

stat. Solicitățile respective sunt în creștere de la an la an, nefiind eligibile pentru alocare din fondurile de urgență ale Guvernului. Astfel, apare necesitatea imperativă de dezvoltare și implementare a mecanismelor de asigurări în agricultură.

Totodată, susținerea implementării tehnologiilor noi în agricultură și promovarea unor practici agricole inteligente din punct de vedere climatic prin programele existente din mijloacele prevăzute anual în bugetul de stat pentru subvenționarea agriculturii și susținerea întreprinderilor, ar putea contribui pe de o parte la majorarea veniturilor bugetare și pe de altă parte la diminuarea expunerii la unele riscuri cu caracter natural.

Mecanismul actual de acoperire a unor pagube aduse de dezastrele naturale reprezintă fondurile de urgență ale Guvernului.

Tabelul nr. 23. Dinamica alocării din fondurile de urgență a mijloacelor pentru situații excepționale și lichidarea urmărilor calamităților naturale în perioada 2019-2023

mii lei

Denumire	Anii									
	2019		2020		2021		2022		2023	
	fondul de rezervă	fondul de intervenție	fondul de rezervă	fondul de intervenție	fondul de rezervă	fondul de intervenție	fondul de rezervă	fondul de intervenție	fondul de rezervă	fondul de intervenție
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Aprobat	50.000,0	20.000,0	50.000,0	38.000,0	161.500,0	116.321,3	500.000,0	300.000,0	500.000,0	540.000,0
Precizat	40.000,0	82.430,0	107.000,0	220.000,0	500.000,0	323.000,0	900.000,0	800.000,0	486.000,0	540.000,0
Executat	22.674,0	19.808,8	100.817,5	277.836,4	147.075,4	196.042,9	801.367,0	657.371,3	402.068,7	335.110,9
<i>dintre care</i>										
Cheltuieli pentru situații excepționale și lichidarea urmărilor calamităților naturale	15.712,4	19.808,8	3.278,0	178.654,8	2.761,0	5.975,5	0,0	7.806,9	199.735,4	3.917,6
<i>inclusiv</i>										
- seceta/ajutor fermierilor pentru consecințele crizei 2022				159.660,2	2.761,0				199.735,4	
- inundații (compensarea pagubelor/curățarea canalelor de evacuare a apelor)		7.151,7	3.278,0	2.062,0						
- ploi torențiale/grindină/vânt puternic		9.624,2		8.917,7		5.975,5		4.336,6		3.789,4
- înghețuri/ninsori abundente		210,0								
- alunecări de teren										128,2
- servicii de demolare a locuințelor avariate/ edificii incendiate, despăgubiri, procurarea locuințelor sociale	15.712,4	2.822,9		6.900,3				3.470,3		
- incendii/deflagrații				1.114,6						
Pondere cheltuieli pentru situații excepționale și lichidarea urmărilor calamităților naturale în totalul cheltuielilor executate din fond (%)	69,30	100,00	3,25	64,30	1,88	3,05	0,00	1,19	49,68	1,17

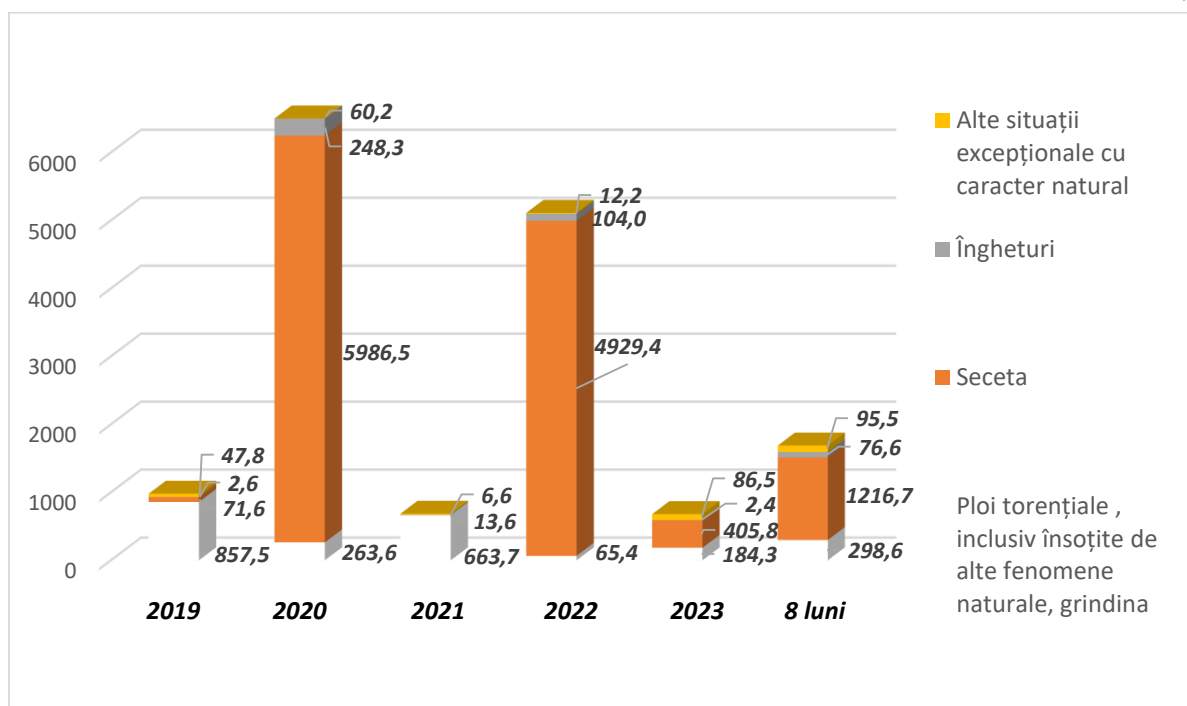
Conform datelor statistice ale Inspectoratului General pentru Situații de Urgență (IGSU) al Ministerului Afacerilor Interne în perioada anilor 2019-2023 în Republica Moldova au fost înregistrate 399 situații excepționale cu caracter natural, dintre care cele mai multe au fost ploile torențiale, inclusiv însoțite de grindină în număr de 314, secetă – 10, înghețuri – 27 și alte situații excepționale 48. Numărul situațiilor excepționale cu caracter natural a variat de la 34 până la 114

de cazuri pe an și a constituit în medie circa 80 cazuri anual, iar la situația din 31.08.2024 au fost înregistrate 73 de cazuri.

Paguba materială în urma situațiilor excepționale cu caracter natural înregistrate în perioada anilor 2019-2023 a constituit 14012,0 mil. lei, iar în 8 luni ale anului current s-au înregistrat pagube materiale în sumă de 1687,4 mil. lei.

Dinamica pagubelor material cauzate de situații excepționale cu caracter natural în perioada 2019-2024 se prezintă în graficul ce urmează:

Graficul nr. 14. Pagubele materiale cauzate de situațiile excepționale cu caracter natural
mil. lei

Sursa: Datele statistice ale Inspectoratului General pentru Situații Excepționale (https://www.dse.md/date_statistice)

Astfel, cele mai mari pagube materiale au fost înregistrate în urma secetelor, care au avut loc în anii 2020 și 2022 respectiv (91,3% și 96,4% din suma totală), iar în anul 2024 (72,1% la situația din 31.08.2024). De asemenea, anual se atestă pagube materiale esențiale cauzate de ploi torențiale sau ploi torențiale însoțite de grindină, vânt puternic.

Majoritatea situațiilor excepționale cu caracter natural care au avut loc în Republica Moldova în perioada respectivă au fost cauzate de fenomenele climatice extreme și anume: secete, valuri de căldură, ploi torențiale cu grindină și vânt puternic, inundații, ninsori și viscol puternic, grindina mare, polei, înghețuri și furtuni puternice cu descărcări electrice, etc. Prognozele pentru Republica Moldova sugerează că fenomenele climatice extreme vor deveni din ce în ce mai frecvente pe viitor.

În scopul îmbunătățirii mecanismului de gestionare a fondurilor de urgență și alocării mijloacelor în situații de urgență, se preconizează ajustarea cadrului normativ aferent și alinierea la procedurile Uniunii Europene în acest sens

Riscuri asociate opririi tranzitului de gaze naturale

Republica Moldova se confruntă cu mai multe provocări critice în sectorul energetic, fiind cauzate de dependența majoră atât a sectorului cât și a întregii țări de importul de gaze naturale. Gazele naturale sunt principala resursă utilizată pentru producerea energiei electrice și termice - ceea ce amplifică fluctuația sezonieră a cererii la nivel de țară. Energia electrică în proporție de circa 88% este asigurată de către Centrala Termoelectrică de la Cuciurgan, care utilizează gaze naturale pentru producere. De asemenea, Republica Moldova nu dispune de instalații de stocare a gazelor naturale, gazele fiind stocate pe teritoriul României sau Ucrainei.

Planul de măsuri pentru pregătire de sezonul de încălzire 2024-2025, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 677/2024 (în continuare Plan), conține o analiză a 2 scenarii privind furnizarea de gaze naturale și energie electrică în sezonul rece 2024-2025 și măsurile ce urmează a fi asigurate în scopul livrării continue de energie electrică și gaze naturale. Scenariul 1 nu prevede modificări ale condițiilor de livrare a gazelor natural și energiei electrice, pe când scenariul 2 conține analiza potențialelor riscuri de stopare a livrărilor de gaze naturale de către SAP „Gazprom” (în baza contractului existent privind furnizarea gazelor naturale încheiat între SA „Moldovagaz” și SAP „Gazprom”), începând cu 01.01.2025. Conform analizei prezentate în Plan, măsurile de prevenire și atenuare a impactului asupra prețurilor și securității aprovizionării cu resurse energetice a Republicii Moldova ar putea impune alocarea unor mijloace financiare suplimentare de la bugetul de stat, în special în cazul unor limitări/sistări a furnizării gazelor naturale și/sau energiei electrice, și respectiv constatării unei situații excepționale în sectorul gazelor naturale și/sau energiei electrice.

Totodată, Planul nu include o estimare a cheltuielilor pentru fiecare măsură preventivă/de atenuare cu impact asupra bugetului, reieșind din existența mai multor incertitudini, cum ar fi condițiile meteorologice în cadrul sezonului de încălzire 2024-2025, care au un impact direct asupra consumului de resurse energetice, volatilitatea ridicată a prețurilor pentru resurse energetice în această perioadă sau chiar lipsa apariției limitării furnizării de gaze naturale, etc.

Astfel, riscurile identificate, care pot avea implicații bugetare sunt:

1. stoparea livrării de gaze naturale către Centrala Termoelectrică de la Cuciurgan urmare a expirării contractului de livrare a gazelor natural pe teritoriul Ucrainei și imposibilitatea acestuia de a livra energie electrică. Respectiv, achiziționarea energiei electrice din alte surse ar putea fi efectuată la prețuri mai mari;
2. majorarea costului gazelor naturale urmare a modificării rutelor de tranzit a acestora către Centrala Termoelectrică de la Cuciurgan, cu implicații asupra costului energiei electrice pentru consumatorii din dreapta Nistrului;
3. majorarea costurilor gazelor naturale livrate pentru instituțiile bugetare/publice și către consumatorii casnici, reieșind din prețurile pe piața gazelor naturale;
4. prognozele meteorologice, care estimează pentru perioada de iarnă 2024-2025 temperaturi mai joase comparativ cu 2023-2024, ceea ce ar putea condiționa un consum mai mare de gaze naturale și energie electrică.

Pentru a evalua impactul bugetar al riscurilor potențiale, studiile efectuate au determinat 2 scenarii aferente costurilor energiei electrice, reieșind din aprovizionarea cu gaze naturale:

Scenariul 1 – continuarea tranzitului de gaze prin Ucraina, dar cu o taxă de tranzit suplimentară;

Scenariul 2 – tranzitul de gaze pe ruta transbalcanică cu taxa de tranzit corespunzătoare.

Pentru aceste scenarii se evaluează subscenarii, care iau în calcul creșterea prețului gazelor naturale pentru malul stâng al Nistrului cu transfer parțial sau integral al acestor majorări asupra prețului energiei electrice livrate de către Centrala Termoelectrică de la Cuciurgan malului drept.

Materializarea scenariilor și subscenariilor va avea un impact diferit asupra cheltuielilor instituțiilor bugetare/publice și asupra populației, reieșind din rata de creștere a prețurilor la energia electrică. Astfel, estimarea impactului bugetar a fost efectuată pentru eventualele majorări a

prețurilor la energia electrică cu 20%, 50% și 100%. Costurile bugetare necesare pentru compensarea creșterii prețurilor pentru energia electrică consumată de instituțiile bugetare (finanțate din toate bugetele componente ale bugetului public național), instituțiile publice și acordarea compensațiilor populației în legătură cu majorarea prețurilor la energie electrică, în dependență de rata de creștere a prețurilor este estimată corespunzător în volum de 210 mil. lei, 600 mil. lei și 1200 mil. lei. Stabilirea celui mai probabil scenariu este dificilă. Totuși, în scopurile bugetare cel mai probabil scenariu se consideră cel mediu.

Pentru atenuarea potențialului impact al majorării prețurilor la energia electrică în proiectul bugetului de stat pentru anul 2025 este prevăzută o rezervă de 600 mil. lei. Aceste alocații ar urma să fie repartizate conform mecanismelor stabilite de Guvern. Scopul acestor alocații ar fi acordarea suplimentară de mijloace financiare instituțiilor bugetare și instituțiilor publice, și compensațiilor unor categorii de populație în funcție de o posibilă fluctuație.